O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI OLIY VA O'RTA MAXSUS
TA'LIM VAZIRLIGI
NIZOMIY NOMIDAGI TOSHKENT DAVLAT PEDAGOGIKA
UNIVERSITETI

INOMJON AZIMOV, ALISHER G'OZIYEV

ESKI O'ZBEK TILI VA YOZUVI PRAKTIKUMI FANIDAN MUSTAQIL ISHLAR

TA'LIM YO'NALISHI : 5141100 - O'ZBEK TILI VA ADABIYOTI
5140600 - TARIX

Toshkent – 2010

Mazkur uslubiy qo'llanma pedagogika universitetlarining O'zbek tili va adabiyoti va Tarix yo'nalishlari bo'yicha tahsil olayotgan talabalar uchun mo'ljallangan. Qo'llanmada talabalarning eski o'zbek tili va yozuvi praktikumi fanidan olgan nazariy bilimlarini amalda mustahkamlash, o'z ustida mustaqil ishlash maqsadi ko'zda tutilgan.

Tuzuvchilar: *f.f.n., dotsent, **Azimov Inomjon***
*o'qituvchi **G'oziyev Alisher***

Mas'ul muharrir: *f.f.n. **Rahmatov Mardon***

Taqrizchilar: *filologiya fanlari doktori, professor **H.Homidov***
*filologiya fanlari nomzodi, dotsent **X.Maxamadaliyev***

Ushbu uslubiy qo'llanma Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universitetining ilmiy kengashi yig'ilishining 5-raqamli bayonida nashr uchun tavsiya etildi 29.12.2009 yil.

SO'Z BOSHI

Mustaqil ta'limni amalga oshirish bugungi kun ta'lim jarayonining muhim bo'g'inlaridan biri sifatida joriy etilgan bo'lib, uni tashkil qilish jarayonlari va uslublari yildan-yilga takomillashtirilmoqda. Mustaqil ta'lim talabalarning qo'shimcha bilim va ma'lumotlarga ega bo'lishi, o'z ustida ishlash malakasi va mas'uliyatining shakllantirilishi, mazkur jarayonda hosil qilingan turli malakalarning takomillashtirilib borilishi asnosida talabalarning kelgusida yetuk va malakali mutaxassislar bo'lib yetishishlari uchun asos bo'lishi lozim bo'lgan omillardan biri sifatida muhim ahamiyat kasb etmoqda.

Fanning muayyan qismlarini o'rganish va o'zlashtirishni talabalar tomonidan mustaqil ravishda amalga oshirilishi mustaqil ta'limning mazmunini tashkil qilar ekan, uning tashkil etilishi, aniq maqsad va vazifalarni qo'yilishi hamda yo'nalishlarni aniqlanishi uning amalga oshirilishini osonlashtiradi. Ayni vaqtda talabalarning mustaqil ta'limni amalga oshirish jarayonida e'tibor berishi lozim bo'lgan asosiy jihatlar, mavzularning asosiy xususiyatlari, ularning tadqiq qilinishi va o'rganilish uslublari, mustaqil ishlarning tayyorlanish usullari va turlari, mavzularning mazmunidan kelib chiqqan holda mustaqil topshiriqlarning bajarilish turlarining xilma-xilligi talabalarning bu jarayonni to'liq bajarish va maqsadga erishishi imkoniyatlarini oshiradi.

Mustaqil ta'limni amalga oshirilishi jarayonida quyidagilarning bajarilishi zarur deb belgilanadi:

1. Mustaqil ta'limni tashkil qilish namunaviy va ishchi o'quv rejalariga mos ravishda amalga oshiriladi;
2. Mustaqil ta'limni tashkil qilish va uni amalga oshirish kafedra yig'ilishida ko'rib chiqilib, ma'qullanadi;
3. Mustaqil ta'limni tashkil qilish va mustaqil ta'lim uchun belgilangan mavzular fan dasturi va ishchi dasturda belgilangan tartibda ishlab chiqilib, tasdiqlanadi;
4. Mustaqil ta'lim uchun ajratilgan mavzular muayyan bir mavzuning biror qismini yoritib bergan holda umumiy tasavvur hosil qilish va ayni vaqtda bilim olish uchun yo'naltiriladi;
5. Mustaqil ta'limni tashkil qilishda mavzular yuzasidan adabiyotlar (manbalar) ro'yxatini oldindan talabalarga taqdim qilish;
6. Mustaqil ta'limni tashkil qilishda aniq maqsadni belgilanganligi va rahbar (o'qituvchi) tomonidan aniq topshiriq qo'yilishi;

7. Mustaqil ta'limni tashkil qilish jarayonida mustaqil ta'lim mavzularini tayyorlash shakllarining avvaldan belgilab berilishi (reja oddiy yoki murakkab) asosidagi konspekt, tezislar, xronologiya, jadvallar va boshqa shakllarda yozma, og'zaki yoki ijodiy ish (referat) tarzida;

8. Mustaqil ta'lim natijalarini rahbar (o'qituvchi) tomonidan tekshirish jarayoni (shakllari) va uning baholash tartiblari va ballar miqdorini talabalarga avvaldan taqdim qilinishi;

Mustaqil ta'lim natijalari talabalarga reyting asosida baholanishlariga bevosita ta'sir ko'rsatadi. Har bir talaba o'zi bajarayotgan mustaqil ish natijalari qay tartibda baholanishi va qancha ballga ega bo'lishini oldindan bilishi shart. Mustaqil ta'limni tashkil qilishdan ko'zlangan asosiy maqsad talabalar bilimini boyitish va ularni kelgusida har tomonlama yetuk va malakali mutaxassislar bo'lib yetishishlari uchun zamin hozirlashdir.

Mustaqil ta'lim jarayonini tashkil qilish va uni amalga oshirish jarayonida har bir talaba o'ziga topshirilgan mustaqil ta'lim mavzusini belgilangan tartibda o'rganishi, tayyorlashi va bu jarayonda bevosita faol ishtirok etishi shartdir. Bu mustaqil ta'limni tashkil qilishdagi eng muhim omildir.

Mualliflar

MASHG‘ULOT MATERIALLARINI BAJARISH USHUN METODIK TAVSIYALAR

1. Mustaqil ishni bajarishdan oldin darsliklardagi mavzularni chuqur mutolaa qilish va puxta o‘zlashtirish zarur.
2. Mustaqil ish topshiriqlari alohida daftarga yoziladi.
3. Mustaqil ish topshiriqlari namunada berilgan shaklda to‘liq bayon etilishi kerak.
4. Talaba mustaqil ish topshiriqlarida berilgan vazifalarni yaxshi tushunmasa o‘qituvchi tomonidan tushuntiriladi.
5. Topshiriqlardagi yozilishi lozim bo‘lgan bandlarni husnixat qoidasiga amal qilgan holda yozish kerak.
6. Talaba munfasil va muttasil harflar xususiyatlarini ilovada berilgan sxemalardan foydalangan holda bajarishlari mumkin.
7. To‘liq bajarilmagan va noto‘g‘ri bajarilgan topshiriqlar o‘qituvchi ko‘magida nihoyasiga yetkaziladi.
8. Talaba matnni sharhlab (o‘zlashgan so‘zlarning yozilishi, lug‘aviy va matndagi ma’nolarini izohlab berishi) o‘qishi lozim.
9. Har bir mavzuga ajratilgan topshiriqlar belgilangan ballar orqali baholanib boriladi.
10. Semestr yakunida barcha nazorat topshiriqlari 15 balli tizimda baholanadi va to‘plangan ballar talabaning umumiy baliga qo‘shiladi.

NAMUNA UCHUN MASHG‘ULOT ISHLANMASI

1-topshiriq. Arab yozuvidagi harf yasovchi unsurlar haqida ma’lumot bering.

Arab alifbosida harflar asosan o‘n sakkiz asosiy unsur ya’ni belgilardan iborat. Arablar ushbu unsurlarning ost va ustlariga nuqtalar qo‘yish orqali alifbodagi harflar sonini 28 taga yetkazgan. Keyinchalik shu alifbo asosida forslar o‘zlarining yozuvlarini shakllantirishdi. Shu tariqa arab alifbosiga asoslangan arab-fors yozuvida harflar soni o‘ttiz ikkitaga yetgan. Alifbodagi to‘qqizta unsurning har biri bir necha yangi harflar hosil qilishda ishtirok etadi. Qolgan to‘qqiztasi esa har biri bittadan harf yasalishida ishtirok etadi. Bu unsurlar quyidagilar:

ٮ ح د ر س ص ط ع ک

ٮ unsuri orqali hosil qilingan harflar

ح unsuri orqali hosil qilingan harflar

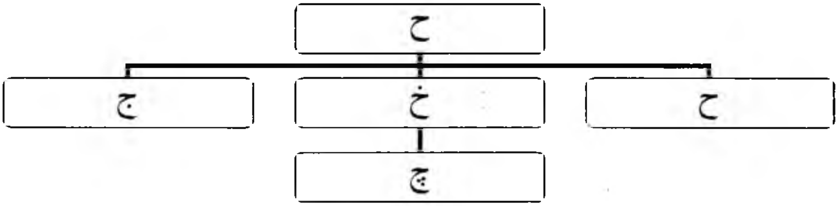

ر unsuri orqali hosil qilingan harflar

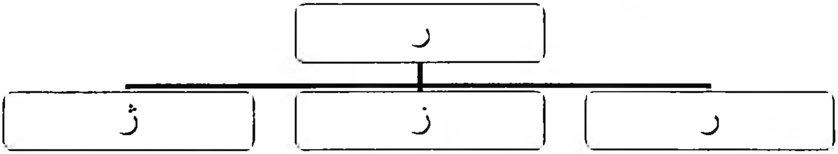

د unsuri orqali hosil qilingan harflar

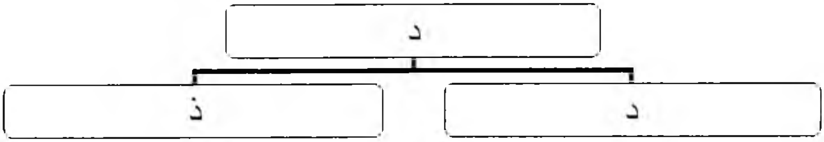

س unsuri orqali hosil qilingan harflar

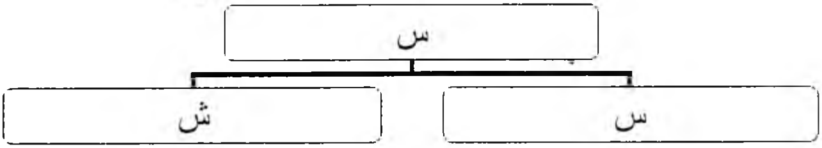

ص unsuri orqali hosil qilingan harflar

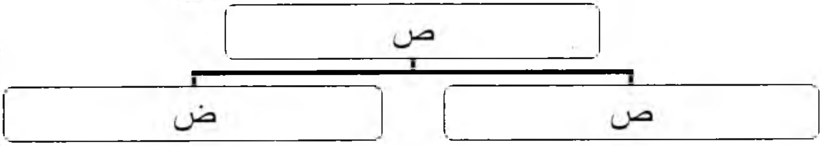

ط unsuri orqali hosil qilingan harflar

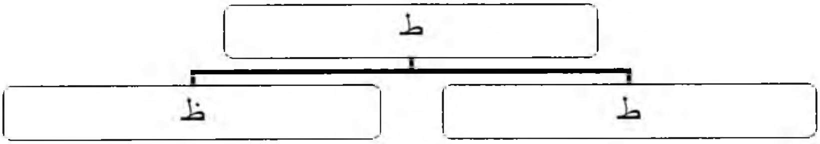

ع unsuri orqali hosil qilingan harflar

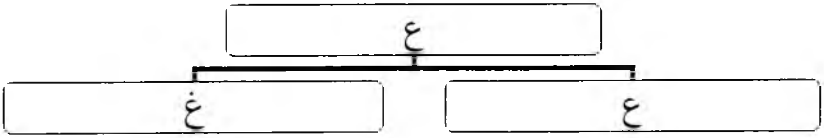

ک unsuri orqali hosil qilingan harflar

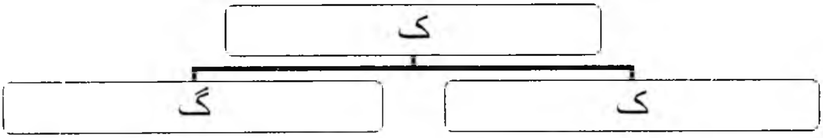

Alifbodagi o‘ttiz ikki harflarning asoslaridan hisoblangan keyingi to‘qqizta unsur esa yangi harf hosil qilishda ishtirok etmaydi.

Har bir harfni yozishda nuqtalarning o‘rni va miqdoriga katta ahamiyat berishimiz lozim. Chunki bir nuqta kam yoki ko‘p qo‘yilsa yoki o‘rni almashsa, aksincha butunlay qo‘yilmasa, so‘zning ma’nosi o‘zgarishini kuzatishimiz mumkin.

Masalan: «pand» (ma’nosi: *pand, nasihat, o‘git*) so‘zidagi pe harfining uch nuqtasi o‘rniga bir nuqta qo‘yilsa pe harfi be harfiga o‘zgarib «band» (ma’nosi: *tugun, biror yumush bilan band bo‘lish*) so‘ziga, «sher» so‘zidagi shin harfining nuqtalari tushib qolsa, shin harfi sin harfiga o‘zgarib «sir» so‘ziga, «og‘iz» so‘zidagi ze harfining nuqtasi qo‘yilmasa «ze» harfi «re» harfiga o‘zgarib «og‘ir» so‘ziga aylanib qoladi

Shundan ko‘rinadiki, arab alifbosiga asoslangan arab-fors yozuvida nuqtalarning miqdori va o‘z o‘rniga qo‘yilishi juda ham muhim hisoblanadi. Shu bilan birga, o‘quvchining yozuvga nisbatan mas’uliyatini oshiradi va uning xotirasini yanada charxlashga sabab bo‘ladi.

2-topshiriq. بی **«bi»** old qo‘shimchasi haqida ma’lumot bering va misollar keltiring.

Fors tilidan kirib kelgan «**bi**» بی inkor ko‘makchisi eski o‘zbek yozuvi imlosida «**bi**» بی yozilsa-da, talaffuzda «**be**» deb o‘qiladi. Bu ko‘makchi so‘zning oldida keluvchi old qo‘shimcha bo‘lib, inkor ma’no bildiruvchi so‘z yasaydi. Yozilishda so‘zga qo‘shilib ham, qo‘shilmay ham yozilishi mumkin. Masalan:

بی بها	**bibaho**	bahosiz
بی آبرو	**biobro‘**	obro‘siz
بی حرمت	**bihurmat**	hurmatsiz
بی اعتبار	**bie’tibor**	e’tiborsiz
بی مدار	**bimador**	madorsiz
بی مصلحت	**bimaslahat**	maslahatsiz

3-topshiriq. Berilgan matnni ko‘chiring va matnda uchragan ligaturalarni aniqlang hamda tahlil qiling.

قرا تاش سیره هم بولماس لاجورد
تازه قلبگا یوقماس اصلا چانگ و گرد
قولاق سالگین پوریایولی سوزیگا
قورقاقلاردین بیران چیققانمیدی مرد

Yuqoridagi to‘rtlik Pahlavon Mahmud qalamiga mansub bo‘lib, to‘rtlikda –lo va –ga harfiy birikmalarni ifodalashda ligatura (qo‘shaloq harf) lardan foydalanilgan. Masalan:

lo, la | ل+ا ⇐ لا	go, ga | گ+ا ⇐ گا	ko, ka | ک+ا ⇐ کا

Lom va alif harflari qo‘shilganda لا ko‘rinishida, gof va alif harflari qo‘shilganda esa گا ko‘rinishida bo‘ladi.

4- topshiriq. Berilgan matnni arab yozuviga o‘giring va matnda uchragan munfasil harflar xususiyatini tushuntiring.

Abu Nasr Forobiy

Abu Nasr Forobiy qomusiy bilim egasi bo‘lgan. Uning falsafa, mantiq, matematika, fizika, kimyo, tabobat, tabiat hodisalari, tilshunoslik, she’riyat, notiqlik, san’at, axloq, ta’lim-tarbiya va boshqa sohalarga oid asarlari keyinchalik boshqa tillarga tarjima qilinib, dunyoga keng tarqalgan.

Forobiy 160 dan ortiq asar yaratgan bo‘lsada, afsuski, ulardan bizga 40ga yaqini yetib kelgan, xolos.

Forobiy kamtar va kamsuqum inson bo‘lib, faqirona kun kechirgan. Saroy olimi bo‘lishni istamagan.

Umrining oxirida Misrda, so‘ng Damashqda yashab, o‘sha yerda vafot etgan.

Ulug‘ sharq olimining merosi keyingi avlodlar uchun katta xazinadir.

ابو نصر فرابی
(۸۷۵-۹۵۰)

ابو نصر فرابی قاموسی بیلیم ایگاسی بولگان. اونینگ فلسفه، منتق، ماتیماتیکه، فیزیکه، کیمیا، طبابت، طبیعت حادثه لاری، تیلشناسلیک، شعریت، ناطقلیک، صنعت، احلاق، تعلیم تربیه و باشقا ساحه لارگا عاید اثرلاری کیینچالیک باشقا تیللارگا ترجمه قیلینیب، دنیاگا کینگ تارقالگان.

فرابی ۱۶۰ دان آرتیق اثر یاراتگان بولسادا، افسوسکه اولاردان بیزگا ۴۰ گا یاقینی ییتیب گیلگان خالاس.

فرابی کمتر و کمسوقوم انسان بولیب’ فقیرانه کون کیچیرگان. سرای عالمی بولیشنی ایستاماگان.

عمری آخریدا مصردا’ سونگ دمشقدا یاشاب اوشا ییردا وفات ایتگان.

اولوغ شرق عالمینینگ مراثی کیینگی اولادلار اوچون کاتتا حزینه دیر.

Yuqoridagi matnda uchragan munfasil harflar «bir shaklli harflar» deb ham yuritiladi. Bunday deyilishiga sabab bu guruh harflari faqat o‘zidan oldin keladigan harflargagina qo‘shilib yoziladi. Agar o‘zidan keyingi harflarga qo‘shilgudek bo‘lsa, ularning munfasillik xususiyati yo‘qoladi. Bu esa arab grafikasi qoidalari buzilganligini ko‘rsatadi. Yuqorida aytib o‘tganimizdek, bu harflar yettita. Ular quyidagilar:

1. Alif - ا «a», 2. Dol- د «d», 3. Zol- ذ «z», 4. Re- ر «r», 5. Ze- ز «z», 6.Je- ژ «j», 7. Vov- و «v».

Munfasil harlar ikki xil yozilish shakliga ega bo‘lib, ba’zilari satr chizig‘i ustida, ba’zilar satr chizig‘idan pastga tushirib yoziladi.

Masalan:

....ذ..	Alohida
....ذ..	So‘z boshida
....ـذ..	So‘z o‘rtasida
....ـذ..	So‘z oxirida
....ذ ذ..	

....ر..	Alohida
....ر..	So‘z boshida
....ـر..	So‘z o‘rtasida
....ـر..	So‘z oxirida
....ر ر..	

5-topshiriq. Xattotlik va xattotlik bosqichlari haqida ma'lumot bering.

Xattotlik (arabcha خطاط - kaligraf) – *yozuv, xat san'ati* (kaligrafiya, husnixat), kitob ko'chirish kasbi. O'rta Osiyoda qadimdan rivoj topgan. Yozuv paydo bo'lgandan keyin maxsus kishilar xattotlik bilan shug'ullana boshlashgan. Ayniqsa, arab yozuvi tarqalganidan so'ng xattotlik keng rivoj topgan.

Xattotlik san'ati uslublari to'g'risida ko'p risolalar yaratilgan. Amir Temur hukmronligi davrida nasta'liq uslubi yaratilgan, uni yaratgan mashhur xattot Mirali Tabriziy shuningdek, Sultonali Mashhadiy, Majnun ibn Kamoliddin Rafiqiy, Darvesh Muhammad ibn Do'stmuhammad Buxoriy, Munis Xorazmiy, Is'hoqxon To'raqo'rg'oniy kabilarning xattotlik haqidagi risolalari bizgacha yetib kelgan. Ularda yozilishicha, xattotlikda yetti xil asosiy san'at mavjud: **suls**, **muhaqqaq**, **nasx**, **tavqe'**, **riqo**, **ta'liq**, **nasta'liq**.

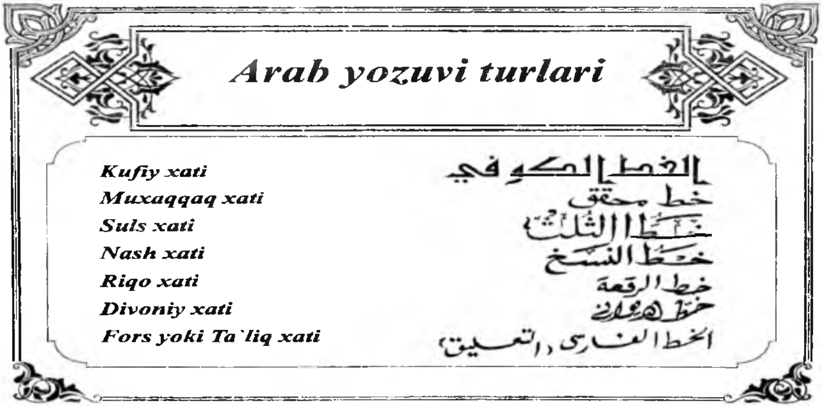

XVII asrda arab yozuvining keng tarqalgan uslublaridan biri kufiy xati ixtiro qilinguncha (ixtirochi Ya'rab ibn Qahton) O'rta Osiyoda turli yozuv usullari mavjud bo'lgan. Masalan, **makkiy**, **madaniy**, **basariy** va boshqalar. Bulardan oldinroq **ma'qaliy** (tik chiziqli) yozuv bo'lgan. Kufiy yozuvi ko'pgina obidalarning naqshlarida saqlanib qolgan. Xalifa Muqtadi zamonida yashagan olim ibn Muqla' (864-934) ni xatti sitta (olti xil yozuv: **suls, nasx, muhaqqaq, rayhoniy, tavqe', riqo**) ixtirochisi deb tan olingan.

Zamonlar o'tishi bilan kufiyning turli shakllari ixtiro etilgan. Qur'onning ilk namunalari (masalan, O'zbekiston Diniy ishlar idorasida

saqlanayotgan Usmon qur'oni) shu yozuvda yozilgan, keyinchalik bu yozuv, asosan, binolarda bezak sifatida qo'llangan.

Muhaqqaq yozuvi kufiy yozuvining bir oz o'zgartirilganidir.

Rayhoniy xati muhaqqaq yozuviga o'xshagan, lekin harf shakllari rayhon barglariga o'xshagani uchun shu nom bilan atalgan.

Nasx yozuvi kufiy va muhaqqaq yozuvlaridan ko'ra Qur'on ko'chirishda ma'qulroq topilgan.

Tavqe' xatidan buyruq va farmonlar yozishda foydalanilgan.

Riqo yozuvi tavqe'ga ancha yaqin, lekin undan nozikroq. Asosan, maktublarda ishlatilgani, kitobga aloqasi bo'lmagani uchun parcha (arabcha-ruq'a) qog'ozlarga nafis qilib yozilgani uchun riqo deb atalgan. Bulardan tashqari, tumor, g'ubor, shajariy, tug'ro va boshqa yozuv usullari bo'lgan.

Tug'ro — imzo qo'yishda qo'llanilgan.

Shajariy — harflar daraxt shoxlariga o'xshab ketadi.

G'ubor — mayda xat bo'lib, ixtirochisi Saidqosimdir.

XV asr boshlaridan kitob ko'chirishda nasta'liq xati rasm bo'ldi. Navoiy ta'biricha, xattotlar sultoni bo'lgan Sultonali Mashhadiy nasta'liq xatini ajoyib san'at darajasiga ko'targan. Kitobatchilikda bosmaxona paydo bo'lguncha kotib, xattotlar mehnati asosiy rol o'ynadi. Kitob chiqarish ishlari hukmdorlarning xohishi va mablag'lari bilan amalga oshirilgan. Bu borada Boysunqur, Alisher Navoiy, Feruz kabi buyuk siymolarning ishlari diqqatga sazovordir.

Xattotlik bosqichlari:

Mufradot — harflarning alohida ko'rinishlarini yozish mashqi. Bu bosqichda alifdan boshlab, boshqa ko'rinishdagi harflarni o'xshashligiga ko'ra yozib o'rganishgan. Bunda o'quvchilar har bir harf bilan tanishib, uni tanish, o'qish va yozish malakasiga ega bo'lishgan. Masalan:

ف ق	ف	ب ت ث پ	ب
ک گ	ک	ج ح خ چ	ح
ل	ل	د ذ	د
م	م	ر ز ژ	ر
ن	ن	س ش	س
و	و	ص ض	ص
ی	ی	ط ظ	ط
		ع غ	ع

Murakkabot - mufradot bosqichida o'rganilgan harflarni bir-biriga qo'shib yozish mashq qilinadi. Bunda har bir harfning turli ko'rinishlari

bir-biriga ulanishi yoki ma'lum bir harfning turli ko'rinishlari boshqa harf ko'rinishlari bilan o'zaro bog'lanishi o'rganiladi. Masalan:

ببب	للل	ععع	ججج
فف	يى	با	تا
سبى	نبى	رو	دنا

Muqattaot – murakkabot bosqichida o'rganilgan malaka va ko'nikmalar yordamida ma'lum so'z va so'z birikmalarini ko'chirib yozish, mustaqil ravishda yozish, shuningdek, fard, qit'a va ruboiylarni ko'chirish mashq qilingan.

نادر كوز درد بازار احمد مشق دفترى آزار نور ديدا كتاب السواد

Insho – bu bosqichda o'rganilgan bilimlar asosida jumla va bir necha jumladan iborat matnlar tuzilgan.

وطننى سويماك ايماندندور بيشيكدان قبركاچا علم ايزلا

Xattotlik qurollari:

Qalam (قلم) – qo'lyozma kitob yaratishdagi eng asosiy yozuv qurollaridan birining nomi. Qalam so'zi asli yunoncha «qalamos» bo'lib, yunon tilida qamishni ifodalagan.

Xattotlik ishida qo'llangan qamish qalam tayyorlash jarayoni ancha murakkab bo'lgan. Qalam tayyorlash kishidan o'ziga xos malaka va tajriba talab qilgan. Yasashga mo'ljallangan qamish turi to'g'ri kelgan joydan olinmagan. Ular turli joylarda yetishtirilgan. Xususan, XVI asrning yetuk xattotlaridan bo'lmish Fatxulloh ibn Ahmadning fikricha, Vosit shahri (Kuf va Basra shaharlari o'rtasida joylashgan) atrofida yetishgan qamish eng oliy nav hisoblangan bo'lsa, Amudaryo sohillarida o'suvchi qamish o'zining sifati bo'yicha ikkinchi o'rinni egallagan. Misr va Mozandaron qamishlari esa keyingi o'rinlarda turgan. Shu nuqtai nazardan qalamni qanchalik bekamu ko'st va sifatli yasalishi qamishni qayerda o'sganligi, yo'g'onligi, rangi, saqlanishi, ishlov berilishi kabi holatlarga ham juda bog'liq bo'lgan. Qamishning yetishgan joyiga ko'ra qalam turlarini anglatuvchi terminlar ham joy nomlariga ko'ra yasalgan: vositiy, amuriy, misriy, mozandaroniy va boshqalar.

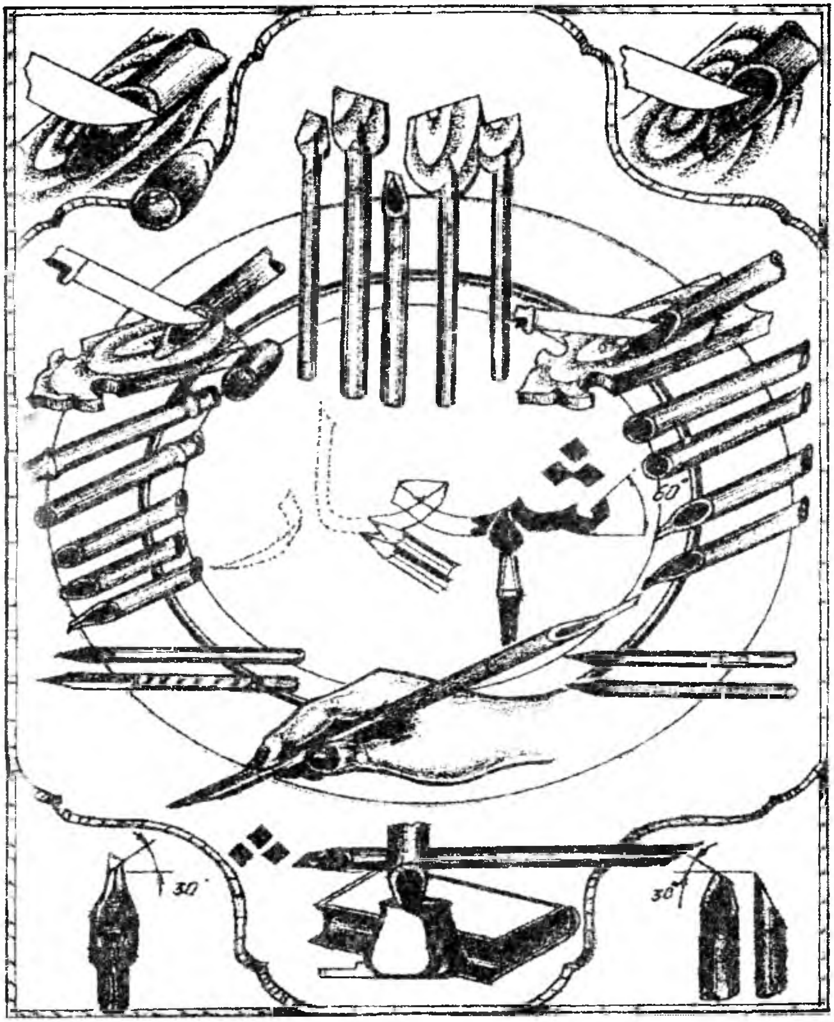

Qog'oz (كاغذ) - qog'ozning yaratilish tarixi miloddan avvalgi VII asrlarga borib taqaladi. Qadimda qog'ozlar papiros daraxtidan, maxsus ishlov berilgan teridan tayyorlangan. Eramizning II asrida Xitoyda qog'oz ishlab chiqarish keng yo'lga qo'yilgan. Xitoyliklar serdaromad sanalgan qog'oz ishlab chiqarishni qanchalik sir tutmasinlar, VII asrning ikkinchi yarmidan e'tiboran Samarqandda Xitoy qog'ozi kabi yuqori sifatli

qog'ozlar ishlab chiqarila boshlandi. Chunki Samarqandda qog'oz ishlab chiqarish uchun kerakli bo'lgan xom ashyoning barchaturlari: ipak, paxta, kanop, qamish, poxol, tut novdasining po'sti kabilar mavjud edi. Dastlabki yozuv qog'ozlari o'rama shaklda, juda katta hajmda, keyinchalik esa, bizga yaxshi ma'lum bo'lgan sharq qo'lyozmalari shaklida tayyorlangan.

Siyoh (سیاه) - yozuv ishida rang sifatida qo'llangan suyuqlik. Bu so'z fors tilida qora degan ma'noni ham bildiradi.

Mixrak (محرک) - termini dovot, ya'ni siyohdondagi siyohni aralashtirishda foydalaniladigan cho'p. Bu so'z asli arabcha bo'lib, harakatga keltiruvchi ma'nosini ifodalaydi va u «harraka» - حرک - aralashtirmoq, harakatga keltirmoq fe'lidan yasalgan.

Satr (مسطر) - Qo'lyozma asarning, umuman, maktub, hujjat kabilarning yozilgan har bir qatori satr termini bilan ifodalangan. Satr so'zi arabcha bo'lib, chiziq, yo'l, qator ma'nolarini ifodalaydi. O'zbek tiliga uning, asosan, qator va satr ma'nolari ko'chgan va shu ma'noda qo'llaniladi.

BIRINCHI MASHG‘ULOT

Mashg‘ulotga ajratilgan soat – 2

Mavzu: Eski o‘zbek yozuvining shakllanish tarixi va uning o‘ziga xos xususiyatlari. Alifbodagi munfasil harflar va ularning yozilish qoidalari. ا (alif) harfi, uning o‘ziga xos xususiyatlari. «Alif» harfining «a», «o» unlilarini ifodalashi

1-topshiriq. Eski o‘zbek yozuvining shakllanish tarixi va uning o‘ziga xos xususiyatlari haqida ma’lumot bering.

2-topshiriq. Alifbodagi munfasil harflar va ularning yozilish qoidalari haqida ma’lumot bering.

3-topshiriq. Quyida berilgan «alif» harfining yozuvdagi har bir ko‘rinishini 10 qatordan yozing.

.... ا ..	**Alohida**
.... ا ..	**So‘z boshida**
.... ـا ..	**So‘z o‘rtasida**
.... ـا ..	**So‘z oxirida**
.... ا ا ..	**Harfiy birikma**

4-topshiriq. ا (alif) harfi, uning o‘ziga xos xususiyatlari. «Alif» harfining «a», «o» unlilarini ifodalashi haqida ma’lumot bering va misollar keltiring.

5-topshiriq. Berilgan testni yeching.

1. Eski o‘zbek alifbosi qaysi alifboga asoslangan?

A. fors

B. arab

S. turk

D. mo‘g‘ul

2. Quyidagi keltirilgan xususiyatlarning qaysi biri eski o‘zbek yozuvi imlosiga tegishli emas?

A. bosh harflar yo‘q
B. bo‘g‘in ko‘chirilmaydi
S. yozuv chapdan o‘ngga qarab yoziladi
D. harflar ikki va to‘rt ko‘rinishga ega
3. Arab yozuviga asoslangan eski o‘zbek alifbosida nechta harf bor?
A. 29
B. 30
S. 31
D. 32
4. Arab alifbosidagi nechta harf forslar tomonidan kiritilgan?
A. 3
B. 4
S. 5
D. 6
5. Eski o‘zbek alifbosiga fors alifbosidan kirib kelgan harflar qaysi qatorda to‘g‘ri ko‘rsatilgan?
A. se, sin, sod, zol
B. dol, je, xe, je
S. jim, je, ze, lom
D. gof, pe, chim, je
6. Alif harfi yozuvda necha ko‘rinishda bo‘ladi?
A. 4
B. 3
S. 2
D. 1
7. Alif qachon «a» unlisini ifodalaydi?
A. madd belgisini olgan vaqtda
B. alif harfi ustiga zabar belgisi qo‘yilganda
S. alif harfi ustiga sukun belgisi qo‘yilganda
D. barcha javoblar to‘g‘ri
8. Alif qachon «o» unlisini ifodalaydi?
A. madd belgisini olgan vaqtda
B. alif harfi ustiga zabar belgisi qo‘yilganda
S. alif harfi ustiga sukun belgisi qo‘yilganda
D. alif harfi ustiga pish belgisi qo‘yilganda
9. Alif qachon madd belgisini oladi?
A. so‘z boshida
B. so‘z o‘rtasida
S. so‘z oxirida
D. ikki undoshning o‘rtasida

10. Maddli alif harfi qanday tovushni ifoda etadi?
A. u
B. i
S. o
D. a

Mashg'ulotni yoritishda tavsiya etiladigan adabiyotlar.

1. Ashirboyev S., Azimov I., Rahmatov M. va G'oziyev A. Eski o'zbek tili va yozuvi praktikumi. T. : «Ijod uyi», 2006 y.
2. Xalilov L. O'qish kitobi. T.: «O'qituvchi», 1998 y.
3. Jumaniyozov R. Eski o'zbek yozuvi. T.: «O'qituvchi»,1989 y.

Mashg'ulotni yoritishda tavsiya etiladigan texnologiyalar.

1. Aqliy hujum.
2. Ven diagrammasi.
3. Oddiy arifmetika o'yini

Oddiy arifmetika o'yini mazmuni

O'yinning maqsadi: Tafakkur va harflarning bir-biriga qo'shilish yoki qo'shilmaslik xususiyatlarini o'zlashtirish.

O'yinning borishi: Bu o'yinda alifbodagi ba'zi harflar nomi yozilgan qog'ozlarni alohida—alohida raqamlar qo'yilgan konvertlarga solinadi va bu konvertlar o'quvchilarga tarqatiladi. Raqamlangan konvertlari bor o'quvchilar konvertlarni ochadilar va uning ichidagi harfning nomini o'qiydilar va unga to'liq ta'rif beradi hamda uning kerakli shakli doskaga yoziladi. Raqamli konvert egalari o'zlarining konvertlaridagi raqamlar tartibiga asoslangan holda ketma-ket ravishda taxtaga chiqadilar va harflarning kerakli shakllarini «+» ishorasi bilan bir-biriga qo'shilish jarayonini yozadilar. So'ngi o'quvchi esa barobar ishorasini yozgach, harflarning barchasiga umumiy ravishda ta'rif beradi va harflarni umumlashishidan hosil bo'lgan so'zni taxtaga yozadi. Yozilgan so'z to'g'risida, uning (agar o'zlashgan so'z bo'lsa) tarjimasi va mazmuni haqida konvertda ma'lumot bo'ladi. Masalan:

ک + ت + ا + ب = کتاب

«Kitob» so'zi arabcha so'z bo'lib, bu so'z arab tilidagi «kataba» ya'ni, «yozmoq» fe'lidan olingan. «Kitob» so'zi «kataba» fe'lining ___ bobidagi «foilun» qolipi asosidayasalgan. Ma'nosi «kitob»dir. Bu so'zning o'zak harflari kof, te va be harflaridir.

Bu o'yinni konvertsiz ham bajarish mumkin. Bunda o'qituvchi ma'lum bir harflarni taxtaga yozadi va talabalar ulardan foydalangan holda so'z yasashi kerak. Agar hosil bo'lgan so'z o'zlashgan so'z bo'lsa, talaba uning tarjimasi va ma'nosini aytib beradi. Agarda ayta olmasa, o'qituvchi tomonidan bu so'zning ma'no va tarjimalari bayon qilinadi.

Bu o'yinni yakka tartibda, juftlikda, kichik guruhlarda yoki jamoalarga bo'lingan holda o'ynash mumkin.

ESLATMA: ***Bu o'yinda asosan harflarning shakllarini bir-biriga to'g'ri qo'shilishini o'rganish bo'lganligi uchun harfiy birikma (ikki, uch, to'rt va ko'p harfdan tashkil topgan)ni ham misol tariqasida keltirishimiz mumkin.***

IKKINCHI MASHG‘ULOT

Mashg‘ulotga ajratilgan soat – 2

Mavzu: ذ د (dol va zol) harflari. «Zol» harfining arab tilidan o‘zlashgan so‘zlarda keng qo‘llanilishi

1-topshiriq. Quyidagi berilgan «dol» harfining yozuvdagi har bir ko‘rinishini 10 qatordan yozing.

.... د..	**Alohida**
.... د..	**So‘z boshida**
.... ـد..	**So‘z o‘rtasida**
.... ـد..	**So‘z oxirida**
.... د د..	**Harfiy birikma**

2-topshiriq. Quyidagi berilgan «zol» harfining yozuvdagi har bir ko‘rinishini 10 qatordan yozing.

.... ذ..	**Alohida**
.... ذ..	**So‘z boshida**
.... ـذ..	**So‘z o‘rtasida**
.... ـذ..	**So‘z oxirida**
.... ذ ذ..	**Harfiy birikma**

3-topshiriq. Yozuvda «dol» harfining so‘z boshi, so‘z o‘rtasi va so‘z oxirida ifodalanishiga misollar keltiring.

4-topshiriq. Yozuvda «zol» harfining so‘z boshi, so‘z o‘rtasi va so‘z oxirida undosh tovushlar ifodalanishiga misollar keltiring.

5-topshiriq. Berilgan testni yeching.

1. «Dol» harfi yozuvda necha ko'rinishli bo'ladi?
   A. 1
   B. 3
   S. 2
   D. 4
2. «Zol» harfi yozuvda necha ko'rinishli bo'ladi?
   A. 1
   B. 3
   S. 2
   D. 4
3. Qaysi qatorda munfasil harflarning xususiyati berilgan?
   A) o'zidan keyingi harfga qo'shilmaydi.
   B) o'zidan keyingi harfga qo'shiladi.
   S) o'zidan oldingi harfga qo'shilmaydi
   D) hamma javob to'g'ri
4. Qaysi qatorda muttasil harflarning xususiyati berilgan?
   A) o'zidan keyingi harfga qo'shilmaydi.
   B) o'zidan keyingi harfga qo'shiladi.
   S) o'zidan oldingi harfga qo'shilmaydi.
   D) hamma javob to'g'ri
5. Eski o'zbek alifbosida munfasil harflar nechta va ular qaysi qatorda to'g'ri ko'rsatilgan?
   A) 5 ta: alif, dol, zol, ayn, g'ayn, fe, qof
   B) 7 ta: alif, dol, zol, re, ze, je, vov
   S) 8 ta alif, to, zo, sod, zod, sin, shin
6. Dod so'zi qaysi qatorda to'g'ri yozilgan?
   A. داد
   B. دآد
   S. دااد
   D. دد
7. - *da* qo'shimchasi qaysi qatorda to'g'ri yozilgan?
   A. دآ
   B. دàا
   S. دا
   D. د

8. *dada* so‘zi qaysi qatorda to‘g‘ri yozilgan?

A. دادآ

B. دادا

S. دآدآ

D. ددآ

9. *ado* so‘zi qaysi qatorda to‘g‘ri yozilgan?

A. آدآ

B. اادا

S. آدا

D. ادا

10. *od* harfiy birikmasi qaysi qatorda to‘g‘ri yozilgan?

A. اد

B. ااد

S. د

D. آد

Mashg‘ulotni yoritishda tavsiya etiladigan adabiyotlar.

1. Ashirboyev S., Azimov I., Rahmatov M. va G‘oziyev A. Eski o‘zbek tili va yozuvi praktikumi. T. : «Ijod uyi», 2006 y.
2. Xalilov L. O‘qish kitobi. T.: «O‘qituvchi», 1998 y.
3. Jumaniyozov R. Eski o‘zbek yozuvi. T.: «O‘qituvchi»,1989 y.

Mashg‘ulotni yoritishda tavsiya etiladigan texnologiyalar.

1. Aqliy hujum.
2. Ven diagrammasi.
3. Oddiy arifmetika o‘yini

UCHINCHI MASHG'ULOT

Mashg'ulotga ajratilgan soat – 2

Mavzu: و (vov) harfi va uning imlosi. «Vov» harfining ham unli, ham undosh tovushni ifodalashi

1-topshiriq. Quyidagi berilgan «vov» harfining yozuvdagi har bir ko'rinishini 10 qatordan yozing.

.... و	**Alohida**
.... و	**So'z boshida**
.... ـو	**So'z o'rtasida**
.... ـو	**So'z oxirida**
.... و و	**Harfiy birikma**

2-topshiriq. Yozuvda «vov» harfining so'z boshi, so'z o'rtasi va so'z oxirida v undosh tovushini ifodalashini tushuntiring va misollar keltiring.

3-topshiriq. «Alif» va «vov» harfiy birikmalari orqali unli tovushlar ifodalanishini tushuntiring va misollar keltiring.

4-topshiriq. «Vov» harfi so'z o'rtasi va so'z oxirida unli tovushlar ifodalashini tushuntiring va misollar keltiring.

5-topshiriq. Berilgan testni yeching.

1. *ov* so'zi qaysi qatorda to'g'ri yozilgan?

A. او

B. اوا

S. آو

D. اوو

2. *dud* so‘zi qaysi qatorda to‘g‘ri yozilgan?

A. دود
B. دوود
S. داود
D. دواد

3. *u* ko‘rsatish olmoshi qaysi qatorda to‘g‘ri yozilgan?

A. و
B. وا
S. او
D. ا

4. *vov* so‘zi qaysi qatorda to‘g‘ri yozilgan?

A. وو
B. ووو
S. وآو
D. واو

5. *dov* so‘zi qaysi qatorda to‘g‘ri yozilgan?

A. دآو
B. دو
S. داو
D. دوو

6. vov harfi so‘z boshida kelsa qaysi tovushni ifoda etadi?

A u
B. o‘
S. v
D barcha javoblar to‘g‘ri

7. vov harfi so‘z boshida alif bilan birga kelsa qaysi tovushni ifoda etadi?

A. u
B. o‘
S. v
D barcha javoblar to‘g‘ri

8. vov harfi so‘z o‘rtasida unlidan so‘ng kelsa qanday o‘qiladi?

A. u
B. o‘

S. v

D barcha javoblar to‘g‘ri

9. vov harfi so‘z o‘rtasida undoshdan so‘ng kelsa qanday o‘qiladi?

A. u

B. o‘

S. v

D barcha javoblar to‘g‘ri

10. «va» bog‘lovchisi yozuvda qanday ifodalanadi?

A. vov harfi yordamida

B. vov va alif harfi yordamida

S. vov va ho-ye havvaz yordamida

D. alif va vov yordamida

Mashg‘ulotni yoritishda tavsiya etiladigan adabiyotlar.

1. Ashirboyev S., Azimov I., Rahmatov M., va G‘oziyev A. Eski o‘zbek tili va yozuvi praktikumi. T. : «Ijod uyi», 2006 y.
2. Xalilov L. O‘qish kitobi. T.: «O‘qituvchi», 1998 y.
3. Jumaniyozov R. Eski o‘zbek yozuvi. T.: «O‘qituvchi»,1989 y.

Mashg‘ulotni yoritishda tavsiya etiladigan texnologiyalar.

1. Aqliy hujum.
2. Ven diagrammasi.
3. Oddiy arifmetika o‘yini

TO'RTINCHI MASHG'ULOT

Mashg'ulotga ajratilgan soat – 2

Mavzu: ژ ز ر (re, ze, je) harflari. r, z va j tovushlarini anglatuvchi yuqoridagi shakldosh harflarning yozuvda aks etishi

1-topshiriq. Quyida berilgan «re» harfining yozuvdagi har bir ko'rinishini 10 qatordan yozing.

....ر..	**Alohida**
....ر..	**So'z boshida**
....ـر..	**So'z o'rtasida**
....ـر..	**So'z oxirida**
....رر..	**Harfiy birikma**

2-topshiriq. Quyida berilgan «ze» harfining yozuvdagi har bir ko'rinishini 10 qatordan yozing.

....ز..	**Alohida**
....ز..	**So'z boshida**
....ـز..	**So'z o'rtasida**
....ـز..	**So'z oxirida**
....زز..	**Harfiy birikma**

3-topshiriq. Quyidagi berilgan «je» harfining yozuvdagi har bir ko'rinishini 10 qatordan yozing.

....ژ..	**Alohida**
....ژ..	**So'z boshida**
....ـژ..	**So'z o'rtasida**
....ـژ..	**So'z oxirida**
....ژژ..	**Harfiy birikma**

4-topshiriq. Yozuvda «re», «ze» va «je» harflarining so‘z boshi, so‘z o‘rtasi va so‘z oxirida ifodalanishiga misollar keltiring.

5-topshiriq. Berilgan testni yeching.

1. *re, ze, je* harflari yozuvda necha ko‘rinishli bo‘ladi?
   A. 1
   B. 3
   S. 2
   D. 4
2. *oz* so‘zi qaysi qatorda to‘g‘ri yozilgan?
   A. از
   B. ااز
   S. آز
   D. آذ
3. *zod* so‘zi qaysi qatorda to‘g‘ri yozilgan?
   A. زاد
   B. ذاد
   S. زآد
   D. ذآد
4. *ozod* so‘zi qaysi qatorda to‘g‘ri yozilgan?
   A. آزاد
   B. ازاد
   S. آزااد
   D. اازآد
5. *ozor* so‘zi qaysi qatorda to‘g‘ri yozilgan?
   A. آزاار
   B. آزر
   S. آزار
   D. آزآر
6. *oro* so‘zi qaysi qatorda to‘g‘ri yozilgan?
   A. ارا
   B. آرا
   S. آراا
   D. اارا

7. *orzu* so‘zi qaysi qatorda to‘g‘ri yozilgan?

A. آرزو

B. آرزوو

S. اارزوو

D. آروزو

8. *ovoz* so‘zi qaysi qatorda to‘g‘ri yozilgan?

A. اواز

B. آواز

S. آوواز

D. اوآز

9. *ajdar* so‘zi qaysi qatorda to‘g‘ri yozilgan?

A. اجدر

B. اژدر

S. آژدر

D. اژیدر

10. *dor* so‘zi qaysi qatorda to‘g‘ri yozilgan?

A. دور

B. دار

S. دآر

D. دارر

Mashg‘ulotni yoritishda tavsiya etiladigan adabiyotlar:

1. Ashirboyev S., Azimov I., Rahmatov M., va G‘oziyev A. Eski o‘zbek tili va yozuvi praktikumi. T. : «Ijod uyi», 2006 y.
2. Xalilov L. O‘qish kitobi. T.: «O‘qituvchi», 1998 y.
3. Jumaniyozov R. Eski o‘zbek yozuvi. T.: «O‘qituvchi»,1989 y.

Mashg‘ulotni yoritishda tavsiya etiladigan texnologiyalar:

1. Aqliy hujum.
2. Ven diagrammasi.
3. Oddiy arifmetika o‘yini

BESHINCHI MASHG'ULOT

Mashg'ulotga ajratilgan soat – 2

Mavzu: Eski o'zbek yozuvida qisqa unlilarning ifodalanishi. Harakatlar: «zabar» («fatha»), «zir» («kasra»), «pish» («damma»). Ularning so'zlarda qo'llanilishi. Arab satr ustki belgilari va ularning yozuvda qo'llanilishi

1-topshiriq. «Zabar» («fatha») belgisi haqida ma'lumot bering va misollar keltiring.

2-topshiriq. «Zir» («kasra») belgisi haqida ma'lumot bering va misollar keltiring.

3-topshiriq. «Pish» («damma») belgisi haqida ma'lumot bering va misollar keltiring.

4-topshiriq. Arab satr ustki belgilari («madd», «tanvin», «tashdid», «sukun», «hamza», «vasla») haqida ma'lumot bering va ularning yozuvda qo'llanishi hamda ular ishtirok etgan so'zlardan misollar keltiring.

5-topshiriq. Berilgan testni yeching.

1. O'zlashgan so'zlarda qisqa «a» unlisi so'z boshida qanday ifodalanadi?
   A. Alif va ayn harflari ustiga zabar belgisi qo'yish orqali
   B. Alif va ayn harflari ostiga kasra belgisi qo'yish orqali
   S. Alif va ayn harflari ustiga madd belgisi qo'yish orqali
   D. Alif va ayn harflari ustiga pish belgisi qo'yish orqali
2. O'zlashgan so'zlarda qisqa «a» unlisi so'z o'rtasida qanday ifodalanadi?
   A. O'zidan oldingi undosh harf ustiga madd belgisi qo'yish orqali
   B. O'zidan keyingi undosh harf ustiga fatha belgisi qo'yish orqali
   S. O'zidan oldingi undosh harf ustiga zabar belgisi qo'yish orqali
   D. O'zidan keyingi undosh harf ustiga zabar belgisi qo'yish orqali
3. O'zlashgan so'zlarda qisqa «a» unlisi so'z oxirida qanday ifodalanadi?
   A. Alif harfi orqali
   B. Hoyi havvaz harfi orqali
   S. Ayn harfi orqali
   D. Zabar belgisi orqali

4. O'zlashgan so'zlarda qisqa «i» unlisi so'z boshida qanday ifodalanadi?
   A. Alif va ayn harflari ustiga zabar belgisi qo'yish orqali
   B. Alif va ayn harflari ustiga pish belgisi qo'yish orqali
   S. Alif va ayn harflari ustiga madd belgisi qo'yish orqali
   D. Alif va ayn harflari ostiga kasra belgisi qo'yish orqali
5. O'zlashgan so'zlarda qisqa «i» unlisi so'z o'rtasida qanday ifodalanadi?
   A. O'zidan oldingi undosh harf ustiga pish belgisi qo'yish orqali
   B. O'zidan keyingi undosh harf ostiga zir belgisi qo'yish orqali
   S. O'zidan oldingi undosh harf ostiga kasra belgisi qo'yish orqali
   D. O'zidan keyingi undosh harf ustiga zabar belgisi qo'yish orqali
6. O'zlashgan so'zlarda qisqa «u» unlisi so'z boshida qanday ifodalanadi?
   A. Alif va ayn harflari ustiga zabar belgisi qo'yish orqali
   B. Alif va ayn harflari ustiga pish belgisi qo'yish orqali
   S. Alif va ayn harflari ustiga madd belgisi qo'yish orqali
   D. Alif va ayn harflari ostiga pish belgisi qo'yish orqali
7. O'zlashgan so'zlarda qisqa «u» unlisi so'z o'rtasida qanday ifodalanadi?
   A. O'zidan oldingi undosh harf ustiga pish belgisi qo'yish orqali
   B. O'zidan keyingi undosh harf ostiga damma belgisi qo'yish orqali
   S. O'zidan oldingi undosh harf ostiga kasra belgisi qo'yish orqali
   D. O'zidan keyingi undosh harf ustiga zabar belgisi qo'yish orqali
8. «Sukun» belgisining vazifasi nima?
   A. Ikkilantirish
   B. To'xtash
   S. Cho'zish
   D. Hech narsani ifodalamaydi
9. «Tashdid» belgisining vazifasi nima?
   A. Ikkilantirish
   B. To'xtash
   S. Cho'zish
   D. Hech narsani ifodalamaydi
10. «Madd» belgisining vazifasi nima?
   A. Ikkilantirish
   B. To'xtash
   S. Cho'zish
   D. Hech narsani ifodalamaydi

Mashg'ulotni yoritishda tavsiya etiladigan adabiyotlar.

1. Ashirboyev S., Azimov I., Rahmatov M. va G'oziyev A. Eski o'zbek tili va yozuvi praktikumi. T. : «Ijod uyi», 2006 y.
2. Xalilov L. O'qish kitobi. T.: «O'qituvchi», 1998 y.
3. Jumaniyozov R. Eski o'zbek yozuvi. T.: «O'qituvchi», 1989 y.

O‘zbek tilida iste’molda uchraydigan o‘zlashma so‘zlarni aniqlashdagi ba’zi tavsiyalar.

1. O‘zbek tilidagi talaffuzimizga mos kelmagan (ث ذ ح ص ض ط ظ ع) harflar ishtirokida tuzilgan so‘zlar ham o‘zlashma so‘zlardir. Yuqorida ko‘rsatib o‘tilgan harflar «yot» (begona) harflar.

اطاعت اعتراز تعتیل تعرف ثابت ثمر ثنا حاسل حافظ حالت حس حساب حکمت
حکمران حلقوم خط ذات ذاکرذاکر ذخیره ذره ذکر ذوق ذیل صاحب صادق
صباحت صبح صدف صلابت صنعت صواب صورت صوفی صیاد ضامن ضایع ضرب
ضرر ضمیره ضیا طاعت طاقت طبابت طرانه طراوت طرب طعزیه طعنه طلب طنبور
ظالم ظاهر ظریف ظفر ظلم ظلمت ظهور عاشق عالم عبادت عبرت عثمان عرفان عسی
عشق عظیم عقوبت علاج علم عنایت منظوره نظر نظم نظیر

2. **-nd** harfiy birikma bilan tugaydigan so‘zlarning aksariyat qismi o‘zlashgan so‘zlar bo‘lib hisoblanadi.

هنرمند فرزند بلند بند پیوند پسند پراکند ناپسند سودمند پند مانند خردمند
حرسند قند نوشخند دردمند دلبند

3. **ma-**, **mu-**, **ta-** harfiy birikmalari bilan boshlangan so‘zlar ham asosan o‘zlashgan (arab tilidan) so‘zlar bo‘ladi:

تحریر تحسین تخت تدارک تدقیق تشریف، تشکر تعظم تعلم تفسیر تفکر تقریظ تقویم
تکلم تکلیف تنفس متصل متفکر مجنون محبت محرم محکمه محلس محمد محمود مدرسه
مذکور مرحمت مستقل معظم معلوم معلوم معما معمور مقبره مقدس مکتب مکمل ملک
مملکت منیره موسوم

4. **at**, **ot** harfiy birikmalar bilan tugagan so‘zlar o‘zlashgan so‘zlardir:

صناعت نظارت صنعت سلامت حسرت جمعیت احبارات نباتت انشات حیات
خطاط حیوانات مطبعات طبیعت نشریت ملاقات

5. So‘z boshi «i» va uning uchinchi harfi «te» bo‘ladigan so‘zlar ham asosan o‘zlashgan so‘zlardir.

انتظام انتظار انتقام انتحاب اجتناب احتیاج احتلاف استفاده
اضتراب التجا استقبال استقلال استقامت استغنا

6. Alifbo tarkibidagi boshqa harflar ishtirokida yasalgan quyidagi so‘zlar ham o‘zlashgan so‘zlardir.

آدم ادراک جریان جناب التجا لباس مولانا مجلس رقاس رقم رغبت سلیم سما
سیرت سود تقوی فنا فرد دولت

Mashg‘ulotni yoritishda tavsiya etiladigan texnologiyalar.

1. Aqliy hujum.
2. Ven diagrammasi.
3. Oddiy arifmetika o‘yini

OLTINCHI MASHG'ULOT

Mashg'ulotga ajratilgan soat – 2

Mavzu: ث ت پ ب (be, pe, te, se) muttasil harflari va ularning yozuvda ifodalanishi haqida tushuncha. Yuqoridagi shakldosh harflarning yozuvdagi o'xshash va farqli tomonlari

1-topshiriq. Quyidagi berilgan «be» harfining yozuvdagi har bir ko'rinishini 10 qatordan yozing.

....ب..	**Alohida**
....ﺑ..	**So'z boshida**
....ﺒ..	**So'z o'rtasida**
....ﺐ..	**So'z oxirida**
....بب..	**Harfiy birikma**
....ببب..	**Harfiy birikma**

2-topshiriq. Quyidagi berilgan «pe» harfining yozuvdagi har bir ko'rinishini 10 qatordan yozing.

....پ..	**Alohida**
....ﭘ..	**So'z boshida**
....ﭙ..	**So'z o'rtasida**
....ﭗ ..	**So'z oxirida**
....پپ ..	**Harfiy birikma**
....پپپ ..	**Harfiy birikma**

3-topshiriq. Quyidagi berilgan «te» harfining yozuvdagi har bir ko'rinishini 10 qatordan yozing.

....ت..	Alohida
....تـ..	So'z boshida
....ـتـ..	So'z o'rtasida
....ـت..	So'z oxirida
....تت..	Harfiy birikma
....تتت..	Harfiy birikma

4-topshiriq. Quyidagi berilgan «se» harfining yozuvdagi har bir ko'rinishini 10 qatordan yozing.

....ث..	Alohida
....ثـ..	So'z boshida
....ـثـ ..	So'z o'rtasida
....ـث ..	So'z oxirida
....ثث ..	Harfiy birikma
....ثثث ..	Harfiy birikma

5-topshiriq. Yozuvda «be», «pe», «te» va «se» harflarining so'z boshi, so'z o'rtasi va so'z oxirida kelishiga misollar keltiring.

6-topshiriq. Berilgan testni yeching.

1. *be* harfiga qaysi harflar shakldosh?

A. pe, sin, te
B. pe, se, chim
S. pe, te, se
D pe, to, ze

2. *bod* so'zi qaysi qatorda to'g'ri yozilgan?

A. بااد

B. باد

S. بآد

D. بد

3. *sabot* so‘zi qaysi qatorda to‘g‘ri yozilgan?

A. سبات

B. صبات

S. ثبات

D. ثبيات

4. *po* so‘zi qaysi qatorda to‘g‘ri yozilgan?

A. پآ

B. پاا

S. پا

D. پوا

5. *tor* so‘zi qaysi qatorda to‘g‘ri yozilgan?

A. تار

B. طار

S. تاار

D. تآر

6. Qaysi qatorda munfasil harflarning xususiyati berilgan?

A. o‘zidan keyingi harfga qo‘shilmaydi.
B. o‘zidan keyingi harfga qo‘shiladi.
S. o‘zidan oldingi harfga qo‘shilmaydi
D. hamma javob to‘g‘ri

7. Qaysi qatorda muttasil harflarning xususiyati berilgan?

A. o‘zidan keyingi harfga qo‘shilmaydi.
B. o‘zidan keyingi harfga qo‘shiladi.
S. o‘zidan oldingi harfga qo‘shilmaydi.
D. hamma javob to‘g‘ri

8. Eski o‘zbek alifbosida munfasil harflar nechta va ular qaysi qatorda to‘g‘ri ko‘rsatilgan?

A. 5 ta: alif, dol, zol, ayn, g‘ayn,
B. 6 ta: alif, re, jim, chim. xe, gof,
S. 7 ta: alif, dol, zol, re, ze, je, vov
D. 8 ta alif, to, zo, sod, zod, sin, shin,

9. Munfasil harflar yozuvda necha ko‘rinishga ega?
   A. 2 ta
   B. 3 ta
   S. 4 ta
   D. 5 ta
10. Muttasil harflar yozuvda necha ko‘rinishga ega ?
   A. 2 ta
   B. 3 ta
   S. 4 ta
   D. 5 ta

Mashg‘ulotni yoritishda tavsiya etiladigan adabiyotlar.

1. Ashirboyev S., Azimov I., Rahmatov M. va G‘oziyev A. Eski o‘zbek tili va yozuvi praktikumi. T. : «Ijod uyi», 2006 y.
2. Xalilov L. O‘qish kitobi. T.: «O‘qituvchi», 1998 y.
3. Jumaniyozov R. Eski o‘zbek yozuvi. T.: «O‘qituvchi»,1989 y.

Mashg‘ulotni yoritishda tavsiya etiladigan texnologiyalar.

1. Aqliy hujum.
2. Oddiy arifmetika o‘yini
3. Blits o‘yini.

Talabaning joriy ya’ni kundalik baholash uchun mo‘ljallangan Blits o‘yini

«Mana shu muttasil harf» nomli blits o‘yini

T/r	Harflar	Talabaning javobi	To‘g‘ri javob	Javob uchun ajratilgan ball
1	ا			
2	د			
3	ب			
4	پ			
5	ر			
6	ث			
7	ذ			

8	ج			
9	ث			
10	ز			
11	ع			
12	ل			
13	ى			
14	ن			
15	م			
Mehnatingiz mahsuli muborak bo'lsin!				

O'yin qoidasi: 1-ustunda harflarning tartib raqamlari berilgan. 2-ustunda harflar berilgan. Talabaning vazifasi 2-ustundagi harflar ichidan munfasil harflarni topishi va shu harflar to'g'risiga 3-ustundagi katakka + alomatini, munfasil bo'lmagan harflarga esa – alomatini qo'yishi lozim. Talabalar bu vazifani bajarib bo'lishgach o'qituvchi to'g'ri javoblarni aytadi, talabalar esa o'z javoblarini tekshiradilar va to'g'ri javoblar ustuniga + yoki – alomatlarini qo'yadilar. Javoblar uchun ajratilgan ballar ustuniga har bir to'g'ri javob uchun 0.1 (yoki 0,3, 0,4, 0,5) ball, noto'g'ri javob uchun 0 ball belgilanadi, talaba esa, bu ballarni javob uchun ajratilgan ball grafasiga qo'yib boradi. Talaba ishni nihoyasiga yetkazgach, ballar umumlashtiriladi. Talaba barcha javoblarni to'g'ri topsa 1 (yoki 3, 4, 5) ballni qo'lga kiritadi. Har bir mashg'ulot uchun ajratilgan eng yuqori ball 1(yoki 3, 4, 5) ballni tashkil etadi.

YETTINCHI MASHG'ULOT

Mashg'ulotga ajratilgan soat – 2

Mavzu: ی (yo) harfi. «Yo» harfining ham undosh, ham unli vazifasida kelishi. ن (nun) harfi. «Nun» va «yo» harflarining yozuvdagi o'xshash va farqli tomonlari

1-topshiriq. Quyidagi berilgan «yo» harfining yozuvdagi har bir ko'rinishini 10 qatordan yozing.

....ن..	**Alohida**
....نـ..	**So'z boshida**
....ـنـ..	**So'z o'rtasida**
....ـن..	**So'z oxirida**
....نـن..	**Harfiy birikma**
....نـنـن..	**Harfiy birikma**

2-topshiriq. Quyidagi berilgan «nun» harfining yozuvdagi har bir ko'rinishini 10 qatordan yozing.

....ی..	**Alohida**
....یـ..	**So'z boshida**
....ـیـ..	**So'z o'rtasida**
....ـی..	**So'z oxirida**
....یـی..	**Harfiy birikma**
....یـیـی..	**Harfiy birikma**

3-topshiriq. «Yo» harfi unli tovushlarni ifoda etilishiga misollar yozing.

4-topshiriq. Yozuvda «nun» va «yo» harflarining so'z boshi, so'z o'rtasi va so'z oxirida ifodalanishiga misollar keltiring.

5-topshiriq. Berilgan testni yeching.

1. So'z boshida «i» unlisini berish uchun:
   A. alif va yo harflari birga yoziladi
   B. alif va vov harflari birga yoziladi
   S. vovning o'zi yoziladi
   D. yoning o'zi yoziladi
2. So'z boshida «e» unlisini berish uchun:
   A. alif va yo harflari birga yoziladi
   B. alif va vov harflari birga yoziladi
   S. maddli alif yoziladi
   D. yoning o'zi yoziladi
3. So'z boshida «e» unlisini berish uchun:
   A. alif va yo harflari birga yoziladi
   B. alif va vov harflari birga yoziladi
   S. maddli alif yoziladi
   D. yoning o'zi yoziladi
4. So'z boshida yo va vov harflari birga kelsa qanday o'qiladi?
   A. yu
   B. i
   S. o
   D. u
5. So'z boshida «alif» va «yo» harflari birga kelsa qanday o'qiladi?
   A. a
   B. i
   S. o
   D. u
6. *yulduz* so'zi qaysi qatorda to'g'ri yozilgan?
   A. يولدوز
   B. يوولدووز
   S. يلدز
   D. يولدز
7. *adabiy* so'zi qaysi qatorda to'g'ri yozilgan?
   A. آدبیی
   B. ادبی
   S. اددببی
   D. ادابی
8. *oydin* so'zi qaysi qatorda to'g'ri yozilgan?

A. آیدین

B. ایدیین

S. آییدیین

D. ایدین

9. *non* so'zi qaysi qatorda to'g'ri yozilgan?

A.ناان

B. نآن

S. نوان

D. نان

10. *o'yin* so'zi qaysi qatorda to'g'ri yozilgan?

A. اوین

B. اوییں

S. آوین

D. آوییں

Mashg'ulotni yoritishda tavsiya etiladigan adabiyotlar.

1.Ashirboyev S., Azimov I., Rahmatov M. va G'oziyev A. Eski o'zbek tili va yozuvi praktikumi. T. : «Ijod uyi», 2006 y.
2. Xalilov L. O'qish kitobi. T.: «O'qituvchi», 1998 y.
3.Jumaniyozov R. Eski o'zbek yozuvi. T.: «O'qituvchi»,1989 y.

Mashg'ulotni yoritishda tavsiya etiladigan texnologiyalar.

1. Aqliy hujum.
2. Oddiy arifmetika o'yini
3. Menimcha to'g'ri to'ldirdim va harflarni to'g'ri biriktirdim.

Menimcha, to'g'ri to'ldirdim va harflarni to'g'ri biriktirdim.
(10-15 daqiqa davom etadi)

O'yinning maqsadi: Tafakkur, nutq va yozuv ko'nikmasini rivojlantirish.

O'yinning borishi: Bu o'yinda o'tilgan va yangi o'tilayotgan harflardan foydalaniladi. O'qituvchi taxtaga harflarning alohida, so'z boshida, so'z o'rtasida va so'z oxiridagi shakllari uchun jadval chizadi. Talaba o'qituvchi aytgan harf shakllarini shu jadvalga tushiradi. Shu bilan birga yozganlarini tushuntirib ham beradi. Agarda xatoga yo'l qo'ysa talaba va o'qituvchi tomonidan to'g'rilanadi.

SAKKIZINCHI MASHG'ULOT

Mashg'ulotga ajratilgan soat – 2

Mavzu: ه (hoye havvaz) harfi va uning vazifalari. Hoye havvaz harfining yozuvdagi xususiyatlari. So'z oxirida unli yoki undosh harflardan so'ng hoyi havvazning o'qilishi

1-topshiriq. Quyida berilgan «ho-ye havvaz» harfining yozuvdagi har bir ko'rinishini 10 qatordan yozing.

.... ه..	**Alohida**
.... هـ ..	**So'z boshida**
.... ـهـ ..	**So'z o'rtasida**
.... ـه..	**So'z oxirida**
.... هه..	**Harfiy birikma**
.... ههه..	**Harfiy birikma**

2-topshiriq. Yozuvda «ho-ye havvaz» harfining so'z boshi, so'z o'rtasi va so'z oxirida ifodalanishiga misollar keltiring.

3-topshiriq. So'z oxirida «ho-ye havvaz» harfi «a» unli tovushini ifodalashini misollar orqali tushuntiring.

4-topshiriq. So'z oxirida «ho-ye havvaz» harfi «h» undosh tovushini ifodalashini misollar orqali tushuntiring.

5-topshiriq. Berilgan testni yeching.

1. *havo* so'zi qaysi qatorda to'g'ri yozilgan?

A. خوا

B. حوا

S. هوا

D. هاوا

2. *hunar* so‘zi qaysi qatorda to‘g‘ri yozilgan?

A. حونار
B. هونار
S. هنر
D. خنر

3. *baho* so‘zi qaysi qatorda to‘g‘ri yozilgan?

A. باحا
B. بآها
S. بخآ
D. بها

4. *xona* so‘zi qaysi qatorda to‘g‘ri yozilgan?

A. خانه
B. حانه
S. خانا
D. هانه

5. *roh* so‘zi qaysi qatorda to‘g‘ri yozilgan?

A. رآح
B. رآه
S. راه
D. راخ

6. Ho-ye havvaz harfi so‘z oxirida undoshdan so‘ng kelsa, qaysi tovushni ifoda etadi?

A h
B. x
S. a
D o

7. Ho-ye havvaz harfi so‘z oxirida unlidan so‘ng kelsa, qaysi tovushni ifoda etadi?

A. h
B. x
S. a
D o

8. Ho-ye havvaz harfi so'z boshida kelsa, qaysi tovushni ifoda etadi?
   A. u
   B. h
   S. a
   D o

9. *bahor* so'zi qaysi qatorda to'g'ri yozilgan?
   A. باهار
   B. بهآر
   S. بهار
   D. بهههار

10. *ham* so'zi qaysi qatorda to'g'ri yozilgan?
   A. هام
   B. حام
   S. همم
   D. هم

Mashg'ulotni yoritishda tavsiya etiladigan adabiyotlar.

1. Ashirboyev S., Azimov I. Rahmatov M. va G'oziyev A. Eski o'zbek tili va yozuvi praktikumi. T. : «Ijod uyi», 2006 y.
2. Xalilov L. O'qish kitobi. T.: «O'qituvchi», 1998 y.
3. Jumaniyozov R. Eski o'zbek yozuvi. T.: «O'qituvchi»,1989 y.

Mashg'ulotni yoritishda tavsiya etiladigan texnologiyalar.

1. Aqliy hujum.
2. Oddiy arifmetika o'yini
3. Menimcha, to'g'ri to'ldirdim va harflarni to'g'ri biriktirdim.

TO'QQIZINCHI MASHG'ULOT

Mashg'ulotga ajratilgan soat – 2

Mavzu: ج چ ح خ (jim, chim, ho-ye hutti, xe,) harflari. O'zaro shakldosh bo'lgan «he», «xe», «jim», «chim» muttasil harflarining yozuvdagi o'xshash va farqli tomonlari

1-topshiriq. Quyidag berilgan «jim» harfining yozuvdagi har bir ko'rinishini 10 qatordan yozing.

....ج..	**Alohida**
....جـ..	**So'z boshida**
....ـجـ..	**So'z o'rtasida**
....ـج..	**So'z oxirida**
....جج..	**Harfiy birikma**
....ججج..	**Harfiy birikma**

2-topshiriq. Quyida berilgan «chim» harfining yozuvdagi har bir ko'rinishini 10 qatordan yozing.

....چ..	**Alohida**
....چـ..	**So'z boshida**
....ـچـ..	**So'z o'rtasida**
....ـچ..	**So'z oxirida**
....چچ..	**Harfiy birikma**
....چچچ..	**Harfiy birikma**

3-topshiriq. Quyida berilgan «ho-yi hutti» harfining yozuvdagi har bir ko'rinishini 10 qatordan yozing.

....ح..	**Alohida**
....حـ..	**So'z boshida**
....ـحـ ..	**So'z o'rtasida**
....ـح..	**So'z oxirida**
....حح..	**Harfiy birikma**
....ححح..	**Harfiy birikma**

4-topshiriq. Quyida berilgan «xe» harfining yozuvdagi har bir ko'rinishini 10 qatordan yozing.

....خ..	**Alohida**
....خـ..	**So'z boshida**
....ـخـ..	**So'z o'rtasida**
....ـخ..	**So'z oxirida**
....خخ..	**Harfiy birikma**
....خخخ..	**Harfiy birikma**

5-topshiriq. Yozuvda «jim», «chim», «ho-ye hutti» va «xe» harflarining so'z boshi, so'z o'rtasi va so'z oxirida ifodalanishiga misollar keltiring.

6-topshiriq. Berilgan testni yeching.

1. *chorsu* so'zi qaysi qatorda to'g'ri yozilgan?

A. چهارسو

B. چارسو

S. چارسوو

D. چخارسو

2. *jodu* so'zi qaysi qatorda to'g'ri yozilgan?

A. جآدو
B. جادو
S. ژادو
D. جادوو

3. *xabar* so'zi qaysi qatorda to'g'ri yozilgan?

A. حبر
B. هبر
S. خبر
D. خابار

4. *ahvol* so'zlari qaysi qatorda to'g'ri yozilgan?

A. اهوال
B. اخوال
S. عخوال
D. احوال

5. *masjid* so'zi qaysi qatorda to'g'ri yozilgan?

A. مسجيد
B. مصجيد
S. مثجيد
D. ماثجيد

6. *daraxt* so'zi qaysi qatorda to'g'ri yozilgan?

A. داراخت
B. درخت
S. دارخت
D. دراخت

7. *harf* so'zlari qaysi qatorda to'g'ri yozilgan?

A. هرف
B. خرف
S. حرف
D. هارف

8. *ganj* so‘zi qaysi qatorda to‘g‘ri yozilgan?

A. گنیج

B. گنج

S. گانج

D. گانچ

9. *tijorat* so‘zi qaysi qatorda to‘g‘ri yozilgan?

A. تیجارات

B. تجارات

S. تجارت

D. طجارت

10. *quloch* so‘zi qaysi qatorda to‘g‘ri yozilgan?

A. قلاچ

B. قولچ

S. قلاچ

D. قولاچ

Mashg‘ulotni yoritishda tavsiya etiladigan adabiyotlar.

1. Ashirboyev S., Azimov I. Rahmatov M. va G‘oziyev A. Eski o‘zbek tili va yozuvi praktikumi. T. : «Ijod uyi», 2006 y.
2. Xalilov L. O‘qish kitobi. T.: «O‘qituvchi», 1998 y.
3. Jumaniyozov R. Eski o‘zbek yozuvi. T.: «O‘qituvchi»,1989 y.

Mashg‘ulotni yoritishda tavsiya etiladigan texnologiyalar.

1. Aqliy hujum.
2. Oddiy arifmetika o‘yini
3. Menimcha, to‘g‘ri to‘ldirdim va harflarni to‘g‘ri biriktirdim.

O'NINCHI MASHG'ULOT

Mashg'ulotga ajratilgan soat – 2

Mavzu: ش س (sin va shin) harflari. O'zaro shakldosh bo'lgan sin va shin muttasil harflarining yozuvdagi o'xshash va farqli tomonlari

1-topshiriq. Quyida berilgan «sin» harfining yozuvdagi har bir ko'rinishini 10 qatordan yozing.

....س..	Alohida
....سـ..	So'z boshida
....ـسـ ..	So'z o'rtasida
....ـس..	So'z oxirida
....سس..	Harfiy birikma
....سسس..	Harfiy birikma

2-topshiriq. Quyida berilgan «shin» harfining yozuvdagi har bir ko'rinishini 10 qatordan yozing.

....ش..	Alohida
....شـ..	So'z boshida
....ـشـ..	So'z o'rtasida
....ـش ..	So'z oxirida
....شش ..	Harfiy birikma
....ششش ..	Harfiy birikma

3-topshiriq. Yozuvda «sin» harfining so'z boshi, so'z o'rtasi va so'z oxirida ifodalanishiga misollar keltiring.

4-topshiriq. Yozuvda «shin» harfining so'z boshi, so'z o'rtasi va so'z oxirida ifodalanishiga misollar keltiring.

5-topshiriq. Berilgan testni yeching.

1. *sabab* so'zi qaysi qatorda to'g'ri yozilgan?

A. سبب

B. ثبب

S. ساباب

D. صبب

2. *shahar* so'zi qaysi qatorda to'g'ri yozilgan?

A. شاهار

B. شاهر

S. شهر

D. شاحار

3. *safar* so'zi qaysi qatorda to'g'ri yozilgan?

A. صفر

B. صافار

S. سافار

D. سافر

4. *sharh* so'zi qaysi qatorda to'g'ri yozilgan?

A. شارخ

B. شارح

S. شاره

D. شرخ

5. *asror* so'zi qaysi qatorda to'g'ri yozilgan?

A. عسرار

B. عصرار

S. اسرار

D. اصرار

6. *madrasa* so'zi qaysi qatorda to'g'ri yozilgan?

A. مدرسه

B. مادراسا

S. مادرسا

D. مدرسا

8. *mashhur* so'zi qaysi qatorda to'g'ri yozilgan?

A. مشخور

B. مشحور

S. مشهور

D. مشهوور

9. *soz* so'zi qaysi qatorda to'g'ri yozilgan?

A. صاز

B. ثاز

S. ساز

D. سآز

10. *shod* so'zi qaysi qatorda to'g'ri yozilgan?

A. شاد

B. شآد

S. شااد

D. شادد

Mashg'ulotni yoritishda tavsiya etiladigan adabiyotlar.

1.Ashirboyev S., Azimov I. Rahmatov M. va G'oziyev A. Eski o'zbek tili va yozuvi praktikumi. T. : «Ijod uyi», 2006 y.
2. Xalilov L. O'qish kitobi. T.: «O'qituvchi», 1998 y.
3. Jumaniyozov R. Eski o'zbek yozuvi. T.: «O'qituvchi»,1989 y.

Mashg'ulotni yoritishda tavsiya etiladigan texnologiyalar.

1. Aqliy hujum.
2. Oddiy arifmetika o'yini
3. Menimcha, to'g'ri to'ldirdim va harflarni to'g'ri biriktirdim.

O'N BIRINCHI MASHG'ULOT

Mashg'ulotga ajratilgan soat – 2

Mavzu: ص ض (sod va zod) harflari. «Sod» va «zod» harflarining arab tilidan o'zlashgan so'zlar tarkibida kelishi.

Alifbodagi ط ظ («to» va «zo») muttasil harflari. «To» va «zo» harflarining arab tilidan o'zlashgan so'zlar tarkibida kelishi.

1-topshiriq. Quyida berilgan «sod» harfining yozuvdagi har bir ko'rinishini 10 qatordan yozing.

....ص..	**Alohida**
....صـ..	**So'z boshida**
....ـصـ..	**So'z o'rtasida**
....ـص..	**So'z oxirida**
....صص..	**Harfiy birikma**
....صصص..	**Harfiy birikma**

2-topshiriq. Quyida berilgan «zod» harfining yozuvdagi har bir ko'rinishini 10 qatordan yozing.

....ص..	**Alohida**
....صـ..	**So'z boshida**
....ـصـ..	**So'z o'rtasida**
....ـص..	**So'z oxirida**
....صص..	**Harfiy birikma**
....صصص..	**Harfiy birikma**

3-topshiriq. Quyida berilgan «to» harfining yozuvdagi har bir ko'rinishini 10 qatordan yozing.

....ط..	**Alohida**
....ط..	**So'z boshida**
....ط..	**So'z o'rtasida**
....ط..	**So'z oxirida**
....ططـ..	**Harfiy birikma**
....ططط..	**Harfiy birikma**

4-topshiriq. Quyida berilgan «zo» harfining yozuvdagi har bir ko'rinishini 10 qatordan yozing.

....ظ..	**Alohida**
....ظ..	**So'z boshida**
....ظ..	**So'z o'rtasida**
....ظ..	**So'z oxirida**
....ظظ..	**Harfiy birikma**
....ظظظ..	**Harfiy birikma**

5-topshiriq. Yozuvda «sod», «zod», «to» va «zo» harflarining so'z boshi, so'z o'rtasi va so'z oxirida ifodalanishiga misollar keltiring.

6-topshiriq. Berilgan testni yeching.

1. *sabr* so'zi qaysi qatorda to'g'ri yozilgan?

A. ثبر

B. ثابر

S. سبر

D. صبر

2. *zarar* so'zi qaysi qatorda to'g'ri yozilgan?

A. ز ا ر ا ر

B. ظارار
S. ذرر
D. ضرر

3. *taraf* so'zi qaysi qatorda to'g'ri yozilgan?
A. تاراف
B. طرف
S. طاراف
D. تراف

4. *zolim* so'zi qaysi qatorda to'g'ri yozilgan?
A. زاليم
B. ظاليم
S. ظالم
D. ضالم

5. *maqsud* so'zi qaysi qatorda to'g'ri yozilgan?
A. مقصود
B. ماقصود
S. مقسود
D. مقثود

6. *mazmun* so'zi qaysi qatorda to'g'ri yozilgan?
A. مزمون
B. مذمون
S. مظمون
D. مضمون

7. *matlab* so'zi qaysi qatorda to'g'ri yozilgan?
A. متلب
B. مطلب
S. ماطلاب
D. ماتلاب

8. *manzara* so'zi qaysi qatorda to'g'ri yozilgan?
A. منزارا

B. منذارا

S. منضارا

D. منظره

9. *sodiq* so'zi qaysi qatorda to'g'ri yozilgan?

A. سادق

B. صادق

S. ثادق

D. ساديق

10. *mavzu* so'zi qaysi qatorda to'g'ri yozilgan?

A. موذوع

B. موضوع

S. موزوع

D. موظوع

Mashg'ulotni yoritishda tavsiya etiladigan adabiyotlar.

1.Ashirboyev S., Azimov I. Rahmatov M. va G'oziyev A. Eski o'zbek tili va yozuvi praktikumi. T. : «Ijod uyi», 2006 y.
2. Xalilov L. O'qish kitobi. T.: «O'qituvchi», 1998 y.
3. Jumaniyozov R. Eski o'zbek yozuvi. T.: «O'qituvchi»,1989 y.

Mashg'ulotni yoritishda tavsiya etiladigan texnologiyalar.

1. Aqliy hujum.
2. Oddiy arifmetika o'yini
3. Menimcha, to'g'ri to'ldirdim va harflarni to'g'ri biriktirdim.

O'N IKKINCHI MASHG'ULOT

Mashg'ulotga ajratilgan soat – 2

Mavzu: Alifbodagi غ ع («'ayn» va «g'ayn») harflari. ع («'ayn») harfining yozuvdagi o'ziga xos xususiyatlari

1-topshiriq. Quyida berilgan «'ayn» harfining yozuvdagi har bir ko'rinishini 10 qatordan yozing.

.... ع..	**Alohida**
.... عـ..	**So'z boshida**
.... ـعـ ..	**So'z o'rtasida**
.... ـع..	**So'z oxirida**
.... عع..	**Harfiy birikma**
.... ععع..	**Harfiy birikma**

2-topshiriq. Quyida berilgan «g'ayn» harfining yozuvdagi har bir ko'rinishini 10 qatordan yozing.

.... غ..	**Alohida**
.... غـ..	**So'z boshida**
.... ـغـ ..	**So'z o'rtasida**
.... ـغ ..	**So'z oxirida**
.... غغ ..	**Harfiy birikma**
.... غغغ ..	**Harfiy birikma**

3-topshiriq. Yozuvda «'ayn» harfining so'z boshi, so'z o'rtasi va so'z oxirida ifodalanishiga misollar keltiring.

4-topshiriq. Yozuvda «g'ayn» harfining so'z boshi, so'z o'rtasi va so'z oxirida ifodalanishiga misollar keltiring.

5-topshiriq. Berilgan testni yeching.

1. *umr* so‘zi qaysi qatorda to‘g‘ri yozilgan?

   A. عمر

   B. عومير

   S. عومير

   D. اومير

2. *Bag‘dod* so‘zi qaysi qatorda to‘g‘ri yozilgan?

   A. باغداد

   B. بغداد

   S. باغدآد

   D. بآغداد

3. *soat* so‘zi qaysi qatorda to‘g‘ri yozilgan?

   A. ساات

   B. ساعت

   S. ثاعت

   D. صاعت

4. *g‘uncha* so‘zi qaysi qatorda to‘g‘ri yozilgan?

   A. غونچه

   B. غونيچه

   S. غوونچه

   D. غونچآ

5. *shula* so‘zi qaysi qatorda to‘g‘ri yozilgan?

   A. شولا

   B. شوعلا

   S. شعله

   D. شوله

6. *bog‘* so‘zi qaysi qatorda to‘g‘ri yozilgan?

   A. باغ

   B. بآغ

   S. بااغ

   D. بااغ

7. *ash'or* so'zi qaysi qatorda to'g'ri yozilgan?

A. عشار

B. اشعار

S. اشعآر

D. اشعاار

8. *mablag'* so'zi qaysi qatorda to'g'ri yozilgan?

A. مبلاغ

B. مبلغ

S. مابلاغ

D. مبلآغ

9. *jur'at* so'zi qaysi qatorda to'g'ri yozilgan?

A. جورات

B. جرعت

S. جورات

D. جورآت

10. *tig'* so'zi qaysi qatorda to'g'ri yozilgan?

A. تيغ

B. طيغ

S. طييغ

D. تييغ

Mashg'ulotni yoritishda tavsiya etiladigan adabiyotlar.

1.Ashirboyev S., Azimov I., Rahmatov M. va G'oziyev A. Eski o'zbek tili va yozuvi praktikumi. T. : «Ijod uyi», 2006 y.
2. Xalilov L. O'qish kitobi. T.: «O'qituvchi», 1998 y.
3. Jumaniyozov R. Eski o'zbek yozuvi. T.: «O'qituvchi»,1989 y.

Mashg'ulotni yoritishda tavsiya etiladigan texnologiyalar.

1. Aqliy hujum.
2. Oddiy arifmetika o'yini
3. Menimcha, to'g'ri to'ldirdim va harflarni to'g'ri biriktirdim.

O‘N UCHINCHI MASHG‘ULOT

Mashg‘ulotga ajratilgan soat – 2

Mavzu: ق ف(«fe» va «qof») muttasil harflari. O‘zaro shakldosh bo‘lgan «fe» va «qof» harflarining yozuvdagi o‘xshash va farqli tomonlari

1-topshiriq. Quyida berilgan «fe» harfining yozuvdagi har bir ko‘rinishini 10 qatordan yozing.

....ف..	**Alohida**
....فـ..	**So‘z boshida**
....ـفـ..	**So‘z o‘rtasida**
....ـف ..	**So‘z oxirida**
....فف ..	**Harfiy birikma**
....ففف ..	**Harfiy birikma**

2-topshiriq. Quyida berilgan «qof» harfining yozuvdagi har bir ko‘rinishini 10 qatordan yozing.

....ق ..	**Alohida**
....قـ..	**So‘z boshida**
....ـقـ..	**So‘z o‘rtasida**
....ـق..	**So‘z oxirida**
....قق..	**Harfiy birikma**
....ققق..	**Harfiy birikma**

3-topshiriq. Yozuvda «fe» harfming so‘z boshi, so‘z o‘rtasi va so‘z oxirida ifodalanishiga misollar keltiring.

4-topshiriq. Yozuvda «qof» harfining so‘z boshi, so‘z o‘rtasi va so‘z oxirida ifodalanishiga misollar keltiring.

5-topshiriq. Berilgan testni yeching.

1. *fursat* so‘zi qaysi qatorda to‘g‘ri yozilgan?

A. فرست

B. فرثت

S. فرصت

D. فورصت

2. *qafas* so‘zi qaysi qatorda to‘g‘ri yozilgan?

A. قفس

B. قافاس

S. قفص

D. قفاس

3. *ishq* so‘zi qaysi qatorda to‘g‘ri yozilgan?

A. اشق

B. ايشق

S. عيشق

D. عشق

4. *taraf* so‘zi qaysi qatorda to‘g‘ri yozilgan?

A. تاراف

B. طرف

S. ترف

D. طاراف

5. *maqsad* so‘zi qaysi qatorda to‘g‘ri yozilgan?

A. ماقسد

B. مقسد

S. مقثد

D. مقصد

6. *af’ol* so‘zi qaysi qatorda to‘g‘ri yozilgan?

A. افعال

B. افال

S. افآل

D. افايل

7. *g'olib* so'zi qaysi qatorda to'g'ri yozilgan?

A. غآليب

B. غاليب

S. غالب

D. غااليب

8. *ufq* so'zi qaysi qatorda to'g'ri yozilgan?

A. اوفيق

B. عفيق

S. عوفيق

D. افق

9. *qalb* so'zi qaysi qatorda to'g'ri yozilgan?

A. قاليب

B. قالب

S. قلب

D. قآليب

10. *fozil* so'zi qaysi qatorda to'g'ri yozilgan?

A. فازيل

B. فاذيل

S. فاضيل

D. فاضل

Mashg'ulotni yoritishda tavsiya etiladigan adabiyotlar.

1.Ashirboyev S., Azimov I., Rahmatov M. va G'oziyev A. Eski o'zbek tili va yozuvi praktikumi. T. : «Ijod uyi», 2006 y.
2. Xalilov L. O'qish kitobi. T.: «O'qituvchi», 1998 y.
3. Jumaniyozov R. Eski o'zbek yozuvi. T.: «O'qituvchi»,1989 y.

Mashg'ulotni yoritishda tavsiya etiladigan texnologiyalar.

1. Aqliy hujum.
2. Oddiy arifmetika o'yini
3. Menimcha, to'g'ri to'ldirdim va harflarni to'g'ri biriktirdim.
4. Klaster metodi.

O'N TO'RTINCHI MASHG'ULOT

Mashg'ulotga ajratilgan soat – 2

Mavzu: ک گ ل م («kof», «gof», «lom» va «mim») harflari. O'zaro shakldosh bo'lgan «kof», «gof», «lom» va «mim» muttasil harflarining yozuvdagi o'xshash va farqli tomonlari

1-topshiriq. Quyida berilgan «kof» harfining yozuvdagi har bir ko'rinishini 10 qatordan yozing.

....ک..	**Alohida**
....کـ..	**So'z boshida**
....ـکـ..	**So'z o'rtasida**
....ـک..	**So'z oxirida**
....ککـ..	**Harfiy birikma**
....کککـ..	**Harfiy birikma**

2-topshiriq. Quyida berilgan «gof» harfining yozuvdagi har bir ko'rinishini 10 qatordan yozing.

....گ..	**Alohida**
....گـ..	**So'z boshida**
....ـگـ..	**So'z o'rtasida**
....ـگ ..	**So'z oxirida**
....گگـ ..	**Harfiy birikma**
....گگگـ ..	**Harfiy birikma**

3-topshiriq. Quyida berilgan «lom» harfining yozuvdagi har bir ko'rinishini 10 qatordan yozing.

....ل..	**Alohida**
....لـ..	**So'z boshida**
....ـلـ..	**So'z o'rtasida**
....ـل..	**So'z oxirida**
....لل..	**Harfiy birikma**
....للل..	**Harfiy birikma**

4-topshiriq. Quyida berilgan «mim» harfining yozuvdagi har bir ko'rinishini 10 qatordan yozing.

....م ..	**Alohida**
....مـ..	**So'z boshida**
....ـمـ..	**So'z o'rtasida**
....ـم..	**So'z oxirida**
....مم..	**Harfiy birikma**
....ممم..	**Harfiy birikma**

5-topshiriq. Yozuvda «kof», «gof», «lom» va «mim» harflarining so'z boshi, so'z o'rtasi va so'z oxirida ifodalanishiga misollar keltiring.

6-topshiriq. Berilgan testni yeching.

1 *kitob* so'zi qaysi qatorda to'g'ri yozilgan?

A. كيتاب

B. كتاب

S. كيتاب

D. كيتآب

2. *maktub* so'zi qaysi qatorda to'g'ri yozilgan?
   A. ماكتوب
   B. ماكتووب
   S. مكتووب
   D. مكتوب

3. *gul* so'zi qaysi qatorda to'g'ri yozilgan?
   A. گول
   B. گوول
   S. گل
   D. گولل

4. *bugun* so'zi qaysi qatorda to'g'ri yozilgan?
   A. بوگون
   B. بووگوون
   S. بگون
   D. بگن

5. *kafgir* so'zi qaysi qatorda to'g'ri yozilgan?
   A. كافگير
   B. كفگير
   S. كفگر
   D. كافگر

6. *lola* so'zi qaysi qatorda to'g'ri yozilgan?
   A. لالا
   B. لاله
   S. لآله
   D. لآلا

7. *mazmun* so'zi qaysi qatorda to'g'ri yozilgan?
   A. مزمون
   B. مذمون
   S. مضمون
   D. مظمون

8. *lab* so‘zi qaysi qatorda to‘g‘ri yozilgan?

A. لاب
B. لآب
S. لب
D. لااب

9. *makon* so‘zi qaysi qatorda to‘g‘ri yozilgan?

A. ماكان
B. مكان
S. مكآن
D. ماكآن

10. *hol* so‘zi qaysi qatorda to‘g‘ri yozilgan?

A. خال
B. حال
S. هال
D. حآل

Mashg‘ulotni yoritishda tavsiya etiladigan adabiyotlar.

1.Ashirboyev S., Azimov I., Rahmatov M. va G‘oziyev A. Eski o‘zbek tili va yozuvi praktikumi. T. : «Ijod uyi», 2006 y.
2. Xalilov L. O‘qish kitobi. T.: «O‘qituvchi», 1998 y.
3. Jumaniyozov R. Eski o‘zbek yozuvi. T.: «O‘qituvchi»,1989 y.

Mashg‘ulotni yoritishda tavsiya etiladigan texnologiyalar.

1. Aqliy hujum.
2. Oddiy arifmetika o‘yini
3. Menimcha to‘g‘ri to‘ldirdim va harflarni to‘g‘ri biriktirdim.
4. Klaster metodi.

O‘N BESHINCHI MASHG‘ULOT

Mashg‘ulotga ajratilgan soat – 2

Mavzu: Eski o‘zbek yozuvida raqamlar tarixi va ularning turlari haqida. Raqamlar ishtirokidagi matnlarni ko‘chirib yozish va o‘qish

1-topshiriq. Eski o‘zbek yozuvida raqamlar tarixi va ularning turlari haqida ma’lumot bering hamda misollar keltiring.

2-topshiriq. 1, 4, 5, 7, 8, 9, 12, 16, 17, 19, 23, 24, 26, 29, 31, 35, 38, 83, 97, 98, 101, 189, 222, 456, 707, 817, 826, 911, 934, 978, 987, 999, 1234, 3861, 8778, 8654, 9326 sonlarini namunadagidek qilib yozing.

Namuna: بیر مینگ توققیز یوز ساکسان بیتتی ١٩٨٧ - 1987

3-topshiriq. Berilgan matnni arab yozuviga transliteratsiya qiling va matnda uchragan raqamlarni so‘z bilan yozing.

“Temur tuzuklari”da ma’naviyat masalalari

“Temur tuzuklari” Amir Temur tomonidan XIV-XV asrlarda yozilgan bo‘lib, dastlab turk tilida chop etilgan. 1783-yilda ingliz tilida nashr qilingan. Birinchi marta o‘zbek tiliga 1967-yilda forschadan tarjima qilingan.

“Temur tuzuklari” da Amir Temur. Movarounnahrning 1342-1405 yillar orasidagi ijtimoiy siyosiy ahvoli, qo‘shni mamlakatlar va xalqlar bilan bo‘lgan o‘zaro munosabatlar haqida hikoya qiladi. “Temur tuzuklari” da Amir Temurning asosiy doktrinasi –jamiyatga , ijtimoiy siyosiy hayotga qarash, birlashgan qudratli feodal davlatning siyosiy va axloqiy tamoyillari ifodalangan. “Temur tuzuklari” podsholarning turish turmushi va odob axloq me’yorlarini belgilovchi risoladir.

Asar ikki qismdan iborat.

Birinchi qismda jahon tarixida mashhur fotih, sarkarda va istedodli davlat arbobi sifatida nom qoldirgan Amir Temurning yetti yoshidan

to vafotiga qadar kechgan hayoti va ijtimoiy siyosiy faoliyati, aniqrog'i uning Movarounnahrda markaziy hokimiyatni qo'lga kiritish, feodal tarqoqlikka barham berish va markazlashgan davlat tuzish, qo'shni yurt va mamlakatlarni, masalan Eron hamda Afg'onistonni o'z tasarrufiga kiritish, Oltin O'rda hukmdori To'xtamishxon (1376-1395), butun Yevropaga qo'rquv va dahshat solgan Turkiya sultoni Boyazid Yildirim (1389-1402)ga qarshi va nihoyat buyuk jahongirning Ozarbayjon, Gruziya va Hindistonga qilgan harbiy yurishlari ixcham tarzda bayon etilgan.

Ikkinchi qism jahongirning nomidan aytilgan va uning toj-u taxt vorislariga atalgan o'ziga xos vasiyat va pand-nasihatlaridan iborat. Unda davlatni idora qilishda kimlarga tayanish, boshliqlarni saylash, sipohiylarning maoshi, mamlakatlarni boshqarish tartibi, davlat arboblari va boshliqlarning burch va vazifalari, amirlar, vazirlar va boshqa mansabdorlarning toj-u taxt oldidagi alohida hizmatlarini qadrlash tartibi va boshqalar xususida gap boradi.

4-topshiriq. Quyida berilgan Abulg'ozi Bahodirxonning «Shajarai turk» asaridan olingan parchani o'qing va sonlarning yozuvdagi ifodalanishiga diqqat qiling.

ابو الغازی بهادرخان "شجره ترک" دان

ایران بیرلا توراندا اوتکان چینگیزخان اوغلانلارینینگ آتلارینا آیتیلغان تاریخلاردین اوشبو زمان فقیرنینگ آلدیندا اون سکیز مجلد حاضر تورور اما بیزنینگ آتا و آقالاریمیزنینگ بیپروالیقی و خوارزم خلقی نینگ بیوقفلیقی بو ایکی سبب بیزنینگ جماعتیمیزنی عبدالله خان نینگ اتالاری بیرلان بیزنینگ اتالاریمیز نینگ آیریلغان بیریدین تا بیزگا کیلگونچا تاریخلارینی بیتمای ایردیلار بو تاریخنی بیر کیشیگا تکلیف قیلالی تیب فکر قیلدوق هیچ مناسب کیشی تاپمادوق ضرور بولدی اوزیمیز ایتدوق ترک نینگ مثلی تورور اوکسوس اوز کندیگین اوزی کیسار تیگان آدم زمانیدین تا بو دمگاچا اولچاقلی تاریخ ایتیلغانورکیم حسابینی تنگری بیلور هیچ پادشاه و امیر و هیچ حکیم و دانشمند اوز تاریخینی اوزی ایتغان ایرماس تورور بیزنینگ یورتیمیزنینگ هواسیندین و اهل خوارزم نینگ بی بضاعتلیگیدین هیچ زماندا بولماغان ایش بولدی ایمدی کونگلینگیزگا کیلماسون کیم فقیر طرف توتوب یالغان ایتقان بولغایمان و یا اوزومنی غلط تعریف ایتکان بولغایمان بو فقیرغا خدای تعالی عنایت قیلیب کوپ نمرسا بیرگان تورور خصوصا اوچ هنر بیرگان تورور اول سپاهیگرچیلیک نینگ قانونی و یوسونی کیم نیچوک اتلانماق و یورووماق و یاوغا یاساق یاساماق کوپ بیرلان یورگاندا نیچوک قیلماق از بیلان یورووگاندا نیچوک قیلماق دوستغا دشمنغا نیچوک سوزلاشماک ایکنچی مثنویات و قصاید و غزلیات و مقطعات و روباعیات و بارچا اشعارنی فهملاماکلیک عربی فارسی و ترکی لغت لارنینگ معنی سینی بیلماکلیک اوچونچی آدم عهدیندین

تا بو دمگاچا عربستاندا و ایران دا و توران دا و مغلستان دا اوتکان پادشاهلارنینگ
آتلاری و عمرلاری نینگ و سلطنتلاری نینگ کم و زیادین بیلماکلیک بیر دقتدا
فهملاماکلیکدا و تاریخ بیلماکایکدا فقیردیک کیشی شاید عراق دا و هندستاندا بولسا
بولغای یوق تیسام یالغان بولغای اما سپاهی نینگ یوسونی بیلماکدا بو چاقدا مسلمان
و کافردا بیز کوروب و ایشیتاتورغان بیرلاردا و یورتلاردا یوق توروور بیر یوزی
کینگ توروور ایشیتماگان بیرلاریمیزدا بولسا عجب ایرماس ایمدی مقصدیم قالماغالی
تاریخ هجری مینگ تاقی بیتمیش تورت دا بیز بو کتابنی ابتدا قیلدوق و تاقی شجره
ترک تیب آت قویدوق و تاقی توقوز باب قیلدوق اولگی باب آدمدین تا مغولخانگاچا
ایککینچی باب مغولخان دین چینگیزخان گاچا اوچونچی باب چینگیزخان نینگ توقفانیدین
اولگونیگاچا تورتینچی باب چینگیزخان نینگ اوچونچی اوغلی اوکدای قاان نینگ و
انینگ اولادی نینگ و چینگیزخان نینگ اوغلانلاری نینگ نسلیدین هر کیم مغول
یورتیندا پادشاهلیق قیلغان بولسا انینگ ذکری بیشینچی باب چینگیزخان نینگ ایکینچی
اوغلی چغتایخان نینگ اولادیدین ماور النهر و کاشغار یورتیندا پادشاه لاق
قیلغانلاربنینگ ذکری آلتینچی باب چینگیزخان نینگ کیچیک اوغلی تولی خان نینگ
اولادیدین ایران مملکتیندا حکومت قیلغانلاری یتینچی باب چینگیزخان نینگ اولوغ
اوغلی جوجی خان نینگ اولادیندین دشت قیپچاق دا پادشاه لیق قیلغانلارینینگ ذکری
ساکیزینچی باب جوجی خان نینگ اوغلی شیبانی خان نینگ اولادیندین ماوراء النهر و
قرم و قازاق و توران دا خان بولغانلاری نینگ ذکری توقوزینچی باب تاقی شیبانی
خان اولادیندین خوارزم مملکتین دا پادشاه لیق قیلغانلارینینگ ذکری بو توقوز باب
عجاعب توشدی آنینگ اوچون حکمالار ایتیب توروورلار هیچ نمارسانینگ مرتبه سی
توقوزدین یوقاری بولماس نهایتی توقوز توروور

5-topshiriq. Berilgan testni yeching.

1. «Firdavs» so‘zining ma’nosi to‘g‘ri ko‘rsatilgan qatorni aniqlang?
   - A) chaman
   - B) jannat
   - S) go‘zallik
   - D) gul
2. «Giryon» so‘zining ma’nosi to‘g‘ri ko‘rsatilgan qatorni aniqlang?
   - A) aylanuvchi
   - B) yig‘lovchi
   - S) tikiluvchi
   - D) qarovchi
3. «Oraz» so‘zining ma’nosi to‘g‘ri ko‘rsatilgan qatorni aniqlang?
   - A) chehra
   - B) olov
   - S) uchqun
   - D) o‘choq

4. «Xamad» so‘zining ma’nosi to‘g‘ri ko‘rsatilgan qatorni aniqlang?
   A) ishonch
   B) maqtov
   S) ibodat
   D) yordam
5. «Sayyod» so‘zining ma’nosi to‘g‘ri ko‘rsatilgan qatorni aniqlang?
   A) ovchi
   B) kezuvchi
   S) yulduz
   D) makon
6. «Aqrabo» so‘zining ma’nosi to‘g‘ri ko‘rsatilgan qatorni aniqlang?
   A) qarindosh
   B) aka
   S) uka
   D) amaki
7. «Kalom» so‘zining ma’nosi to‘g‘ri ko‘rsatilgan qatorni aniqlang?
   A) so‘z
   B) gap
   S) tanbeh
   D) suhbat
8. «Mahbub» so‘zining ma’nosi to‘g‘ri ko‘rsatilgan qatorni aniqlang?
   A) sevikli
   B) maqtalgan
   S) go‘zal
   D) maftun
9. «Zabon» so‘zining ma’nosi to‘g‘ri ko‘rsatilgan qatorni aniqlang?
   A) til
   B) lug‘at
   S) kitob
   D) dars
10. «Xonanda» so‘zining ma’nosi to‘g‘ri ko‘rsatilgan qatorni aniqlang?
   A) o‘quvchi
   B) qo‘shiqchi
   S) aktyor
   D) o‘qituvchi

Mashg'ulotni yoritishda tavsiya etiladigan adabiyotlar.

1.Ashirboyev S., Azimov I., Rahmatov M. va G'oziyev A. Eski o'zbek tili va yozuvi praktikumi. T. : «Ijod uyi», 2006 y.
2. Xalilov L. O'qish kitobi. T.: «O'qituvchi», 1998 y.
3. Jumaniyozov R. Eski o'zbek yozuvi. T.: «O'qituvchi»,1989 y.
4. Juvonmardiyev A. Harflar raqamlarga aylanganda. T.: 1964y.

Mashg'ulotni yoritishda tavsiya etiladigan texnologiyalar.

1. Aqliy hujum.
2. Oddiy arifmetika o'yini
3. Klaster metodi.

O‘N OLTINCHI MASHG‘ULOT

Mashg‘ulotga ajratilgan soat – 4

Mavzu: Fors tilidan o‘zbek tiliga o‘zlashgan forsiy birikmalar va ularning ma’nolarini tahlil qilish

1-topshiriq. Forsiy birikmalar haqida ma’lumot bering va o‘zbek tiliga o‘zlashgan forsiy birikmalarga 10 ta misol yozing.

2-topshiriq. Berilgan forsiy birikmalarni ko‘chirib yozing va ularni arab grafikasiga transliteratsiya qiling.

Abri navbahor – erta bahor buluti
Allomai vohid – olimlar orasida yagona
Allomai zamon – zamonning ilm kishisi
Amri ma’ruf – diniy o‘git, pand-nasihat
Arkoni davlat – davlat arboblari
Afsonai hijron – hijron afsonasi
Ahli din – din ahli
Ahli ilm – ilm ahli
Ahli mu’min – musulmonlar ahli
Mavlonai zamon – zamon mavlonosi
Mushki anbar – yoqimli hid taratuvchi modda
Oromi jon – jon oromi
Ofati jon – jon ofati
Ohui biyobon – biyobon ohusi
Oshiqi beqaror – beqaror oshiq
Tarjimai hol – hol bayoni
Baloi nafs – nafs balosi
Bandai nochor – chorasiz banda
Bog‘i eram – jannat bog‘i
Buyi gul – gul ifori
Vaziri a’zam – buyuk, ishonchli vazir
Gunohi kabir – katta gunoh
Dardi bedavo – davosiz dard
Dardi sar – bosh og‘rig‘i
Jumlai jahon – jahondagi barcha kishilar

Zoti muborak – tabarruk zot
Ilmi urfon – ilm ahli, olimlar
Kuyi dil – dil kuyi
Labi xandon – kulguvchi lab
Luqmai shirin – shirin taom
Luqmai halol – halol luqma
Mardo'mi Farg'ona – Farg'ona xalqi
Nuqtai nazar – nazar nuqtasi
Piri murshid – to'g'ri yo'lga boshlovchi
Ruyi zibo – chiroyli yuz
Sadoi Turkiston – Turkiston ovozi
Sarvari koinot – koinotga yo'l boshlovchi, rahnamo
Fasli navbahor – navbahor fasli
Chehrai moh – oymonand yuz
Shabi yaldo – yaldo kechasi
Shomi hijron – hijron kechasi

3-topshiriq. Abdulla Avloniyning «Turkiy guliston yoxud axloq» asaridan olingan quyidagi matnni arab grafikasiga o'giring va matnda uchragan forsiy birikmalarni tahlil qiling.

NAZARI IBRAT

Nazari ibrat deb har bir narsaga sinchiklab boqub, shundan o'ziga bir hissa ibrat olmoqni aytilur.

Xulqlarning eng afzali, insonlar uchun eng keraklisi nazari ibratdur. Inson nazari ila boqub dunyo kitobindan o'z qadr-hissasini bilub olmak lozimdur. Ma'rifat sohibi bo'lmak uchun ahvoli olamdan xabardor bo'lmak kerak. Shuning uchun aql sohiblari, fatonat egalari o'zlariga foydasi bo'lsa-bo'lmasa sinchiklab qaragan narsalardan bir hissa olmay qo'ymaslar. Hozirgi zamondagi taraqqiy qilgan millatlarning hunar va san'atlarining barchasi ilmi va nazari ibrat soyasida namoyon o'lub, olamni munavvar va musaxxar qilmishlar. Bizim shariati islomiyada har narsani e'tiborga olub, shundan ibrat hosil qilub, axloqini tuzatmak vojibdur. Hazrati Ali Raziy allohu anhu: -«Dunyoda eng muntazam dorul-ulum nazari ibratdur. Ibrat ko'zlarining pardasi ochilmagan kishilar dunyo kitobida yozilgan haqiqatni ko'rolmaslar. Koinot kabi mukammal bir sahnai ibratdan foydalanolmagan kishi hech bir muallimi hikmatdan bahramand bo'lolmas», – demishlar.

Mavlono Rumiy: «Janobi haqning osori qudratlarini basirat ko‘z ila, nazari ibrat ila tamosha qilinsa, ko‘p hikmatlar ko‘rilur. Chunki haqiqat ilmining muallimi chashmi ibratdur. Haq chashmi ibrat ila mushohada qilinur», - demishlar.

Bir ko‘r hazrati Luqmonning oldilariga kelub, «agar ko‘zimni ochsangiz, men sizga qul bo‘lurman», - demish. Hakim ko‘rni ma’rifat sohibi ekanini bilub: «Jonim, ko‘zingning pardasini ochmoq mumkin, lekin nazari ibratni ochmoq qo‘limdan kelmaydur», - demishlar. Ko‘r: «Yo Luqmon! Sizning shuhratingiz faqat parda ochmoqdan iborat bo‘lsa, sizni hakim demay tabib demak lozim ekan», — deb hazrati Luqmonning ibrat ko‘zini ochmishdur. Janobi haq biz musulmonlarning ham ko‘zimizdan g‘aflat pardasini ko‘tarub, ibrat ko‘zlarimizni ochsa edi.

Och ko‘zlaringni, bas, bu qadar g‘aflat, ey ko‘zim,
Umring g‘animat, och nazari ibrat, ey ko‘zim!
Ibrat ko‘zingni ochmasang, atrofingga boqub,
Bir-bir ketar qo‘lingdan uchub davlat, ey ko‘zim!
Mol o‘lsa borcha hamdam-u yor-u birodaring,
Qochgay urug‘laring yo‘q esa, sarvat, ey ko‘zim!
Hosili zamonda ilm ila davlatda e’tibor,
Sarmoyai saodat har millat, ey ko‘zim.

4-topshiriq. Berilgan matnni ko‘chirib yozing va matnda uchragan forsiy birikmalarni tahlil qiling.

اقسام جهالت

جهالت ایککی قسم دور که بیرینی "جهل بسیط" ایککینچیسینی "جهل مرکب" دییلور جهل بسیط مرضی گا مبتلا بولگان کیشیلار بیر نارسانی بیلماسالار بیلماگانلیکلارینی اقرار و اعتراف قیلورلار شونینگ اوچون بونینگ دواسی آسان فقط بیلماک و اورگانماک یولیدا جهد و جدل قیلماک ایلا بولور جهل مرکب مرضی گا مبتلا بولگان کیشیلار بیر نارسانی بیلماسلار بیلماگانینی هم بیلماسدان بیلامان دیب دعوا قیلور بیزدا بوندای کیشیلار گا "اوزباشیمچه" و "اوزوی بیلارمان" اسمینی بیرورلار بو درد بیدونینگ علاجی جناب حق نینگ لطف و عنایتی ایلا حل اولونماسا توزالماغی مشکل و آغیردور (عبدالله اولانی " ترکی گلستان")

5-topshiriq. Zahiriddin Muhammad Boburning «Boburnoma» asaridan olingan quyidagi parchani o‘qing va matnda uchragan forsiy birikmalarni tahlil qiling.

تینگری تعالی نینگ عنایتی بیلان و حضرت آن سرور کائنات نینگ شفاعتی بیلان و چهار یار با صفالاری نینگ همتی بیرلان سه شنبه کونی رمضان آیینینگ

بیشیدا تاریخ ساککیز یوز توقسان توققوزدا فرغانه ولایتی دا اون ایککی یاشتا پادشاه بولدوم (ظهرید الدین محمد بابور " بابورنامه ")

6-topshiriq. Berilgan testni yeching.

1. Quyidagi o'zbek tiliga o'zlashgan forsiy izofaning ma'nosi qaysi qatorda to'g'ri berilgan?

درد بیدوا

A. Dard va davo
B. Dardning davosi
S. Davosiz dard
D. Bedavoning dardi

2. Quyidagi o'zbek tiliga o'zlashgan forsiy izofaning ma'nosi qaysi qatorda to'g'ri berilgan?

آرام جان

A. Oromning joni
B. Orom va jon
S. Jon oromi
D. Barcha javoblar to'g'ri

3. Quyidagi o'zbek tiliga o'zlashgan forsiy izofaning ma'nosi qaysi qatorda to'g'ri berilgan?

اهل علم

A. Ilmlar aholisi
B. Ilm ahli
S. Aholining ilmi
D. Ahil olimlar

4. Quyidagi o'zbek tiliga o'zlashgan forsiy izofaning ma'nosi qaysi qatorda to'g'ri berilgan?

درد سر

A. Bosh og'rig'i
B. Dard va bosh
S. Og'riqli bosh
D. Barcha javoblar to'g'ri

5. Quyidagi o'zbek tiliga o'zlashgan forsiy izofaning ma'nosi qaysi qatorda to'g'ri berilgan?

ذات مبارک

A. Tabarruk zot
B. Zotingiz muborak bo'lsin

S. Zot va muborak

D. Barcha javoblar to‘g‘ri

6. Quyidagi o‘zbek tiliga o‘zlashgan forsiy izofaning ma’nosi qaysi qatorda to‘g‘ri berilgan?

روی زمین

A. Yuz va zamin

B. Yer yuzi

S. Yerning to‘g‘risi

D. Barcha javoblar to‘g‘ri

7. Quyidagi o‘zbek tiliga o‘zlashgan forsiy izofaning ma’nosi qaysi qatorda to‘g‘ri berilgan?

وزیر عظم

A. Vazir va a’zam

B. A’zamning vaziri

S. Buyuk vazir

D. Barcha javoblar to‘g‘ri

8. Quyidagi o‘zbek tiliga o‘zlashgan forsiy izofaning ma’nosi qaysi qatorda to‘g‘ri berilgan?

فصل نوبهار

A. Navbahorning fasli

B. Navbahor va fasl

S. Navbahor fasli

D. Barcha javoblar to‘g‘ri

9. Quyidagi o‘zbek tiliga o‘zlashgan forsiy izofaning ma’nosi qaysi qatorda to‘g‘ri berilgan?

لب خندان

A. Lab va xandon

B. Kulguvchi lab

S. Xandonning labi

D. Barcha javoblar to‘g‘ri

10. Quyidagi o‘zbek tiliga o‘zlashgan forsiy izofaning ma’nosi qaysi qatorda to‘g‘ri berilgan?

بلای نفس

A. Baloli nafs

B. Baloning nafsi

S. Nafs balosi

D. Barcha javoblar to‘g‘ri

Mashg'ulotni yoritishda tavsiya etiladigan adabiyotlar.

1.Ashirboyev S., Azimov I., Rahmatov M. va G'oziyev A. Eski o'zbek tili va yozuvi praktikumi. T. : «Ijod uyi», 2006 y.
2. Xalilov L. O'qish kitobi. T.: «O'qituvchi», 1998 y.
3. Jumaniyozov R. Eski o'zbek yozuvi. T.: «O'qituvchi»,1989 y.

Mashg'ulotni yoritishda tavsiya etiladigan texnologiyalar.

1. Aqliy hujum.
2. «Mana bu forsiy birikma» o'yini.
3. Klaster metodi.

«Mana bu forsiy birikma» o'yini
(10-15 daqiqa davom etadi)

O'yinning maqsadi: So'zlardan birikmalar hosil qilish xususiyatlarini o'zlashtirish.

O'yinning borishi: Bu o'yinda o'qituvchi taxtaga turli so'zlarni yozadi. Talabalar esa ulardan birikmalar tuzishi lozim. Tuzilgan birikmaning to'g'ri yoki noto'g'riligi aniqlanadi. Agarda noto'g'ri bo'lsa, o'qituvchi yoki talabalar ko'magida to'g'rilanadi. So'ngra talaba yozgan birikmasining ma'nosini tushuntirib beradi. Masalan:

درد   سر   درد سر

«Dardi sar» birikmasi forsiy birikma bo'lib, ma'nosi «bosh og'rig'i»dir. Bu birikmaning aniqlanmish qismi undosh harf bilan tugallanganligi sababli izofa ko'rsatgichi zir orqali ifoda etilib «i» tarzida o'qilmoqda.

Bu o'yinni yakka tartibda, juftlikda, kichik guruhlarda yoki jamoalarga bo'lingan holda o'ynash mumkin.

O'N YETTINCHI MASHG'ULOT

Mashg'ulotga ajratilgan soat – 2

Mavzu: Alifi maqsura va vovi zoida. Ularning so'z tarkibida yozilish va o'qilish jarayonidagi tafovutlari

1-topshiriq. Quyida berilgan yozilishi bilan talaffuzida keskin farq qiluvchi so'zlarni ko'chirib yozing va bu so'zlardagi alifi maqsuraning yozilishini eslab qoling.

الله تعالى	**Alloh taolo**	Alloh taolo
معنى	**ma'no**	ma'no
دعوى	**da'vo**	da'vo
يحيى	**Yaxyo**	Yaxyo
عيسى	**Iso**	Iso
موسى	**Muso**	Muso
فتوى	**fatvo**	fatvo
تقوى	**taqvo**	taqvo
اقصى	**aqso**	aqso
حتى	**hatto**	hatto
مصلى	**musallo**	musallo
مصطفى	**Mustafo**	Mustafo
مرتضى	**Murtazo**	Murtazo

2-topshiriq. Quyida berilgan tarkibida vov harfi (vovi zoida) yozilib, lekin o'qilmaydigan so'zlarni ko'chirib yozing va bu so'zlarni yozilishini eslab qoling.

خوارزم	**Xorazm**	Xorazm
خواب	**xob**	uyqu
استخوان	**ustixon**	suyak
خواننده	**xonanda**	xonanda, qo'shiq kuylovchi
خوان	**xon**	o'quvchi, o'qiyotgan, kuylayotgan

غزلخوان	**g'azalxon**	g'azalxon, g'azal o'quvchi
خوشخوان	**xushxon**	yoqimli kuylovchi
درخواست	**darxost**	talab, so'rov
خواهلاماق	**xohlamoq**	xohlamoq
خواجه	**xoja**	xo'ja, ega, xo'jayin
خواهش	**xohish**	xohish, istak
خوانش	**xonish**	kuy, ashula
خواهن	**xohan**	xohlovchi, xohlayotgan
نیکخواه	**nikxoh**	yaxshilik tilovchi
خوشخواه	**xushxoh**	yaxshilik tilovchi
خوابگاه	**xobgoh**	uxlash xonasi
دلخواه	**dilxoh**	ko'ngil ochuvchi

3-topshiriq. Abdulla Avloniyning «Turkiy guliston yoxud axloq» asaridan olingan quyidagi matnni arab grafikasiga o'giring va alifi maqsura qatnashgan so'zlarni toping hamda ularni tahlil qiling.

ADOVAT

Adovat deb birovga xusumat va dushmanlik qilmakni aytilur. Adovat vijdonni behuzur qiladurgon eng yomon xulqlardan o'ldig'ini inson yaxshi bilsa edi, hech vaqt aziz jonini alamlik azobga giriftor qilmas edi.

Suqrot hakim: «Man dushmanim bo'lg'on bir odamga adovat qilmayman. Zeroki, maning adovatim dushmanimning xusumatini ziyoda qiladur. Man adovatga qarshi do'stlik ila muqobala qilub, xusumatni muvaddatga aylandurub, dushman kishilarni o'zumga el qilaman», - demish.

Aflotun hakim: «Dildagi adovat temirdagi zangg'a o'xshar. Zang temirni yegani kabi adovat qalbni azobga soladur», - demish. Hazrati Muhiddin: «Xusumat va adovatdan qutulmoq, birovga jabr va zulm bo'ladurgan ishdan ehtiyot bo'lmak, dushman paydo qiladurgan harakotdan ihtiroz qilmak ila bo'ladur. Man hech kimg'a adovat qilmoqg'a lozum ko'rmadim. Chunki hozirgacha man hech dushmanga uchramadim», - demish.

Alhosil, yomon xulqlarning yomoni bo'lgan adovat shunday bir yomon sifatdurki, barcha buzuq ishlarni tug'ub, katta bo'lub chiqadurgan

yeri adovatdur. Adovat esa nafsoniyatdan paydo bo‘lur. Nafsoniyat esa farishtalarning ustodi o‘lan Azozilga «Shaytonur-rajim» ismini bergan shoyoni ihtiroz bir sifati zamimadur. Adovat ila nafsoniyat ikkisi tarbiyasiz dilga hosil bo‘ladurgan bir illati jismoniyadurki, buning birinchi iloji vijdon va insof uzra hakimona tadbir va harakotimizga bog‘lidur. Hammaga ochuq va oydindurki, adovat daraxti xusumat mevasini chiqarur. Agar adovatni kesub tashlab o‘rniga muxolasat novdasi ulansa va bu soyada muhabbat va ulfat mevasi nishona qilur. Rasuli akram nabiyyi muhtaram sallollohu alayhi vasalom afandimiz: «Alloh taoloni suymagan odam xusumat va da’vosinda qattig‘lik qilgan odamdur»,- demishlar.

Adovat balosi bizlarni netdi,
Adovat qilma deb haq bizga aytti.
Zidlik qilduk, mol va davlatlar ketdi,
Moldan o‘tub, oxir jonlarga yetdi.

4-topshiriq. Berilgan matnni ko‘chirib yozing va vovi zoida qatnashgan so‘zlarni toping hamda ularni tahlil qiling.

الخوارزمی
(۷۸۳-۸۵۰)

محمد ابن موسی الخوارزمی بویوک متفکر متیمتیکه استرانامیه و گیاگرفیه فنلاری رواجیگا اولکان حسه قوشگان دانشمند دها دیر. ابو عبد الله محمد ابن موسی الخوارزمی خوارزم دا توغولیب وایه گا بیتگان یاشلیگیدان علم فنگا قیزیققان. قونت بیلان عرب' فارس' هند و یونان تیللارینی اورگانگان. شو تیللاردا کوپلاب علمی کتابلار هم اوقیگان. ۸۱۳ ییلی اونی خلیفه معمون بغدادگا تکلیف ایتادی و شو طریقه او بغداددا‌گی بیت الحکمه دا خذمت قیلا باشلاگان. کیینچه لیک اوشا ییرداگی عالم لارگا باش بولدی و بغدادداگی رسدخانه نی باشقاردی. الخوارزمی نینگ جهان فنی گا قوشگان حسه سی بینهایه کتته. او حساب علمیداگی اونلیک تیزیمینی باییتدی و سودا قیلیب عرب تیلیدا بیان ایتدی. قوشیش اییریش کوپایتیریش و بولیش کبی تورت عمل قانده لارینی یاراتدی. یانگی استرانامیه جدولینی توزدی یر توزیلیشی حقیدا کتاب نامل قمتلی اثر یازدی. اوندا مملکتلار شهرلار تاغ لار آراللار دریالار دینگیز لار حقیدا معلومات بیردی . حاضرگی فنیمیزدا کینگ قول لاناديگان الگارتم اتامه سی علامه الخوارزمی نامی دان آلینگان. الگیبره ایسه بویوک عالم نینگ الجبر اثری نینگ ییورایه تیل لاریگا اوگیریلگانیدیر. خوارزمی ییگیرمادان آرتیق اثرلار یازگان شولاردان "الجبر و المقابله" "هند حسابی حقیدا" "ییر صورتی" "زیج" "کتاب التواریخ" و باشقالار شولار جمله سیدان.

5-topshiriq. Berilgan testni yeching.

1. *Xorazm* so‘zi qaysi qatorda to‘g‘ri yozilgan?

   A. خارزم
   B. خوارزم
   S. خآرزیم
   D. خارزیم

2. *taqvo* so‘zi qaysi qatorda to‘g‘ri yozilgan?

   A. تقوی
   B. طقوا
   S. تقوا
   D. تاقوا

3. *xohish* so‘zi qaysi qatorda to‘g‘ri yozilgan?

   A. خاخیش
   B. هاهیش
   S. حاحیش
   D. خواهش

4. *fatvo* so‘zi qaysi qatorda to‘g‘ri yozilgan?

   A. فتوی
   B. فاتوا
   S. فاتوآ
   D. فتوا

5. *ustuxon* so‘zi qaysi qatorda to‘g‘ri yozilgan?

   A. اوستوخان
   B. استخوان
   S. استوخان
   D. اوستووخوان

6. *Muso* so‘zi qaysi qatorda to‘g‘ri yozilgan?

   A. موسی
   B. موسا
   S. موصا
   D. موثا

7. *xobgoh* so‘zi qaysi qatorda to‘g‘ri yozilgan?

A. خابگاه

B. حابگاه

S. خوابگاه

D. هابگاه

8. *hatto* so‘zi qaysi qatorda to‘g‘ri yozilgan?

A. حتّی

B. حتّا

S. ختّآ

D. هتّی

9. *kitobxon* so‘zi qaysi qatorda to‘g‘ri yozilgan?

A. کیتابخان

B. کتابخوان

S. کیتابحان

D. کتابهان

10. *Iso* so‘zi qaysi qatorda to‘g‘ri yozilgan?

A. عیسی

B. عیسا

S. ایسآ

D. ایسا

Mashg‘ulotni yoritishda tavsiya etiladigan adabiyotlar.

1.Ashirboyev S., Azimov I., Rahmatov M. va G‘oziyev A. Eski o‘zbek tili va yozuvi praktikumi. T. : «Ijod uyi», 2006 y.
2. Xalilov L. O‘qish kitobi. T.: «O‘qituvchi», 1998 y.
3. Jumaniyozov R. Eski o‘zbek yozuvi. T.: «O‘qituvchi»,1989 y.

Mashg‘ulotni yoritishda tavsiya etiladigan texnologiyalar.

1. Aqliy hujum.
2. «Blits» o‘yini
3. Klaster metodi.

O‘N SAKKIZINCHI MASHG‘ULOT

Mashg‘ulotga ajratilgan soat – 4

Mavzu: Arab izofasi. Arab izofasida qamariy va shamsiy harflarning tutgan o‘rni

1-topshiriq. Arabiy izofa haqida ma'lumot bering va o‘zbek tiliga o‘zlashgan arabiy birikmalarga 10 ta misol yozing.

2-topshiriq. Quyida berilgan arabiy birikmalarni arab yozuviga o‘giring va birikmalar tarkibidagi qamariy va shamsiy harflar xususiyatini bayon qiling.

Ne’matulloh – Ollohning ne’mati
Hikmatulloh – Ollohning hikmati
Habibulloh – Ollohning do‘sti
Majolis un-nafois – nafis majlislar
Qissas ul-anbiyo – payg‘ambarlar qissasi
Mantiq ut-tayr – qush nutqi
Mizon ul-avzon – vaznlar mezoni
G’aroib us-sig‘ar – yoshlik g‘aroyibotlari
tolib ul-ilm – ilm talab qiluvchi
lison ul-arab – arab tili
dor ul-funun – fanlar maskani
malik ul-kalom – so‘z sohibi
rohat ul-qulub – qalblar rohati

3-topshiriq. Abdulla Avloniyning «Turkiy guliston yoxud axloq» asaridan olingan quyidagi matnni arab grafikasiga o‘giring va matnda uchragan forsiy birikmalarni tahlil qiling.

SADOQAT

Sadoqat deb kishi o‘z vazifasini to‘g‘rilik ila ishlamakni aytilur. Sodiq kishi din va millatiga, vatan va davlatiga to‘g‘rilik ila xizmat qilub, obro‘ va mukofotlar olur. Sadoqat gulshani salomat, bo‘stoni najotdur. Sadafdan inju, ilondan zahar hosil bo‘ldug‘i kabi rostlikdan foyda, xiyonatdan zarar hosil bo‘lur.

Janobi haq sodiqlarni suyar, yolg'onchilarni suymas. To'g'rilikdan yo'qolgan kishi yo'q, xiyonatdan yo'qolganlar cho'qdur. Rostlik ila xiyonat ikkisi jam kelmas.

Agar bir kishining diliga to'g'rilik tuxumi ekilsa, har qancha och va suvsiz bo'lsa ham to'g'rilik o'sar. Xiyonat ko'karmas. Axloq yuzasidan to'g'ri faqir yolg'onchi boydan e'tiborlidur. Chunki sodiq kishi ahdig'a vafo qilur. Yolg'onchi esa va'dasida turmay o'zini xijolat, boshqalarni ovora qilur.

Sadoqat bir fayzi ma'naviydurki, u fayzdan hissasini olmak har bir kishining muqaddas vazifasidur.

Hazrati imom Husaynga hazrati Ali: «So'zingda to'g'ri bo'l, yolg'onchilar kabi munofiq o'linmassan», - deb nasihat qilmishlar. Rasuli akram nabiyyi muhtaram sallollohu alayhi vasallam afandimiz: «To'g'rilikni ixtiyor qilingiz, garchi halokat kabi ko'rinsa ham, yolg'ondan saqlaningiz, zeroki oqibati halokatdur», - demishlar.

Sidq-u safoyi rostlig' o'lsa qarobating,
Shuldur jahonda rohat, fayz, saodating.
Olamda to'g'rilikcha yo'q odamning ziynati,
Qalbing alifdek o'ldimi, ayni sharofating.

4-topshiriq. Alisher Navoiyning «Majolis un-nafois» asaridan olingan quyidagi parchani ko'chirib yozing va matnda uchragan arabiy birikmalarni tahlil qiling.

اول جمله دین مولانا لطفی علیه الرحمه اوز زمانی دا خراسان ملکی دا ترکی و فارسیدا ملک الکلام ایردی بیر کون بهار ایّامیدا کیم بولوت عاشق کوزیدیک اشکبار و اول اشک قطراتیدین هر بیری معشوق و عاه سیدیک پر موهوم تار آشکار قیلور ایردی بو فقیرغا یولوقتی و دیدی کیم بو یاغین تارلاریمهسوس بولادور میر خسرو علیه الرحمه هندوچه اشعاریدا بیر عجیب غریب معنی ایتیب دور و اول بودور کیم محبوب بهار ایّامیدا بیر یان بارادورمیش بولغای و یاغین جهتی دین یر بالچیغ بولمیش بولغای و انیمگ اباغی بالچیغدین تایلیب یقیلور چاغیدا غایت نازک لوکدین ایاغین رشته سین مددی بیله توتوب قویمیش بولغای بو فقیر بو معنی نی ایشیتکاچ حوش حال بولوب میر خسرونینگ بورقین خیالیغه آفرین لار اوقودوم

5-topshiriq. Alisher Navoiyning «Tarixi mulki ajam» asaridan olingan quyidagi parchani o'qing va parchada uchragan arabiy birikmalarni tahlil qiling.

اما نظام التواریخ و جامع التّواریخ جلالی دا اتفاق بیلا حُجّت الاسلام امام محمد غزالی قُدسَ سِرّهُ نصحیت الملوک دا انی شیس علیه السلامنینگ قرداشیدور دیگاننی طعن قیلیبدورلار نیدین کیم شیس علیه السلام ضحّاک عَلوانی زمانیدادور و تاریخ اهلی اتفاقی بیله کیومرث زمانیدین ضحاک زمانیغاچه مینگ ییلغا یاقین بار هر تقدیر بیلا پادشاه لیغ قاعده سین اندین بورون یوق ایردی.

6-topshiriq. Berilgan testni yeching.

1. Quyidagi o'zbek tiliga o'zlashgan arabiy izofalarning ma'nosi qaysi qatorda to'g'ri berilgan?

محبوب القلوب

A. Qalb mahbubasi
B. Mahbubning qulfi
S. Qalblar muhabbati
D. Barcha javoblar to'g'ri

2. Quyidagi o'zbek tiliga o'zlashgan arabiy izofalarning ma'nosi qaysi qatorda to'g'ri berilgan?

شمس الدين

A. Diniy quyosh
B. Dinning quyoshi
S. Otashparastlik
D Barcha javoblar to'g'ri

3. Quyidagi o'zbek tiliga o'zlashgan arabiy izofalarning ma'nosi qaysi qatorda to'g'ri berilgan?

لسان الطير

A. Qush tili
B. Qush nutqi
S. Tildan chiqqan qush
D Barcha javoblar to'g'ri

4. Quyidagi o'zbek tiliga o'zlashgan arabiy izofalarning ma'nosi qaysi qatorda to'g'ri berilgan?

طالب العلم

A. Ilm talab qilish
B. Ilm talab qiluvchi
S. Ilmlar talabi
D. Barcha javoblar to'g'ri

5. Quyidagi o'zbek tiliga o'zlashgan arabiy izofalarning ma'nosi qaysi qatorda to'g'ri berilgan?

جمال الدين

A. Jamoliy din
B. Dindor ko'rinishi
S. Dinning jamoli
D Barcha javoblar to'g'ri

6. Quyidagi o‘zbek tiliga o‘zlashgan arabiy izofalarning ma’nosi qaysi qatorda to‘g‘ri berilgan?

ميزان الاوزان

A. Vaznlar o‘lchami
B. O‘lchamning o‘lchami
S. Mezon og‘irligi
D. Barcha javoblar to‘g‘ri

7. Quyidagi o‘zbek tiliga o‘zlashgan arabiy izofalarning ma’nosi qaysi qatorda to‘g‘ri berilgan?

مجالس النفائس

A. Nafis majlislar
B. Majlis nafosati
S. Majlislarning go‘zalligi
D. Barcha javoblar to‘g‘ri

8. Quyidagi o‘zbek tiliga o‘zlashgan arabiy izofalarning ma’nosi qaysi qatorda to‘g‘ri berilgan?

قصص النبيا

A. Nabiylarning hikmatli so‘zlari
B. Anbiyoning qasosi
S. Payg‘ambarlar qissasi
D. Barcha javoblar to‘g‘ri

9. Shamsiy harflar guruhini aniqlang.

A. ا ب ج خ ح ع غ ف ق ک م و ه ى
B. ا ب ل خ گ ع د ف ش ظ م س ه ث
S. ض ت ج خ ص ع غ ف ق ک م و ه ى
D. ا ب ج ض ح ع غ ر ق ط چ و ه ى

10. Qamariy harflar guruhini aniqlang.

A. ث ش ج خ ح ع غ ف ق ک م و ه ى
B. ا ب ل خ گ ع د ف ش ظ م س ه ث
S. ت ث د ذ ر ز س ن ل ظ ط ض ص ش
D. ا ب ج ض ح ع غ ر ق ط چ و ه ى

Mashg'ulotni yoritishda tavsiya etiladigan adabiyotlar.

1.Ashirboyev S., Azimov I., Rahmatov M. va G'oziyev A. Eski o'zbek tili va yozuvi praktikumi. T. : «Ijod uyi», 2006 y.
2. Xalilov L. O'qish kitobi. T.: «O'qituvchi», 1998 y.
3. Jumaniyozov R. Eski o'zbek yozuvi. T.: «O'qituvchi»,1989 y.

Mashg'ulotni yoritishda tavsiya etiladigan texnologiyalar.

1. Aqliy hujum.
2. «Bu esa arabiy birikma» o'yini
3. Klaster metodi.

«Bu esa arabiy birikma» o'yini

(10-15 daqiqa davom etadi)

O'yinning maqsadi: So'zlardan birikmalar hosil qilish xususiyatlarini o'zlashtirish.

O'yinning borishi: Bu o'yinda o'qituvchi taxtaga turli so'zlarni yozadi. Talabalar esa ulardan birikmalar tuzishi lozim. Tuzilgan birikmaning to'g'ri yoki noto'g'riligi aniqlanadi. Agarda noto'g'ri bo'lsa o'qituvchi yoki talabalar ko'magida to'g'rilanadi. So'ngra talaba yozgan birikmasini ma'nosini tushuntirib beradi. Masalan:

لسان + ال + طير = لسان الطير

«Lison ut-tayr» birikmasi arabiy birikma bo'lib, ma'nosi «qush tili»dir. Bu birikmaning ikkinchi qismi al aniqlik artikli qabul qiladi va shamsiy harflar bilan boshlansa ikkinchi so'zning birinchi harfi ikkilanadi.

Bu o'yinni yakka tartibda, juftlikda, kichik guruhlarda yoki jamoalarga bo'lingan holda o'ynash mumkin.

O‘N TO‘QQIZINCHI MASHG‘ULOT

Mashg‘ulotga ajratilgan soat – 2

Mavzu: Yozuv turlari. Nasta’liq xati mashqi. Yozuv qoidalarini o‘zlashtirish va shu yozuvdagi matnlardan namunalar o‘qish, tahlil qilish va sharhlash

1-topshiriq. Quyida berilgan yozuv turlari haqida ma’lumot bering.

Kufiy xati

ییگیتلیکدا ییغ علم نینگ مغزینی

قاریلیق چاغی خرج قیلغیل آنی

Nasta’liq xati

ییگیتلیکدا ییغ علم نینگ مغزینی

قاریلیق چاغی خرج قیلغیل آنی

Riqo’ xati

ییگیتلیکدا ییغ علم نینگ مغزینی

قاریلیق چاغی خرج قیلغیل آنی

Devoniy xati

ییگیتلیکدا ییغ علم نینگ مغزینی

قاریلیق چاغی خرج قیلغیل آنی

Suls xati

ییگیتلیکدا ییغ علم نینگ مغزینی

قاریلیق چاغی خرج قیلغیل آنی

Nasx xati

ییگیتلیکدا ییغ علم نینگ مغزینی

قاریلیق چاغی خرج قیلغیل آنی

2-topshiriq. Quyida berilgan Alisher Navoiyning g‘azalini ifodali o‘qing va uni daftaringizga ko‘chirib yozing.

مهر کوپ کورگوزدوم اما مهربانی تاپمادیم   جان بسی قیلدیم فدا آرام جانی تاپمادیم

غم بیله جانیمغه یتتیم غمگساری کورمادیم   هجر ایله دل خسته بولدوم دلستانی تاپمادیم

عشق ارا یوز مینگ ملامت اوقیغا بولدوم نشان   بیرکمان ابرودا توزلوکدین نشانی تاپمادیم
کونگلوم ایچره ایچره سرو اوقدور غنچه پیکان گل تکان   دهر باغی ایچره مونداق گلستانی تاپمادیم

حسن ملکی ایچره سیندیک شاه ظالم کورمادیم   عشق کوییدا اوزومدیک ناتوانی تاپمادیم
کوپ اوقودوم وامق و فرهاد و مجنون قصه سین   اوز ایشیمدیک بوالعجبراق داستانی تاپمادیم

اول زمان ایچیندا بولسون ای نوائی گرچه مین   بیرزمان ایشقیدا مهنتدین امانی تاپمادیم
طبع گنجیدین معانی خرده سین یوز قتله حیف   کیم نثار ایتماککا شاه خرده دانی تاپمادیم

3-topshiriq. Quyida berilgan Abdulla Avloniyning «Turkiy guliston yoxud axloq» asaridan olingan «Yomonlik jazosi» matnini ifodali o‘qing va daftaringizga ko‘chirib yozing.

یامانلیق جزاسی

بیر کیشینینگ قاسم اسملی بیر اوغلی بار ایردی. آتا و آناسینینگ سوزیگا کیرماسدان هر خیل یامان ایشلارنی قیلور ایردی. بالالار بیرلا اوروشیب یاقالاشیب کیملارینی ییرتوب کیلور ایردی. اویدا آناسی مهمان اوچون اسراب قویگان طعاملارینی ییگان وقتدا آناسی اونگا:

قاسم اوغلیم طعامنی سین ییدینگمی دیسا مین ییگانیم یوق موشوک ییگاندور دیر ایردی. بارا بارا آتاسینینگ پولینی هم اوغیرلاب آلادورغان بولدی.

آتاسی بیلیب اوغلیم پولنی کیم آلدی دیسا آنام آلگاندور دیب آناسینی اوغری قیلور ایردی. بیرکونی آتاسی اوستال اوستیگا بیر تنگه پول قویب اوزی اوخلاگان کیشی بولیب یاتدی. قاسم کیلیب سیکین تانگه نی آلیب آغزیگا سالدی. شول وقت آتاسی اوشلاب

آلماقچی بولگاندا تانگنی یوتیب یوباردی. تانگه یارب قاسم نینگ حلقومیغا تیقیلیب جان بیردی. محترم کتابخوان کوردینگیز می یلانینگ یامانلیکی اوزینینگ باشیگا یتدی.

4-topshiriq. Pahlavon Mahmudning quyidagi to‘rtliklarini lotin yozuviga transliteratsiya qiling.

فیلدای کوچینگ بولسا هم مور بولیب کورین — پالینگ آشیب تاشسا هم عور بولیب کورین
همه نینگ عیبینی بیلغانینگ حالدا — هیچ نرسه بیلماگاندای کور بولیب کورین

هر نقطه خطیمدا یانغان یوراکدور — هر حرفی قارانغو ظلمت دیماکدور
چیکماسمین آقشاملار شمع نینگ منتین — چونکه فکریم شمع دان شعله لیراقدور

یامان بیلان الفت بولما یور سیراق — بولینگگادان ساچیب قویادی توزاق
یای نی ایگری کوروب توغریلیگیدان — اوق اوندان قانچه لیک قاچگانیگاباق

5-topshiriq. Berilgan testni yeching.

1. *ahvol* so‘zi qaysi qatorda to‘g‘ri yozilgan?

A. احوال

B. عحوال

S. اخوال

D. اهوال

2. *dast* so‘zi qaysi qatorda to‘g‘ri yozilgan?

A. داست

B. داطت

S. داسست

D. دسييت

3. *oshyon* so‘zi qaysi qatorda to‘g‘ri yozilgan?

A. اشيان

B. آشيان

S. عاشيان

D. آشيان

4. *zebo* so‘zi qaysi qatorda to‘g‘ri yozilgan?

A. ظيبا

B. ضيبا

S. ذيبا

D. زيبا

5. *qasaba* so‘zi qaysi qatorda to‘g‘ri yozilgan?

A. قصبه

B. قثبه

S. قسبه

D. قثبا

6. *aqrab* so‘zi qaysi qatorda to‘g‘ri yozilgan?

A. اقراب

B. اقرب

S. عقرب

D. عقراب

7. *nazm* so‘zi qaysi qatorda to‘g‘ri yozilgan?

A. نزيم

B. نضم

S. نظم

D. نذم

8. *vojib* so‘zi qaysi qatorda to‘g‘ri yozilgan?

A. واجب

B. واجِب

S. وجب

D. واجيب

9. *muxtasar* so‘zi qaysi qatorda to‘g‘ri yozilgan?

A. مهتسر

B. محتثر

S. موختصر

D. مختصر

10. *gumroh* so‘zi qaysi qatorda to‘g‘ri yozilgan?

A. گوداخ

B. گوداه

S. گمراه

D. گمراح

Mashg‘ulotni yoritishda tavsiya etiladigan adabiyotlar.

1.Ashirboyev S., Azimov I. Rahmatov M. va G‘oziyev A. Eski o‘zbek tili va yozuvi praktikumi. T. : «Ijod uyi», 2006 y.
2. Xalilov L. O‘qish kitobi. T.: «O‘qituvchi», 1998 y.
3. Jumaniyozov R. Eski o‘zbek yozuvi. T.: «O‘qituvchi»,1989 y.
4. Yo‘ldoshev I. O‘zbek kitobatchilik terminologiyasining shakllanishi. TDPU. T.: 2004 y.

Mashg‘ulotni yoritishda tavsiya etiladigan texnologiyalar.

1. Matnni sharhlab o‘qish.

YIGIRMANCHI MASHG‘ULOT

Mashg‘ulotga ajratilgan soat – 2

Mavzu: Yil hisobi. Milodiy yilni hijriyga va hijriy yilni milodiyga aylantirish usullari. Muchal va burj. Muchal va burjlar to‘g‘risidagi ma’lumotlar bilan tanishish

1-topshiriq. Milodiy, hijriy-shamsiy va hijriy-qamariy yillar haqida ma’lumot bering.

2-topshiriq. Hijriy-shamsiy va hijriy-qamariy yil oylari haqida ma’lumot bering hamda ularni nomlarini arab alifbosida daftaringizga ko‘chirib yozing va yod oling.

3-topshiriq. Burj nomlarini arab alifbosida daftaringizga ko‘chirib yozing va yod oling. O‘zingiz va oila a’zolaringizning qaysi burjda tavallud topganliklarini hisoblab aniqlang va mashq daftaringizga ko‘chirib yozing.

4-topshiriq. Pahlavon Mahmudning quyidagi to‘rtliklarini lotin yozuviga transliteratsiya qiling.

عالم ایشی باشی دا بولسایدی بیر درد　　نامردنینگ باشیدان چیقاراردی گرد

عالم ایشی دانا مثلی نرد اویین　　نیرنگ بیلان یوتادی مردلارنی نامرد

همه دردان کورا ایرتیق یامان　　همه قایغودان هم یاماندیر هجران

قولیمدان کیلمادی سیندان ایرماق　　جانسان جاندان کیچیش ایماسکو آسان

دنیا بناکاری توزار قصر ایوان   توزیب بولادی و قیلادی ویران

فالکا یتکازیب بولون طاقینی   ایرتکا ایتادی سیر سیرلایکسان

5-topshiriq. Berilgan testni yeching.

1. Milodiy 1838-yil qaysi qatordagi hijriy-qamariy yilga to‘g‘ri o‘girilgan?
   A) 1250
   B) 1254
   S) 1248
   D) 1221
2. Milodiy 1990-yil qaysi qatordagi hijriy-shamsiy yilga to‘g‘ri o‘girilgan?
   A) 1368
   B) 1372
   S) 1376
   D) 1331
3. Hijriy-qamariy 1386-yil qaysi qatordagi milodiy yilga to‘g‘ri o‘girilgan?
   A) 1962
   B) 1966
   S) 1970
   D) 1830
4. Hijriy yil nechaga bo‘linadi?
   A) 2
   B) 3
   S) 4
   D) bo‘linmaydi
5. Milodiy yil nechaga bo‘linadi?
   A) 2
   B) 3
   S) 4
   D) bo‘linmaydi
6. Hijriy –qamariy yil nechaga bo‘linadi?
   A) 2
   B) 3
   S) 4
   D) bo‘linmaydi
7. Hijriy –shamsiy yil nechaga bo‘linadi?
   A) 2

B) 3
S) 4
D) bo'linmaydi

8. Qaysi qatorda hijriy –qamariy yilga mansub oy berilgan ?
A) muharram
B) dalv
S) savr
D) qavs

9. Qaysi qatorda hijriy –shamsiy yilga mansub oy berilgan ?
A) muharram
B) dalv
S) shabon
D) shavvol

10. «Burj» so'zining manosi to'g'ri berilgan qatorni ko'rsating?
A) yasanmoq
B) aylanmoq
S) ko'rinmoq
D) boylanmoq

Mashg'ulotni yoritishda tavsiya etiladigan adabiyotlar.

1.Ashirboyev S., Azimov I. Rahmatov M. va G'oziyev A. Eski o'zbek tili va yozuvi praktikumi. T. : «Ijod uyi», 2006 y.
2. Xalilov L. O'qish kitobi. T.: «O'qituvchi», 1998 y.
3. Jumaniyozov R. Eski o'zbek yozuvi. T.: «O'qituvchi»,1989 y.
4. Hamidova M. Abjad hisobi va u bilan bog'liq harfiy san'atlar. TDPU. T.: 2005 y.

Mashg'ulotni yoritishda tavsiya etiladigan texnologiyalar.

1. Aqliy hujum.

YIGIRMA BIRINCHI MASHG'ULOT

Mashg'ulotga ajratilgan soat – 4

Mavzu: Abjad hisobi. Harflar anglatgan sonlarni anglash va ularni amalda qo'llay bilish

1-topshiriq. Abjad hisobi haqida ma'lumot bering.

2-topshiriq. Quyidagi atamalar tarkibidagi harflar ifoda etgan raqamlarni aniqlang va daftaringizga ko'chirib yozing hamda ularni yod oling.

ابجد هوز حطی کلمن سعفص قرشت ثخذ ضظغ

3-topshiriq. Quyida berilgan misralarda Alisher Navoiyning «Mahbub ul-qulub» asari yozilib tugallanish ta'rixi yashiringan. Ta'rix yashiringan so'z abjad hisobi bo'yicha nechanchi hijriy yilni anglatgan.

تاریخی خوش لفظیدین اولدی حاصل
هر کیم اوقوسه الهی بولغای خوشدل

Tarixi xush lafzidin o'ldi hosil
Har kim o'qusa ilohi bo'lg'ay xushdil.

Mana bu ta'rix Ubaydulaxxon davrida Buxoroda barpo qilingan oliy imoratlardan biri Mir Arab madrasasining qurib bitkazilishi munosabati bilan shoir Aziziy tomonidan aytilgan bo'lib, ta'rix moddasini aniqlang.

میر عرب فخر عجم آن که ساخت
مدرسه عالی بو العجب
بو العجب این استکه تاریخ او
مدرسه عالی میر عرب

4-topshiriq. Pahlavon Mahmudning quyidagi to'rtliklarini lotin yozuviga transliteratsiya qiling.

دوراندا کوپ کوزنی مین گیریان کوردیم
نیکه بلا بولسا بی آمان کوردیم
نوح کومینک ییل یاشاب کوردی بیر طوفان
مین نوح بولماسام هم مینگ طوفان کوردیم

سوراگین کوزلیم گیراک بولسا جان   جان ایماس سوراگین حق که ایمان

فقط یتیشراق کیل قیلا انتظار   سین هر نه ایستاسانگ بیرگوم پیکان

اوچ یوز کوه قافنی کیلیدا تویماق   دل قانیدین بیرماق فلککا بویاق

یاانکه بیر عصر زندانلدا یاتماق   نادان صحبتیدین کوره یاخشیراق

5-topshiriq. Berilgan testni yeching.

1. Abjad hisobi bo'yicha «kof» harfini ifoda etuvchi sonni aniqlang.
   A. 70
   B. 60
   S. 20
   D. 90
2. Abjad hisobi bo'yicha «vov» harfini ifoda etuvchi sonni aniqlang.
   A. 11
   B. 6
   S. 8
   D. 7
3. Abjad hisobi bo'yicha «jim» harfini ifoda etuvchi sonni aniqlang.
   A. 3
   B. 2
   S. 4
   D. 8
4. Abjad hisobi bo'yicha «zol» harfini ifoda etuvchi sonni aniqlang.
   A. 700
   B. 200
   S. 400
   D. 100
5. Abjad hisobi bo'yicha «zod» harfini ifoda etuvchi sonni aniqlang.
   A. 700
   B. 600
   S. 800
   D. 900
6. Abjad hisobi bo'yicha «sin» harfini ifoda etuvchi sonni aniqlang.
   A. 70
   B. 90

S. 80
D. 60

7. Abjad hisobi bo'yicha 30 raqami qaysi harfni ifodalaydi?
A) jim
B) lom
V) zol
D) g'ayn

8. Abjad hisobi bo'yicha 1000 raqami qaysi harfni ifodalaydi?
A) jim
B) nun
V) zol
D) g'ayn

9. Abjad hisobi bo'yicha 50 raqami qaysi harfni ifodalaydi?
A) jim
B) nun
V) zol
D) g'ayn

10. Abjad hisobi bo'yicha 900 raqami qaysi harfni ifodalaydi?
A) jim
B) nun
V) zol
D) g'ayn

Mashg'ulotni yoritishda tavsiya etiladigan adabiyotlar.

1.Ashirboyev S., Azimov I. Rahmatov M. va G'oziyev A. Eski o'zbek tili va yozuvi praktikumi. T. : «Ijod uyi», 2006 y.
2. Xalilov L. O'qish kitobi. T.: «O'qituvchi», 1998 y.
3. Jumaniyozov R. Eski o'zbek yozuvi. T.: «O'qituvchi»,1989 y.
3. Yo'ldoshev I. O'zbek kitobatchilik terminologiyasining shakllanishi. TDPU. T.: 2004 y.
4. Hamidova M. Abjad hisobi va u bilan bog'liq harfiy san'atlar. TDPU. T.: 2005 y.
5. Valixo'jayev B. Alisher Navoiy va uning izdoshlari talqinida tuyug'. T.: Adabiy meros. To'pl. №3. 1973 y.
6. Juvonmardiyev A. Harflar raqamlarga aylanganda. T.: 1964 y.
7. Rahmonov V. Harfiy san'atlar. T.: Adabiyot ko'zgusi. Ilmiy to'plam. №5, 2000 y.

Mashg'ulotni yoritishda tavsiya etiladigan texnologiyalar.

1. Aqliy hujum.
2. Oddiy arifmetika o'yini

YIGIRMA IKKINCHI MASHG'ULOT

Mashg'ulotga ajratilgan soat – 4

Mavzu: Klassik adiblarimiz doimiy ravishda foydalangan harfiy san'atlar va ularning turlari: ta'rix, muammo, tuyuq, tajnis, topishmoq, chiston

1-topshiriq. Ta'rix va muammo san'atlari haqida ma'lumot bering va quyida berilgan misolni daftaringizga ko'chirib yozing.

Ibn Sinoning tavalludi, ilmga kamol baxsh etishi va vafoti sanalarini ifodalovchi mana bu to'rtlik ta'rix janrining eng yaxshi namunalaridan biri hisoblanadi:

حجت الحق ابو علی سینا　　در شجع آمد از عدم باوجود

در شصا ضبط کرد جمله علوم　　در تکز کرد این جهان بدرود

Alisher Navoiyning ellik ikkita o'zbek tilidagi muammosi uning «Navodirush shabob» devoni tarkibiga kiritilgan. «Hilol» nomiga aytilgan muammo shularning biridir.

کونکلوم حلاک بولدی چو عشقینی باشلادی　　آخر باشیدا هر نیچیم یار ایردی تاشلادی

2-topshiriq. Tuyuq va tajnis san'atlari haqida ma'lumot bering va quyida berilgan misolni daftaringizga ko'chirib yozing.

Navoiyning «Mezonul-avzon» asarida keltirilgan tuyuq:

یارب اول شهد و شکر یا لبمودور　　یا مگر شهد و شکر یا لبمودور

جانیما پیوسته ناوک آتقالی　　غمزه اوقین قاشیغا یالب مودور

Navoiyning mana bu tuyug'i tajnisi tom (to'liq tajnis)ning eng yaxshi namunalaridan biri hisoblanadi:

چون پری و حوردور آتینگ بیگیم
صرعت ایچرا دیو ایرور آتینگ بیگیم
هر حد نگیم اولوس آیدین قاچار
ناتوان جانیم ساری آتینگ بیگیم

3-topshiriq. Topishmoq va chiston san'atlari haqida ma'lumot bering va quyida berilgan misolni daftaringizga ko'chirib yozing.

Qo'lyozma bayozlar tarkibiga kirgan topishmoq matni:

بیر ایکی اوچ بولادی تورت بولماس
تورتوپچینی عالمدا هیچ کیم بیلماس
شامغه باریب تاپدیم اول اوچین
مصردا تاپمادیم هیچ بیر بیسین
مندا بارو سندا بار آدمدا یوق
بلکه آدمدا دنیای عالمدا یوق

Ogahiy tomonidan aytilgan chiston. Unda ismi boru o'zi unutilayozgan «vafo» so'zi yashiringan.

اول نه یکشیغ طرفه قوشیم آلتیدور آتینگ باشی
طرفه راق بولکیم اپاق بیردور قنات سکسان انگا
گرچه آتینگ بو زمان اهلی ارا باروار آتی
لیک بو قلوغ آشیانی ایچرادور مسکن انگا

4-topshiriq. Berilgan matnni o'qing va mashq daftaringizga ko'chirib yozing.

آثار رضای

بایزید بسطامی دیدی: مین حیاتیم دوامیدا کوپ عملار قیلیب شونی انگلادیمکه، اولارنینگ ایچیدا اینگ اولوغی و یگانه سی آتالار رضالیکی اوچون قیلینادیگان ایشلاردیر.

بیر کونی آنام کیچاسی اویقودان اویغانیب، میندان سوو کیلتیریشیمنی سورادیلار. کوزه دا سوو یوق ایدی. شو سببلی کوزه نی آلیب، انحارگا باردیم و سوو کیلتیردیم. اویگا قایتیب کیلسام، آنام اوخلاب قالگان ایکان. مین تانگگاچا کوزه نی اوشلاگان حالدا آنامنینگ یانلاریدا توردیم و اولارنی اویغانیشلارینی کوتدیم. آنام تورگاچ، سوو ایچدیلار و مینینگ حقیمگا اوزاق دعا قیلدیلار. شوندان سونگ میندان سورادیلار: بالام، نیگا کوزه نی بیرگا قویبای اوشلاب توردینگ؟ مین آنامگا ایتدیم که آناجان، مین سیزنی اویغانیب قالیشینگیزدان قورقدیم.

پیغمبریمیز محمد علیه السلام بویوردیلار: آتا و آناگا آزار بیریش، آدملارگا ظلم قیلیش و یاخشیلیک اوریگا یامانلیک قیلیشدیک اوچ گناه عمللار بارکه بو ایشلارنی قیلگان کیشیلارنینگ یاخشی ایشلاری آخرت اوچون بیثمر بولادی. شونینگ اوچون آتا-آنانگیزنی هر قانچا یاخشی یاکه یامان بولماسین اولارنینگ احترامینی جایگا قویماق لازمدور. اولارنی رنجیتماق گناه لار ایچیدا اینگ اولوغیدیر.

5-topshiriq. Berilgan testni yeching.

1. ***Hakim, hamroh, hunar, hiyla, hokim*** so‘zlari qaysi qatorda to‘g‘ri yozilgan?

A. هکیم خمراه هونر هیله حاکیم

B. حکیم همراه هنر حیله حاکم

S. حاکیم همراخ هنار هیله هاکم

D. حکیم همراه هنر حیلا خاکیم

2. ***Fatvo, Mustafo, taqvo, ma’no, hatto*** so‘zlari qaysi qatorda to‘g‘ri yozilgan?

A. فتوی مصطفی تقوی معنی حتی

B. حتا ماعنی تاقوی مشطفی فطوی

S. حاقی معنا تقیوی مسطفی فتوا

D. ختی معنی تقوا مصطفا فتوی

3. «Burj» so‘zining ma’nosi to‘g‘ri berilgan qatorni ko‘rsating?
   A) yasanmoq
   B) aylanmoq
   V) ko‘rinmoq
   D) boylanmoq

4. «Muammo» so‘zi qaysi tildan olingan?
   A) arab
   B) fors
   V) mo‘g‘ul
   D) turk

5. Harfiy san’atlarda «tajnis» so‘zi qanday ma’noni ifoda etadi?
   A) biror narsa bilan o‘xshash bo‘lmoq
   B) yashiringan
   V) bezanmoq
   D) hech qanday manoga ega yemas

6. Harfiy san’atlarda «muvashshax» so‘zi qanday ma’noni ifoda etadi?
   A) biror narsa bilan o‘xshash bo‘lmoq
   B) yashiringan
   V) bezanmoq
   D) hech qanday ma’noga ega emas

7. Abjad hisobi bilan bog‘liq bo‘lgan harfiy san’atlarda qaysi harf qaddini tik tutib yuruvchi odamga o‘xshatiladi ?
   A alif
   B) dol
   V) zol
   D) nun

8. Abjad hisobi bilan bog‘liq bo‘lgan harfiy san’atlarda qaysi harf qaddini bukib yuruvchi odamga o‘xshatiladi?
   A) alif

B) dol
V) zol
D) kof

9. «Aqrabo» so'zinig ma'nosi to'g'ri ko'rsatilgan qatorni aniqlang?
A) qarindosh
B) aka
V) uka
D) amaki

10. «Kalom» so'zinig ma'nosi to'g'ri ko'rsatilgan qatorni aniqlang?
A) so'z
B) gap
V) tanbeh
D) suhbat

Mashg'ulotni yoritishda tavsiya etiladigan adabiyotlar.

1.Ashirboyev S., Azimov I., Rahmatov M. va G'oziyev A. Eski o'zbek tili va yozuvi praktikumi. T. : «Ijod uyi», 2006 y.
2. Xalilov L. O'qish kitobi. T.: «O'qituvchi», 1998 y.
3. Jumaniyozov R. Eski o'zbek yozuvi. T.: «O'qituvchi»,1989 y.
3. Yo'ldoshev I. O'zbek kitobatchilik terminologiyasining shakllanishi. T.: TDPU, 2004 y.
4. Hamidova M. Abjad hisobi va u bilan bog'liq harfiy san'atlar. T.: TDPU, 2005 y.
5. Valixo'jayev B. Alisher Navoiy va uning izdoshlari talqinida tuyug'. T.: Adabiy meros. To'pl. №3, 1973 y.
6. Juvonmardiyev A. Harflar raqamlarga aylanganda. T.: 1964 y.
7. Rahmonov V. Harfiy san'atlar. T.: Adabiyot ko'zguchi, Ilmiy to'plam. №5, 2000 y.

Mashg'ulotni yoritishda tavsiya etiladigan texnologiyalar.

1. Aqliy hujum.
2. Matnni sharhlab o'qish.

YIGIRMA UCHINCHI MASHG'ULOT

Mashg'ulotga ajratilgan soat – 4

Mavzu: O'tilgan mavzularni mustahkamlash va mavzularga oid matnlar o'qish, ko'chirish, tahlil qilish

1-topshiriq. Berilgan matnni ko'chirib yozing va o'qing.

علیشیر نوائی

(۱۵۰۱ ۱۴۴۱)

میر علیشیر نوائی اوزبیک ادبیاتی تاریخی دا یانگی صحیفه آچگان اولوغ دانشمند جهان ادبیاتی نینگ بويوک سیمالاریدان بیری دیر. نوائی یاراتگان اولکان ادبی میراث کیینگی عصرلار اوزبیک ادبیاتی و صنعتی ترقیاتیگه کوچلی تعسیر کورساتدی. او ۱۴۴۱ ییلینگ ۹ فیورالیدا حراسانینگ مدنی و سیاسی مرکزی بولمیش حرات شهریدا دنیاگه کیلدی. علیشیر بالالیگیدا اناق زیرکلیگی او تکر زهنی شعر اوقیش و یادلاشگه قابلیتی اوزگاچا ایکانلیگی بیلان کوپچیلیک نینگ دقت اعتبارینی اوزیگه جلب قیلدی. علیشیر نوائی ۱۰ یاشلاریدا اناق ایلک شعرلاری بیلان شاعر و عالم لارنی حیرتگه سالدی. علیشیر نوائی ذو اللسانین شاعر بولوب یتیشدی. اوزبیک تیلیداگی شعرلارینی نوائی فارس تاجیک تیلیداگی شعرلارینی فانی تخلوصی بیلان ایجاد قیلدی. بويوک دولت اربابی صفتیدا علیشیر نوائی مملکت آبادانچیلیکی و خلق فراوانلیگی اوچون کورش آلیب باردی. خلق ذمه سیداگی سالیق لارنی پیچکالاشگه حرکت قیلدی. مکتب مدرسه لار اریق و کول لار شفاخانه لار کتابخانه لار قوردیردی. علم و صنعت اهل لاریگه رهنمالیک یعنی یولباشچیلیک قیلدی. پادشاه و شهزاده لارنی عدالت گه دعوت ایتدی. ۱۴۷۶ ییلدا وزیرلیک وظیفه سیدان استعفا بیرگاچ علیشیر نوائی ایندی ایجادی ایشگه بیریلیب اوزی نینگ اولماس اثرلارینی یاراتدی. ۱۴۸۳ ۱۴۸۵ ییل لاردا بیش داستان نی اوز ایچیگه قامرگان "حیرت الابرار" "فرهاد و شیرین" "لیلی و مجنون" "سبعهٔ سیار" "سد اسکندری" داستان لاریدان عبارت خمسه

اثرینی یاراتدی. ۱۴۹۰ ۱۵۰۰ ییل لار آراسیدا ۵۰ مینگ مصرع نی اوز ایچیگا آلگان ۴ دیواندان تشکل تاپگان خزاین المعانی دیوانینی ۴۰ گا
یاقین ادبی علمی و تاریخی اثرلارینی یاراتدی. اولوغ متفکر و عالم علیشیر نوائی ۱۵۰۱ ییلینینگ ۳ یانوریدا هرات شهریدا وفات ایتدی.

2-topshiriq. Berilgan matnni arab grafikasiga transliteratsiya qiling.

Mustaqillik va temuriylar merosi

Amir Temur ulug‘ bunyodkor, ilm-fan va madaniyat homiysi sifatida tarixda qoldi. 1996-yil – “Amir Temur yili” deb nishonlanishi unutilmas voqea bo‘ldi. UNESKO tashkiloti 1996-yil 24-aprelda Amir Temurning 660 yillik yubeliyini Parijda keng ko‘lamda nishonladi. Bu xususida O‘zbekiston Respublikasi Prezidenti Islom Abdug‘aniyevich Karimovning 1995-yilning 26-dekabridagi Farmoni, Vazirlar Mahkamasining 1995-yildagi maxsus qarorlari qabul qilindi. Nihoyat, 1996-yilning 24-oktabrida Toshkentda “Amir Temur va uning jahon tarixida tutgan o‘rni” mavzuida xalqaro ilmiy konferensiya bo‘lib o‘tdi. Bu ilmiy anjuman dastlab Parijda o‘tkazilgan tantanalarning mantiqiy davomi bo‘ldi. Bu anjumanda 25 mamlakatdan yirik olimlar, tadqiqotchilar, jamoat arboblari ishtirok etdi. Konferensiyada I.Karimov “Amir Temur –faxrimiz, g‘ururimiz” mavzusida ma’ruza qildi.

O‘tgan 600 yil davomida Amir Temurga bag‘ishlab yaratilgan asarlar soni yevropa tillarida 500dan ziyod, sharq tillarida esa 900ga yaqin. Amir Temur o‘z davlatini aql zakovat va huquqiy asos bilan idora etgan. Amir Temur: “Saltanatning u chetidan bu chetigacha biror bolakay boshida bir lagan tilla ko‘tarib o‘tadigan bo‘lsa, bir donasiga ham zarar yetkazmaydigan tartib intizom o‘rnatdim”, – degan edi.

Prezidentimiz I.Karimov : “Ma’rifatli Movarounnahr ruhi, temuriylar davrida fan va sanatning gullab yashnagani Yevropada uyg‘onish jarayoniga hayotbaxsh ta’sir etganini, umumjahon taraqqiyotiga ko‘maklashganini anglab, faxrlanamiz”, -degan edi.

Mustaqillik davriga kelib, Amir Temur e’tibor topdi. Toshkentning qoq markazida, bir vaqtlar mustamlakachilar oromgohi bo‘lgan, hozir shaharliklar dam oladigan joyga aylangan xiyobonda, shuningdek, Sohibqiron tug’ilib o‘sgan Shahrisabz shahrida, saltanatining poytaxti qilgan Samarqand shahrida mahobatli haykal o‘rnatildi. Ulkan muzey tashkil qilindi.

Xalq o'zining buyuk bobokaloni merosiga ega bo'ldi, uni dunyoga ko'z-ko'z qilib, chuqur o'rganmoqda va avaylab asramoqda.

3-topshiriq. Pahlavon Mahmudning quyidagi to'rtliklarini lotin yozuviga transliteratsiya qiling.

عمریمیز درختین پست قیلاربی   بارلیق شرابیدین مست قیلاربی
اوزینگ کرم بیرلا دردہ بیکستلارنی   ناکسلارگا زیردست قیلاربی

قراتاش سیرہ ہم بولماس لاجورد   تازه قلنگا یوقماس اصلا چانگ و گرد
قولاق سالگین پوریایولی سوزیگا   قورقاقلاردین بیران چیقغانمیدی مرد

کیم قیلور بو ویران دلیم عمارت؟   کیم گناہیم اوچون بیرور کفارت؟
مین زیارت قیلدیم کوپ قبرستان نی   بیلادیم کیم قیلور قبریم زیارت؟!

4-topshiriq. Berilgan matnni o'qing va mashq daftaringizga ko'chirib yozing.

کونلارنینگ بیریدا استاذ شاگردیگا ایتدی: تاشقاریگا چیقیب کورچی یامغیر یاغایاتیمی یاکه یوق. شاگرد جواب بیردی: بو موشوک حاضرگینه تاشقاریدان کیلدی. اونی اوشلاب کورینگ اگر نم بولسا یامغیر یاغیاپتی اگر قوروق بولسا یاغماپتی.

بیرآزدان سونگ استاذ شاگردیگا دیدی: باریب قوشنی دکاندان اوچاو اسبابینی آلیب کیل متالارنی اوچاپاقیمان.

تنبل شاگرد جواب بیردی: بو موشوکنینگ دمی یاریم متر. سیز اوندان متر اورنیدا فایدالانیشینگیز ممکن.

بیر ساعتلاردان سونگ استاذ شاگردیگا ایتدی: اوچ کیلالی تاشنی آلیب کیل نارسالارنی اوچاپاقیمان.

تنبل شاگرد ایتدی: بو موشوکنی یوز بار اوچاکامان اوچ کیلادان قیلچا هم آغیر ایماس.

استاذ شاگردینینگ قبل لیکی و حاضرجوابلیگیدان عصبیلاشیب اونگا ایتدی: چانقادیم. بیرکاسا سوو کیلتیر.

قبل شاگرد جواب بیردی: ایکّان اوچ ایشتیکنی مین باجاردیم هیچ بولماسا شو ایشنی اوزینگیز باجارینگ.

5-topshiriq. Berilgan testni yeching.

1. *Muso* so'zi qaysi qatorda to'g'ri yozilgan?

A. موسی

B. موسا

S. موسآ

D. مسا

2. *xobgoh* so'zi qaysi qatorda to'g'ri yozilgan?

A. جابگاه

B. خوابگاه

S. حوابگاه

D. هوابگاه

3. *hatto* so'zi qaysi qatorda to'g'ri yozilgan?

A. حتّا

B. ستا

S. حتا

D. حتی

4. *kitobxon* so'zi qaysi qatorda to'g'ri yozilgan?

A. کتابجان

B. کتابهوان

S. کتابخوان

D. کتابحوان

5. *Iso* so‘zi qaysi qatorda to‘g‘ri yozilgan?

A. عیسی

B. ایسا

S. ایسی

D. ایسآ

6. *ishq, oshiq, olam, oqil, aql,* so‘zlari qaysi qatorda to‘g‘ri yozilgan?

A. اشق آشق آلم آقیل اقل

B. ایشق عاشق آلیم آقیل عقل

S. عشق عاشق عالم عاقل عقل

D. اشیق آشیق عالیم عاقیل اقیل

7. *sohib, sodiq, san’at, surat, sabr* so‘zlari qaysi qatorda to‘g‘ri yozilgan?

A. صاحب صادق صنعت صورت صبر

B. ساخیب صادیق سانعت سورت سبر

S. صاخیب ثادق سانات ثورت ثبر

D. ثاحب سادیق صانعت صوورت صبر

8. *talab, taraf, to'fon, tanob, tabiat* so'zlari qaysi qatorda to'g'ri yozilgan?

A. تلب، تاراف، توفان، تاناب، تابیات

B. تالاب، تارف، توفن، تب، طبیات

S. طلب، طرف، طوفان، طناب، طبیعت

D. طلب، ترف، طوفان، تناب، طبیعط

9. *ajdod, idora, ixlos, axloq, idrok* so'zlari qaysi qatorda to'g'ri yozilgan?

A. اژداد، ادارا، احلاص، عخلاق، ادراک

B. اجداد، اداره، اخلاص، اخلاق، ادراک

S. عجداد، ایداره، اخلاس، اخلق، ایدراک

D. اجدد، عیداره، ایخلاص، عاخلاق، ادرک

10. *El, ekin, echki, erk, eng* so'zlari qaysi qatorda to'g'ri yozilgan?

A. ایل، ایکین، ییچکی، ایریک، اینگ

B. عیل، ییکین، ایچکی، اریک، ینگ

S. ال، ییکین، ییچکیی، ایریک، عینگ

D. ایل، ایکین، ایچکی، ایرک، اینگ

Mashg'ulotni yoritishda tavsiya etiladigan adabiyotlar.

1.Ashirboyev S., Azimov I., Rahmatov M. va G'oziyev A. Eski o'zbek tili va yozuvi praktikumi. T. : «Ijod uyi», 2006 y.
2. Xalilov L. O'qish kitobi. T.: «O'qituvchi», 1998 y.
3. Jumaniyozov R. Eski o'zbek yozuvi. T.: «O'qituvchi»,1989 y.

3. Yo'ldoshev I. O'zbek kitobatchilik terminologiyasining shakllanishi. T.: TDPU, 2004 y.
4. Hamidova M. Abjad hisobi va u bilan bog'liq harfiy san'atlar. T.: TDPU, 2005 y.
5. Valixo'jayev B. Alisher Navoiy va uning izdoshlari talqinida tuyuq. T.: Adabiy meros. To'pl. №3, 1973 y.
6. Juvonmardiyev A. Harflar raqamlarga aylanganda. T.: 1964 y.
7. Rahmonov V. Harfiy san'atlar. T.: Adabiyot ko'zgusi, Ilmiy to'plam. №5, 2000 y.

Mashg'ulotni yoritishda tavsiya etiladigan texnologiyalar.

1. Aqliy hujum.
2. Matnni sharhlab o'qish.

YIGIRMA TO'RTINCHI MASHG'ULOT

Mashg'ulotga ajratilgan soat – 4

Mavzu: Eski o'zbek yozuvida bitilgan nasta'liq xatidagi matnlarni o'qish, ko'chirib yozish va tahlil qilish

1-topshiriq. Berilgan matnni o'qing va mashq daftaringizga ko'chirib yozing.

اگر عاشفتلیغیم ایتسام کویوب جان و جهان اورتار

بو عشق سرین بیان قیلسام تقی اول خانمان اورتار

من پخانمان تیمای کویوب یاندیم فراقینگدا

آتینگ توتسام نگارا دیب که ذوقیدین زبان اورتار

قیو تیل بیرلا ای جانا سنی وصفینگ بیان ایلای

تیلیم لال و کوزوم گریان سونگاکلاریم نهان اورتار

نه قاتیغ کون ایکان جاناوصالینگدین جدا بولماق

منی آهیم توتونیغی زمین و آسمان اورتار

بو درد ایلا خراب بولدوم کیلیب حالیمنی سورماسن

غمنیک باشقه الم باشقه یوراکیمنی فغان اورتار

بو مشرب دردینی جاناکه هیچکیم باشیغه سالمه

اگر محشردا آه اورسام بهشت جاودان اورتار

2-topshiriq. Alisher Navoiyning ushbu g'azalini ifodali o'qing, matn tarkibidan yoyi vahdatga misol bo'ladigan so'zlarni aniqlang va tagiga chizing. G'azalni daftaringizga ko'chirib yozing.

مهر کوپ کورگوزدوم اما مهربانی تاپمادیم
جان بسی قیلدیم فدا آرام جانی تاپمادیم

غم بیله جانیمغه یتتیم غمگساری کورمادیم
هجر ایله دل خسته بولدوم دلستانی تاپمادیم

عشق ارا یوز مینگ ملامت اوقیغا بولدوم نشان
بیر کمان ابرودا توزلوکدین نشانی تاپمادیم

کونگلوم ایچره ایچره سرو اوقدور غنچه پیکان گل تکان
دهر باغی ایچره موندوق گلستانی تاپمادیم

حسن ملکی ایچره سیندیک شاه ظالم کورمادیم
عشق کوییدا اوزومدیک ناتوانی تاپمادیم

کوپ اوقودوم وامق و فرهادو مجنون قصه سین
اوز ایشیمدیک بوالاجبراق داستانی تاپمادیم

اول زمان ایچیندا بولسون ای نوائی گرچه مین
بیر زمان ایشقیدا مهنتدین امانی تاپمادیم

طبع گنجیدین معانی خرده سین یوز قتله حیف
کیم نثار ایلاگکا شاه خرده دانی تاپمادیم

3-topshiriq. Berilgan matnni o‘qing va mashq daftaringizga ko‘chirib yozing.

حکایت

اونچه لیک بای بولماکان سوداگر بیر کون سفرگا چیقماقچی بولدی. اونینگ یوز باتمان تیمیری بار ایدی. شو تیمیرنی بیر قوشنیسینینگ اویگا قویب سفرگا کیتدی. سوداگر سفردان قایتیب تیمیرنی سوراگاندا قوشنیسی دیدی: مین آمانتینگیزنی اویمنینگ بورچاگیگا قویب خاطرجمع بولاویریبمان. اوشا بورچاک یانیدا سیچقانینگ اویه سی بار ایکان. لعنتی‌لار فرصتنی غنیمت بیلیب بوتون تیمیرنی کیمیریب قوییشیبدی. سوداگر دیدی: گپینگیز توغری. مین هم سیچقان تیمیرگا جوده اوچ بولادی دیب ایشیتکان ایدیم. قوشنیسی سویونیب سوداگر سوزیگا ایشاندی و تیمیردان واز کیچدی دیب ملازمت قیلا باشلادی. سونگ دیدی: اوزاق سفردان کیلیبسان مینینگ اویمده قال مهمان قیلامان. سوداگر دیدی: بوکون ضرور ایشلاریم بار ایرتاگا کیلارمان: سوداگر کوچه‌گا چیقیب قوشنیسینینگ اوینایب یورگان اوغلینی آلیب کیتیب اوز اویگا یاشیریب قویدی. ایرتاسی کون سوداگر قوشنیسی اویگا کیلگاندا اویغلاب اوتیرار ایدی. سوداگردان اوغلیمنی کوردینگمی دیب سورادی. سوداگر دیدی: کیچه سیزنیکیدان کیتایاتگانیمدا بیر اولکان قیرغی بیر کودکنی چنگیگا آلیب اوچیب کیتایاتگانینی کوریب قالدیم. اوشا سیزنینگ اوغلینگیز بولماسین. قوشنیسی جهل بیلان دیدی: عقلگا سیغمایدیگان یالغان نی نیگه گپیراسان اینیگنی بیله‌سنگمی؟ بیر قیرغی اوزیدان کاتتا بالانی کوتاریب آلیب کیتا آلارمیدی؟ سوداگر استهزالی کولیب دیدی: اونچه قدر عجبلانما اخیر یوز باتمان تیمیرنی سیچقان ییب قویادیگان بو شهرده اون باتمان کیلادیگان بالانی قیرغی کوتاریب اوچالمایدیمی؟ قوشنیسی گپنی قایسیرگا بورایاتگانینی فهملاب اوی الکاسی دیدی: سیچقان تیمیرنی ییماگان بالامنی کیلتیریب تیمیرنگنی آلیب کیت دیدی. قصه‌دان حصه شوکه دوستگا وفا قیلماگان خیرخواه لیکنی بیلماگان آدم بیلان دوست بولیش هیچ قاندای یاخشی نتیجه بیرمایدی.

4-topshiriq. Pahlavon Mahmudning quyidagi to‘rtliklarini lotin yozuviga transliteratsiya qiling.

افسوس که تاپیلماس همدم بو دم دا
بیر وفالی یار یوق اصلا عالم دا
آدملاردان وفا ایستاما زنهار
وفا عادتی یوق بنی آدم دا

یامان بیلان الفت بولما یور ییراق
یولینگدان ساچیب قویادی توزاق
یای نی ایگری کوریب توغنگیدان
اوق اوندان قانچالیک قاچگا یاق

عاقل عقلی حگا گرفتار بولماس
حسد قیلغان بیلان طلا خار بولماس
نامرد ایت کبیدیر مرد بویوک دریا
دریا ایت دمیدان هیچ مردار بولماس

5-topshiriq. Berilgan testni yeching.

1. *fido* so‘zi qaysi qatorda to‘g‘ri yozilgan?

A. فدا

B. فیدا

S. فیدآ

D. فییدا

2. *fasl* so‘zi qaysi qatorda to‘g‘ri yozilgan?

A. فاسل

B. فاصل

S. فصل

D. فصیل

3. *lison* so‘zi qaysi qatorda to‘g‘ri yozilgan?

A. لیسان

B. لسان

S. لیشان

D. لصان

4. *zabon* so‘zi qaysi qatorda to‘g‘ri yozilgan?

A. ذبان

B. ضبان

S. ظبان

D. زبان

5. *tashakkur* so‘zi qaysi qatorda to‘g‘ri yozilgan?

A. تشکّر

B. تشکّور

S. تشاکر

D. تاشاکور

6. *ulamo* so‘zi qaysi qatorda to‘g‘ri yozilgan?

A. اولاما

B. علما

S. عولالا

D. عولالا

7. *hudud* so‘zi qaysi qatorda to‘g‘ri yozilgan?

A. خدود

B. حدود

S. هدود

D. خودود

8. *zulmat* so‘zi qaysi qatorda to‘g‘ri yozilgan?

A. زلمت

B. ضلمت

S. ذلمت

D. ظلمت

9. *maqbara* so‘zi qaysi qatorda to‘g‘ri yozilgan?

A. مقبره

B. ماقبره

S. ماقبرا

D. مقبرا

10. *markab* so‘zi qaysi qatorda to‘g‘ri yozilgan?

A. مارکب

B. مرکب

S. ورکاب

D. بارکاب

Mashg'ulotni yoritishda tavsiya etiladigan adabiyotlar.

1.Ashirboyev S., Azimov I., Rahmatov M. va G'oziyev A. Eski o'zbek tili va yozuvi praktikumi. T. : «Ijod uyi», 2006 y.
2. Xalilov L. O'qish kitobi. T.: «O'qituvchi», 1998 y.
3. Jumaniyozov R. Eski o'zbek yozuvi. T.: «O'qituvchi»,1989 y.
3. Yo'ldoshev I. O'zbek kitobatchilik terminologiyasining shakllanishi. T.: TDPU, 2004 y.
4. Hamidova M. Abjad hisobi va u bilan bog'liq harfiy san'atlar. T.: TDPU, 2005 y.
5. Valixo'jayev B. Alisher Navoiy va uning izdoshlari talqinida tuyuq. T.: Adabiy meros. To'pl. №3, 1973 y.
6. Juvonmardiyev A. Harflar raqamlarga aylanganda. T.: 1964 y.
7. Rahmonov V. Harfiy san'atlar. T.: Adabiyot ko'zgusi, Ilmiy to'plam. №5, 2000 y.

Mashg'ulotni yoritishda tavsiya etiladigan texnologiyalar.

1. Aqliy hujum.
2. Matnni sharhlab o'qish.

ILOVALAR

ARAB ALIFBOSIGA ASOSLANGAN O'ZBEK ALIFBOSI

ا	
	الف قدی آنام قدی سرو شمشاد و صنابر الله سوزی آنا سوزی شو حرفدان باشلانگان
ب	
بابور بیدل بیرونی لار ب حرفیدان باشلانار اولار نامین تیلگا السام حکمتدان بال لار تامار	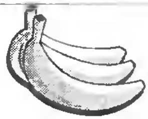
پ	
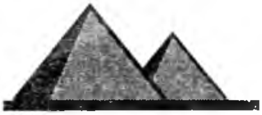	پروردگار دیدی بابام قولین اچیب دعاگا آب رحمت فراوان بیر هم شاه و هم گداگا
ت	
تاریخ تینمای تعلیم بیرای تاتوولیک طعام توزی او یوق بولسا بارچا خلققا اچیقدور تاریخ سوز	
ث	
ثریا	ثمر بیرار بابالارنینگ شیرین شکر پندلاری عمل قیلور اونگا دانا اوغیل قیز و فرزندلار

<table>
<tr><td colspan="2">ج</td></tr>
<tr><td>جفا قیلیب مردم آزاری بولما
گلزار بول و گلزارتیکانی بولما
آزی کوپ مهر قیل قالدیر یاخشی نام
ایلاج بولسا هیچ کیمگا بیرماگین دشنام</td><td> </td></tr>
<tr><td colspan="2">چ</td></tr>
<tr><td> </td><td>چراغیم دیر باباملار
علم اورگان بیل هنر
اولارنینگ هر ایککیسی
یوقدان بارنی اوندیرار</td></tr>
<tr><td colspan="2">ح</td></tr>
<tr><td>حق سوزیدا بو حرف
حقیقت دا هم باردور
حق اوچون تاپینگانلار
همیشه بختیاردور</td><td>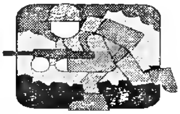</td></tr>
<tr><td colspan="2">خ</td></tr>
<tr><td>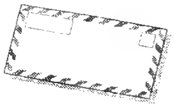</td><td>خبر آلینگ قریندا‌شدان آشنه دان
ییراق توتینگ اوزنی کبیر و هوادان
نهال میوه بیرار بولسا قویاش سوو
یاشلار اوسار رحمت آلقیش دعادان</td></tr>
<tr><td colspan="2">د</td></tr>
<tr><td>دوستینگ مهربانموسین هم مهر قیل
تا ابد باغلانور شوندا ایککی دل
دوستلار کوپایدی حمایتلار هم
قولینگ آچیق بولسا بولسا شیرین تیل</td><td> </td></tr>
<tr><td colspan="2">ذ</td></tr>
<tr><td>
ذاکر</td><td>ذاتینگدا علیشیر تیمور سینا بار
خوارزمی فارابی یسوی بسیار
اوزلیگینگنی ایزلاب تاپگین بول بردم
قانینگدا اولوغلار عمانلاری بار</td></tr>
</table>

ر

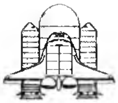

رحم دل ایکی انسانلار فضیلتی
آزار بیرماق یامانلارنینگ خصلتی
یاخشی نیما یامان نیماتوشونیب
آدم بولسانگ آلگین یاخشی نصیحتنی

ز

زلزله دان اویلار خرابه بولور
وقت اوتمایین قایتا باشدین تیکلانور
اویلامای قیلینگان هر ایش تدبیری
اونلاب ایماس یوزلاب ییللار بیلینور

ژ

ژاله ییراق یوزیداگی شبنمدور
تانگ سحرلار تورگیل عالم کورکامدور
کوپ اوخلاگان کیشینینگ نصیبه سی کم ولور
او دنگاسا بیپروا و بیغمدور

س

سعی حرکت قیل دوستگینم
یورگان دریا دیدیلار
اوتیرگانلار مثالی خس
دردگا آشنا دیدیلار

ش

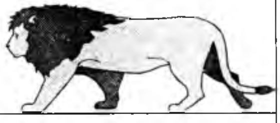

شوم نیتلار مقصدی بیر توماندور
فسق و فساد عداوتلی گلخندور
یاخشی بیلان همدم بول و شاد یاشا
یاخشیلارنینگ، قلبی دایم چمندور

ص

صبر و قناعتدا حکمتلار بسیار
طاعت عبادتدا دللار بیغبار
عالم گنجین الور علم اورگانگان
بابالاردین قالگان شوندای مثل بار

ض

ضعیفلارگا فقط مردلار مددکار
نامردلاردا بولماس عهد و قرار همدا عار
شول سببدان خلق ایچرا نقل بولمیش
فقط مردلار ایلدا تاپار اعتبار

ضمیره

ط

طبیعت طاوس دیک گوزل نهایت
اونگا شیدا بولینگ قیلینگ حمایت
باغبان همتی دان بیر باغ یارالسا
بهرمند بولارمیش اهل ولایت

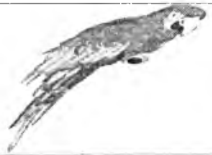

ظ

ظالم ایشی جفادور
مردنینگ ایشی وفادور
ظالم بولما خسیس بولما
هر ایککیسی بلادور

ع

علم تفکرنینگ عقل چراغی
عمل شو چراغنینگ شیرین دوداغی
عقل شو بولاقنینگ چشمه منبعی
عدالت شولارنینگ کورکم چارباغی

غ

غضب یامان نارسا عقلنی الور
غضبدان سونگ آغیر اسارت قالور
غضب بیلان کیم که کونگلین خوشلاسا
باشیگا مینگ مینگلاب غوغالار سالور

ف

فرزندیم دبر آتا آنا عمر باری
فرزند زوقی بیلان خانه لار اباد
حدمت قیلیب سین هم آتا انانگا
بورچینگ ادا ایت قلبلارین ایلا شاد

ق

قویاش دیک مهربان آناجانگینام
قلبی تاغلاردایین آتاجانگینام
خاک پایین گردین سورای کوزلارگا
تصدقی بولسین شیرین جانگینام

ک

کوز فصلی خرمانی بیلان چیرایلی
قیشچی قار بورانی بیلان چیرایلی
بهارجان بغیشلار جمله جهانگا
یاز فصلی بوستانی بیلان چیرایلی

گ

گله قویوق بولوتلار
آرالیم مشتاق سیزگا
جالا قویسانگ تینمایین
امید هیمتینگیزگا

ل

لابر بیلان دلنازه
سحر آچار دروازه
آناسی اویغانگونچا
حاولی لار تاپپا تازه

م

مینینگ اولکم اوزبیکستان
مثلی جنت یارالگان
آدملاری مثلی خاطم و لقمان
دانا سخی سانالگان

ن

نانني اعزاز ایلا نگ قیلمانگیز اووال
نان شیریندمر نان عزیزدور شکر بال
برچا نعمتلارنینگ ارزنداسیدور
بیردا کورسانگ کوزگا سورت و قولگا آل

<table>
<tr><td colspan="2" align="center">و</td></tr>
<tr><td>وطن سوزی مقدسدور انسانگا
اونینگ مدحی سیغماس هیچ بیر داستانگا
کیلینگ او هم مهریمیزدان یاشناسین
خوب یاراشسین نامی اوزبیکستانگا</td><td>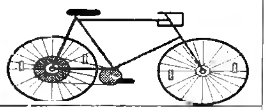</td></tr>
<tr><td colspan="2" align="center">ه</td></tr>
<tr><td> </td><td>هنر اورگان علم آل یاش چاغینگدان
سیرلارین بیل آش مشقت باغیدان
کون کیلورکیم استا استاد بولغایسین
سونگ تیرورسین میوه محنت باغیدان</td></tr>
<tr><td colspan="2" align="center">ی</td></tr>
<tr><td>ایش قیلور محنت قیلور ایمانی بار
قومیگا شفقت قیلور وجدانی بار
بیلیدا کوچ قوت قولیدا بار بولیب
ایشلاماگان نی جسمیدا شیطانی بار</td><td> </td></tr>
</table>

HARAKATLAR

حرکت لار

بیزلار آنچا نامیمیز بیر حرکت
اویان بویان سیلجیشدا کوپ برکت
یاخشی اورگان ابجد خان قیل اعتبار
بیر قرآن کور سونگرا دیبین مینگ رحمت

زبر

من زبرمن حرف اوستیدا یورورمن
سوز باشیدا ع ا دا تورارمن
«a» دیب آغیز آچماسانگیز کورگاندا
تانیمادی دیب«a» «a» لاب کولارمن

زیر

زیردور آتیم حرف آستیدا تیرگاکمن
نی ایتیر چاغدا کیراکمن
« e,i,e» کلام الله کتابیدا خوب ضرور
هم تاووشمن هم حرف آستی بیزاکمان

پیش

شمایلیم واو حرفیدان آلینگان
«o'» «u» لازم بولسا ایشگا سالینگان
حرف اوستیدا تورار جاییم پیش نامیم
بلکه سیزگا پیچ دیب نامیم چالینگان

سکون

من ساکن من سیوارمان اونداشلارنی
اورتاسیدا یات یوق قریندداشلارنی
اوقیش چاغی بیر کورگاندا توختالینگ
زنجیر کابی باغلانگان قانداشلارنی

تشدید

بیرنی ایککی قیلیش وظیفم
بیر خیل اونداش بار جایدا مینینگ کولبام
قیره قیره شکلیم توشسا یازوودان
عیبسیزدا بیتتا اونداش بولور کم

وصله

نامیم وصله ال اوستدا جاییم بار
بیر مقصدیم انیقلیک تکرار تکرار
عربیدا اککی سوزنی بیر قیلیب
کوپ قیلامان بو سوزلارنی معنادار

ARAB –O'ZBEK ALIFBOSIDAGI HARFLARNING BIRI-BIRI BILAN BOG'LANISH USULLARI

«ALIF» HARFI 1-ILOVA

1. So'z boshida:

انسان = نسان + ا

2. So'z o'rtasida o'zidan oldingi harf bilan ulangan shakli:

اظهار = ر + ـا + اظهـ

3. So'z o'rtasida o'zidan oldingi harf bilan ulanmagan shakli:

اطراف = ف + ا + اطر

4. So'z oxirida o'zidan oldingi harf bilan ulangan shakli:

آسيا = ـا + آسيـ

5. So'z oxirida o'zidan oldingi harf bilan ulanmagan shakli:

نوا = ا + نو

«BE» HARFI 2-ILOVA

1. So'z boshida:

بولاق = ولاق + بـ

2. So'z o'rtasida o'zidan oldingi va keyingi harflar bilan ulangan shakli:

كبوتر = وتر + ـبـ + كـ

3. So'z o'rtasida o'zidan oldingi harf bilan ulanmagan shakli:

بابور = ور + بـ + با

4. So'z oxirida o'zidan oldingi harf bilan ulangan shakli:

مكتب = ـب + مكتـ

5. So'z oxirida o'zidan oldingi harf bilan ulanmagan shakli:

ضر + ب = ضرب

«PE» HARFI 3-ILOVA

1. So'z boshida:

پـ + ارلاق = پارلاق

2. So'z o'rtasida o'zidan oldingi va keyingi harflar bilan ulangan shakli:

آشـ + ـپـ + ـز = آشپز

3. So'z o'rtasida o'zidan oldingi harf bilan ulanmagan shakli:

قا + پـ + لان = قاپلان

4. So'z oxrida o'zidan oldingi harf bilan ulangan shakli:

ایـ + ـپ = ایپ

5. So'z oxirida o'zidan oldingi harf bilan ulanmagan shakli:

کو + پ = کوپ

«TE» HARFI 4-ILOVA

1. So'z boshida ko'rinishi:

تـ + یمیر = تیمیر

2. So'z o'rtasida o'zidan oldingi va keyingi harflar bilan ulangan shakli:

مکـ + ـتـ + ـوب = مکتوب

3. So'z o'rtasida o'zidan oldingi harf bilan ulanmagan shakli:

تر + تـ + ـیب = ترتیب

4. So'z oxirida ulangan shakli:

تخـ + ـت = تخت

5. So'z oxirida o'zidan oldingi harf bilan ulanmagan shakli:

قنا + ت = قنات

«SE» HARFI 5-ILOVA

1. So'z boshida ko'rinishi:

ثـ + ـانيه = ثانيه

2. So'z o'rtasida o'zidan oldingi va keyingi harflar bilan ulangan shakli:

+ ـثـ + ـال = مثال

3. So'z o'rtasida o'zidan oldingi harf bilan ulanmagan shakli:

+ ثـ + ـر = اثر

4. So'z oxirida o'zidan oldingi harf bilan ulangan shakli:

حديـ + ـث = حديث

5. So'z oxirida o'zidan oldingi harf bilan ulanmagan shakli:

مرا + ث = مراث

«JIM» HARFI 6-ILOVA

1. So'z boshida:

جـ + ـهان = جهان

2. So'z o'rtasida o'zidan oldingi va keyingi harflar bilan ulangan shakli:

مـ + ـجـ + ـنون = مجنون

3. So'z o'rtasida o'zidan oldingi harf bilan ulanmagan shakli:

مر + جـ + ـان = مرجان

4. So'z oxirida o'zidan oldingi harf bilan ulangan shakli:

رنـ + ـج = رنج

5. So'z oxirida o'zidan oldingi harf bilan ulanmagan shakli:

خار + ج = خارج

«CHIM» HARFI 7-ILOVA

1. So'z boshida:

چـ + ـراق = چراق

2. So‘z o‘rtasida o‘zidan oldingi va keyingi harflar bilan ulangan shakli:

پیـ + ـچـ + اق = پیـچـاق

3. So‘z o‘rtasida o‘zidan oldingi harf bilan ulanmagan shakli:

سا + چـ + یق = ساچیق

4. So‘z oxirida o‘zidan oldingi harf bilan ulangan shakli:

قیرغیـ + ج = قیرغیج

5. So‘z oxirida o‘zidan oldingi harf bilan ulanmagan shakli:

قولا + ج = قولاج

«XE» HARFI 8-ILOVA

1. So‘z boshida:

خـ + بر = خبر

2. So‘z o‘rtasida o‘zidan oldingi va keyingi harflar bilan ulangan shakli:

بـ + ـخـ + تسیز = بختسیز

3. So‘z o‘rtasida o‘zidan oldingi harf bilan ulanmagan shakli:

کار + خـ + انه = کارخانه

4. So‘z oxirida o‘zidan oldingi harf bilan ulangan shakli:

میـ + ـخ = میخ

5. So‘z oxirida o‘zidan oldingi harf bilan ulanmagan shakli:

چر + خ = چرخ

«HO-YE HUTTI» HARFI 9-ILOVA

1. So‘z boshida:

حـ + کمت = حکمت

2. So‘z o‘rtasida o‘zidan oldingi va keyingi harflar bilan ulangan shakli:

مـ + ـحـ + مود = محمود

3. So'z o'rtasida o'zidan oldingi harf bilan ulanmagan shakli:

ر + حـ + بـر = رحبر

4. So'z oxirida o'zidan oldingi harf bilan ulangan shakli:

صلـ + ح = صلح

5. So'z oxirida o'zidan oldingi harf bilan ulanmagan shakli:

اصلا + ح = اصلاح

«DOL» HARFI 9-ILOVA

1. So'z boshida:

د + ال = دال

2. So'z o'rtasida o'zidan oldingi harf bilan ulangan shakli:

صنـ + ـد + وق = صندوق

3. So'z o'rtasida o'zidan oldingi harf bilan ulanmagan shakli:

قو + د + وق = قودوق

4. So'z oxirida o'zidan oldingi harf bilan ulangan shakli:

درامـ + ـد = درامد

5. So'z oxirida o'zidan oldingi harf bilan ulanmagan shakli:

مقصو + د = مقصود

«ZOL» HARFI 10-ILOVA

1. So'z boshida:

ذ + هن = ذهن

2. So'z o'rtasida o'zidan oldingi harf bilan ulangan shakli:

تـ + ـذ + كيره = تذكيره

3. So'z o'rtasida o'zidan oldingi harf bilan ulanmagan shakli:

ا + ذ + يت = اذيت

4. So‘z oxirida o‘zidan oldingi harf bilan ulangan shakli:

لـذيـ + ـذ = لـذيـذ

4. So‘z oxirida o‘zidan oldingi harf bilan ulanmagan shakli:

نـفـو + ذ = نـفـوذ

«RE» HARFI 11-ILOVA

1. So‘z boshida:

ر + است = راست

2. So‘z o‘rtasida o‘zidan oldingi harf bilan ulanmagan shakli:

د + ر + مـان = درمـان

3. So‘z o‘rtasida o‘zidan oldingi harf bilan ulangan shakli:

شـ + ـر + اب = شـراب

4. So‘z oxirida o‘zidan oldingi harf bilan ulangan shakli:

بـازا + ر = بـازار

5. So‘z oxirida o‘zidan oldingi harf bilan ulanmagan shakli:

هـنـ + ـر = هـنـر

«ZE» HARFI 12-ILOVA

1. So‘z boshida:

ز + اغ = زاغ

2. So‘z o‘rtasida o‘zidan oldingi harf bilan ulangan shakli:

قيـ + ـز + ـيق = قـيـزيـق

3. So‘z o‘rtasida o‘zidan oldingi harf bilan ulanmagan shakli:

و + ز + وم = اوزوم

4. So‘z oxirida o‘zidan oldingi harf bilan ulangan shakli:

آغـيـ + ـز = آغـيـز

5. So'z oxirida o'zidan oldingi harf bilan ulanmagan shakli:

ساز = ز + سا

«JE» HARFI 13-ILOVA

1. So'z boshida:

ژاله = اله + ژ

2. So'z o'rtasida o'zidan oldingi harf bilan ulangan shakli:

مژده = ده + ژ + مـ

3. So'z o'rtasida o'zidan oldingi harf bilan ulanmagan shakli:

واژه = ه + ژ + وا

«SIN» HARFI 14-ILOVA

1. So'z boshida:

سبب = ـبب + سـ

2. So'z o'rtasida o'zidan oldingi va keyingi harflar bilan ulangan shakli:

انسان = ان + ـسـ + انـ

3. So'z o'rtasida o'zidan oldingi harf bilan ulanmagan shakli:

پاسبان = ـبان + سـ + پا

4. So'z oxirida o'zidan oldingi harf bilan ulangan shakli:

خسیس = ـس + خسیـ

5. So'z oxirida o'zidan oldingi harf bilan ulanmagan shakli:

اولوس = س + اولو

«SHIN» HARFI 15-ILOVA

1. So'z boshida:

شعر = ـعر + شـ

2. So'z o'rtasida o'zidan oldingi va keyingi harflar bilan ulangan shakli:

بیشیک = ـیک + ـشـ + بیـ

3. So‘z o‘rtasida o‘zidan oldingi harf bilan ulanmagan shakli:

بـو + شـ + لـيق = بـوشـلـيق

4. So‘z oxirida o‘zidan oldingi harf bilan ulangan shakli:

تيـ + ش = تيش

5. So‘z oxirida o‘zidan oldingi harf bilan ulanmagan shakli:

تـا + ش = تـاش

«SOD» HARFI 16-ILOVA

1. So‘z boshida:

صـ + بـا = صبـا

2. So‘z o‘rtasida o‘zidan oldingi va keyingi harflar bilan ulangan shakli:

حـ + ـصـ + رت = حصرت

3. So‘z o‘rtasida o‘zidan oldingi harf bilan ulanmagan shakli:

فـر + صـ + ت = فـرصت

4. So‘z oxirida o‘zidan oldingi harf bilan ulangan shakli:

شخـ + ص = شخص

5. So‘z oxirida o‘zidan oldingi harf bilan ulanmagan shakli:

احترا + ص = احترا ص

«ZOD» HARFI 17-ILOVA

1. So‘z boshida:

ضـ + عـيف = ضعـيف

2. So‘z o‘rtasida o‘zidan oldingi va keyingi harflar bilan ulangan shakli:

غـ + ـضـ + ب = غضب

3. So‘z o‘rtasida o‘zidan oldingi harf bilan ulanmagan shakli:

مـو + ضـ + وع = مـوضوع

4. So‘z oxirida o‘zidan oldingi harf bilan ulangan shakli:

فـيـ + ض = فـيض

5. So‘z oxirida o‘zidan oldingi harf bilan ulanmagan shakli:

انقرا + ض = انقراض

«TO» HARFI 18-ILOVA

1. So‘z boshida:

ط + بيب = طبيب

2. So‘z o‘rtasida o‘zidan oldingi va keyingi harflar bilan ulangan shakli:

مـ + ط + رب = مطرب

3. So‘z o‘rtasida o‘zidan oldingi harf bilan ulanmagan shakli:

ا + ط + راف = اطراف

4. So‘z oxirida o‘zidan oldingi harf bilan ulangan shakli:

فقـ + ط = فقط

5. So‘z oxirida o‘zidan oldingi harf bilan ulanmagan shakli:

خطا + ط = خطاط

«ZO» HARFI 19-ILOVA

1. So‘z boshida:

ظ + لم = ظلم

2. So‘z o‘rtasida o‘zidan oldingi va keyingi harflar bilan ulangan shakli:

مـنـ + ظ + ور = منظور

3. So‘z o‘rtasida o‘zidan oldingi harf bilan ulanmagan shakli:

و + ظ + يفه = وظيفه

4. So‘z oxirida o‘zidan oldingi harf bilan ulangan shakli:

واع + ظ = واعظ

5. So‘z oxirida o‘zidan oldingi harf bilan ulanmagan shakli:

الفا + ظ = الفاظ

«AYN» HARFI 20-ILOVA

1. So‘z boshida:

ع + شق = عشق

2. So‘z o‘rtasida o‘zidan oldingi va keyingi harflar bilan ulangan shakli:

تـ + ـعـ + ـليم = تـعـليم

3. So‘z o‘rtasida o‘zidan oldingi harf bilan ulanmagan shakli:

جر + عـ + ت = جرعت

4. So‘z oxirida o‘zidan oldingi harf bilan ulangan shakli:

تابـ + ع = تابع

5. So‘z oxirida o‘zidan oldingi harf bilan ulanmagan shakli:

موضو + ع = موضوع

«G‘AYN» HARFI 21-ILOVA

1. So‘z boshida:

غـ + الب = غالب

2. So‘z o‘rtasida o‘zidan oldingi va keyingi harflar bilan ulangan shakli:

لـ + ـغـ + ت = لغت

3. So‘z o‘rtasida o‘zidan oldingi harf bilan ulanmagan shakli:

قير + غـ + اق = قيرغاق

4. So‘z oxirida o‘zidan oldingi harf bilan ulangan shakli:

تيـ + غ = تيغ

5. So‘z oxirida o‘zidan oldingi harf bilan ulanmagan shakli:

اولو + غ = اولوغ

«FE» HARFI 22-ILOVA

1. So‘z boshida:

فـ + صل = فصل

2. So‘z o‘rtasida o‘zidan oldingi va keyingi harflar bilan ulangan shakli:

مـ + ـفـ + ـتون = مفتون

3. So‘z o‘rtasida o‘zidan oldingi harf bilan ulanmagan shakli:

د + فـ + ـتر = دفتر

4. So‘z oxirida o‘zidan oldingi harf bilan ulangan shakli:

عاريـ + ف = عاريف

5. So‘z oxirida o‘zidan oldingi harf bilan ulanmagan shakli:

شفا + ف = شفاف

«QOF» HARFI 23-ILOVA

1. So‘z boshida:

قـ + ـاضى = قاضى

2. So‘z o‘rtasida o‘zidan oldingi va keyingi harflar bilan ulangan shakli:

لـ + ـقـ + ـمان = لقمان

3. So‘z o‘rtasida o‘zidan oldingi harf bilan ulanmagan shakli:

ر + قـ + ـيب = رقيب

4. So‘z oxirida o‘zidan oldingi harf bilan ulangan shakli:

رفيـ + ق = رفيق

5. So‘z oxirida o‘zidan oldingi harf bilan ulanmagan shakli:

فر + ق = فرق

«KOF» HARFI 24-ILOVA

1. So‘z boshida:

كـ + ـتاب = كتاب

2. So‘z o‘rtasida o‘zidan oldingi va keyingi harflar bilan ulangan shakli:

تـ + ـكـ + ـليف = تكليف

3. So‘z o‘rtasida o‘zidan oldingi harf bilan ulanmagan shakli:

نـو + ـک + ـر = نـوکـر

4. So‘z oxirida o‘zidan oldingi harf bilan ulangan shakli:

بـیـشـیـ + ـك = بـیـشـیـک

5. So‘z oxirida o‘zidan oldingi harf bilan ulanmagan shakli:

تـا + ک = تـاک

«GOF» HARFI 25-ILOVA

1. So‘z boshida:

گـ + ـردن = گـردن

2. So‘z o‘rtasida o‘zidan oldingi va keyingi harflar bilan ulangan shakli:

تـیـ + ـگـ + ـرمـان = تـیـگـیـرمـان

3. So‘z o‘rtasida o‘zidan oldingi harf bilan ulanmagan shakli:

تـو + گـ + ـون = تـوگـون

4. So‘z oxirida o‘zidan oldingi harf bilan ulangan shakli:

تـانـ + ـگ = تـانـگ

5. So‘z oxirida o‘zidan oldingi harf bilan ulanmagan shakli:

بـر + گ = بـرگ

«LOM» HARFI 26-ILOVA

1. So‘z boshida:

لـ + ـطف = لـطف

2. So‘z o‘rtasida o‘zidan oldingi va keyingi harflar bilan ulangan shakli:

صـ + ـلـ + ـح = صلح

3. So‘z o‘rtasida o‘zidan oldingi harf bilan ulanmagan shakli:

د + لـ + ـیـل = دلـیـل

4. So‘z oxirida o‘zidan oldingi harf bilan ulangan shakli:

كامـ + ـل = كامل

5. So‘z oxirida o‘zidan oldingi harf bilan ulanmagan shakli:

مشغو + ل = مشغول

«MIM» HARFI 27-ILOVA

1. So‘z boshida:

مـ + شرق = مشرق

2. So‘z o‘rtasida o‘zidan oldingi va keyingi harflar bilan ulangan shakli:

مـ + ـمـ + كن = ممكن

3. So‘z o‘rtasida o‘zidan oldingi harf bilan ulanmagan shakli:

ز + مـ + ـان = زمان

4. So‘z oxirida o‘zidan oldingi harf bilan ulangan shakli:

نيـ + ـم = نيم

5. So‘z oxirida o‘zidan oldingi harf bilan ulanmagan shakli:

نـا + م = نام

«NUN» HARFI 28-ILOVA

1. So‘z boshida:

نـ + ور = نور

2. So‘z o‘rtasida o‘zidan oldingi va keyingi harflar bilan ulangan shakli:

تـ + ـنـ + ـبل = تنبل

3. So‘z o‘rtasida o‘zidan oldingi harf bilan ulanmagan shakli:

كو + نـ + دوز = كوندوز

4. So‘z oxirida o‘zidan oldingi harf bilan ulangan shakli:

گلشـ + ـن = گلشن

5. So‘z oxirida o‘zidan oldingi harf bilan ulanmagan shakli:

تـو + ن = تـون

«VOV» HARFI 29-ILOVA

1. So‘z boshida:

و + طن = وطن

2. So‘z o‘rtasida o‘zidan oldingi harf bilan ulangan shakli:

كـ + ـو + ز = كـوز

3. So‘z o‘rtasida o‘zidan oldingi harf bilan ulanmagan shakli:

پـر + و + از = پـرواز

4. So‘z oxirida o‘zidan oldingi harf bilan ulangan shakli:

بـانـ + ـو = بـانـو

5. So‘z oxirida o‘zidan oldingi harf bilan ulanmagan shakli:

اولا + و = اولاو

«HO-YE HAVVAZ» HARFI 30-ILOVA

1. So‘z boshida:

هـ + ميشه = هميشه

2. So‘z o‘rtasida o‘zidan oldingi va keyingi harflar bilan ulangan shakli:

بـ + ـهـ + ار = بهار

3. So‘z o‘rtasida o‘zidan oldingi harf bilan ulanmagan shakli:

زا + هـ + د = زاهد

4. So‘z oxirida o‘zidan oldingi harf bilan ulangan shakli:

شبـهـ + ـه = شبـهـه

5. So‘z oxirida o‘zidan oldingi harf bilan ulanmagan shakli:

گـنـا + ه = گـنـاه

«YO» HARFI 31-ILOVA

1. So‘z boshida:

يـ + وز = يـوز

2. So‘z o‘rtasida o‘zidan oldingi va keyingi harflar bilan ulangan shakli:

تـ + يـ + ل = تـيـل

3. So‘z o‘rtasida o‘zidan oldingi harf bilan ulanmagan shakli:

تـعر + يـ + ف = تـعـريـف

4. So‘z oxirida o‘zidan oldingi harf bilan ulangan shakli:

ايـكك + ى = ايـككى

5. So‘z oxirida o‘zidan oldingi harf bilan ulanmagan shakli:

سـرا + ى = سـراى

O‘ZAKDOSH SO‘ZLAR JADVALI

نظر
nazara
qaramoq

انتظار	مناظره	نظارت	منظوره	منظور	ناظر
intizor	munozara	nazorat	Manzura	manzur	nozir

علم
alima
bilmoq

علماء	تعليم	معلم	علامه	عالم	علم
ulamo	ta’lim	ma’lum	alloma	olim	ilm

نظم
nazama
tartibga solmoq

منتظم	انتظام	ناظم	نظامى	نظام	نظم
muntazam	intizom	nozim	nizomiy	nizom	nazm

كتب
kataba
yozmoq

كتابت	كتابخانه	مكتوب	مكتب	كاتب	كتاب
kitobat	kitobxona	maktub	maktab	kotib	kitob

عرف
arafa
bilmoq

عرافت	معرفت	معارف	تعريف	معروف	عارف
Arofat	ma'rifat	ma'orif	ta'rif	ma'ruf	Orif

حكم
hakama
hukm qilmoq

مستحكم	محاكمه	محكمه	محكوم	حاكم	حكم
mustahkam	muhokama	mahkama	mahkum	hokim	hukm

درس
darasa
o'rganmoq

درسليک	درسخانه	مدرسه	مدرس	درس
darslik	darsxona	madrasa	mudarris	dars

ذكر
Zakara
yo`q

مذاكره	تذكره	مذكور	ذاكر	ذكر
muzokara	tazkira	mazkur	Zokir	zikr

TARIXIY MATNLAR

صاحبقران امیر تیمور

تیموربیک ۱۳۳۶ ییل ۹ اپریلدا کیش (حاضرگی شهرسبز) شهری یاقینیداگی خواجه الغار قیشلاغیدا اوغیلگان اونینگ تولیق اسمی امیر تیمور ابن امیر تاراغای ابن امیر ورقول آتاسی امیر تیمور برلاس اوروغیدان بولیب چغاتای اولوسی نینگ اعتبارلی بیکلاریدان بولگان آناسی تکینه خاتون کیش نینگ بیک آغالاریدان حسابلانگان امیر تیمور اوز فعالیتینی بیرگوروه دوستلاری بیلان ایریم ولایت امیرلاریگا خزمت قیلیش دان باشلایدی امیرلار اورتاسیداگی اوزارا کورشلاردا اوزی تورگان حربی بولینمه سی بیلان قاتناشگان تیمور بیک جسارت کورسه‌تدی جنگلاردا چینیقدی حربی مهارتی آشیب باردی ۱۳۴۶ ییلدا قرشی یاقینیدا بولگان جنگدا امیر قازاغان خان قوشینینی تارمار ایتیب قازانخان نی اولدیردی چغتای اولوسیدا حاکمیت امیر قازاغان قولیگا اوتدی امیر قازاغان حکمدار بولیب اون بیر ییل تورسادا اولوسنی تولا توکیس تصرفیگا کیریتا آلمادی ۱۳۵۸ ییلی بیر گوروه فتنه چیلار اونی آو پیتیدا اولدیردیلار شوندان سونگ چغتای اولوسی ییدا قسم لارگا پرچه لانیب کیتدی ۱۳۶۰ ییلینینگ بهاریدا مغولستان خانی توغلوق تیمور کته قوشین بیلان ماوراالنهرگا باستیریب کیردی او اوغلی الیاس خوجه نی ماوراالنهر حکمداری قیلیب تاینلادی امیرلار ایسه بیرلاشیب باقینچی یاوگا قارشی کوراشا آلمادیلار عکسینچه اولارنینگ بیر قسمی قاچیب کیتدی تیمور بیک انا شوندان آغیر بیر سیاسی وضعیتدا تاریخ صحنه سیدا پیدا بولدی امیر تیمور کیش اهلینی مغول لارنینگ نوبتداگی تلان تاراجیدان سقلاب قالدی ۱۳۶۱ ییلدان باشلاب

الیاسخانغا قارشی یورت آزادلیک اوچون کورشگا بیل باغلادی امیر تیمور قیناغه سی امیر حسین بیلان بیرگالاشیب مغول لارگا قارشی کورشگا کیریشدی سیستان ولایتیدا بولگان جنگدا امیر تیمور اونگ قولی و اونگا آیاغیدان یارالاندی لیکین شونگا قاراماي الیاس خوجه لشکرلاری بیلان جنگنی دوام ایتتیردی و مغول قوشین لارینی موارا النهردان حیداب چیقاردی

کیینگاش امیر تیمور امیرلار و بیکلارنی چاقیرتیریب شهر و قلعه لارنی تعمیرلاش حقیداگی اوز ریجه لارینی اورتاگا تاشلادی کیین بولاجک دولتینینگ پایتختی مسئلاسی کوریلدی لیکین اونینگ حل بولیشی آسان کیچمادی جوگی برلاس پایتخت قارشی بولسین دیب توریب آلدی خان هم شونگا طرفدار ایکان ایلچیوغا کیش نی تانلادی سمرقند دیدی تیموربیک باشقا فکر ایتوچیلار قالماگانیدان کیین سمرقند قدیم زمان لاردان بیری ترکستان زمینیگا پایتخت بولیب کیلگان اسکندر زولقرنین هم اونی پایتخت قیلگان فکریمچه سمرقندنی سلطنت پایتختی قیلگانیمیز معقول لیکین سمرقند چینگیزخان خروجیدان بیری یاریم ویرانه لیکیچه یاتیبدی خلقی نینگ قریب یارمی کوپ ییللاردان بیری دوام ایتگان اوروش تالاش لار عاقبتیدا تیورک اطرافیگا کوچیب کیتگان عزیز اولیالارنینگ مازارلاری هم بوزیلگان شهرنی تیز فرصتدا تیکلاش و کوپ یانگی عمارتلارنی بنیاد ایتیشیمیز ضرور تیورک اطرافیگا تارقالیب کیتگان سمرقندلیکلارنی اوز جایلاریگا قایتاریش درکار سمرقندلاری دان بنا قیلینگانی اوچون هم بوزولیشیگا یوز توتدی بیزاونی ایندی قایتادان غشتدان بنیاد ایتامیز دشمن قولی اونگا باشقا ییتماسون

بویوک ایپک یولینینگ قایتا تیکلانیشی

امیر تیمور دوریدا بویوک ایپک یولی قایتا تیکلاندی اونینگ شرقی یانادا آرتدی موارا النهر و خراسان شهرلاری کاروان سرایی نینگ اینگ مهیم مرکزلاریگا ایلاندی اهالی سیرک بولگان منزل لاردا کاروان سرای لار ییمک خانه لار رباط و سردابه لار قوریلدی قودوق لار قازیلیب سیرآستی سولاری چیقاریلدی اینگ مهیمی اهالی نینگ بارچه طبقه لاری اوچون تیمچیلیک آسایشتالیک اورناتیلدی امیر تیمور تزوکلاریدا بیوریدیم که یول اوستیگا کوزاتوچیلار ضابطلار تاینلاسین لارکه یول لارنی قوریقلاب اوتکینچیلار سوداگرلار مسافرلارنی کوزاتیب مال ملکی و باشقا نرسه لارینی منزل دان منزلگا یتکازیب قویسینلار یول اوستیدا بیرارته سی نینگ نرسه سی یوقالسا اوزی اولدیریلسا یاکه باشقاکارحال یوز بیرسا بولار اوچون جواب بیریش اولارنینگ ذمه سیدا بولسین دیب علاحیده قید ایتیلگان اسپان ایلچیسی کلاویخانینگ یازیشیچه سمرقند بازارلاری سودارسته لاریدا بوغدای گوروچ ایپک و جوندان توقیلگان کیملار اطلس مویینه لی و ایپکلی پوستینلار چینی کاسه لار بیللور قدح لار زرگرلیک بویوم لاری زره وار و داری وارلار همه باشقه مال لار سیراب بولگان امیر تیمور سالیق تیزیمینی ترتیبگا سالدی دولت سالیق لارینی ییغیش دا خلققه نسبتا انصاف و عدالت اورناتدی کوچ عدالتدا دیگان قاعده نی ایلگاری سوریب مملکت اهالی سینی امکانی باریچه عدالتلی قانون بیلان حمایه قیلدی خلق نی تالان تاراج لاردان ساقلادی مملکتنی عقل ذکاوت بیلان حقوقی اساسدا اداره قیلدی

امیر تیمور وفاتی دان سونگ...

امیر تیمور صاحبقران ۱۴۰۵ ییل ۱۸ فیوراللدا اوترارادا وفات ایتدی. سرای عیانلاری مملکت آسایشته لیگینی اویلاب تیمور وفاتینی سولالا اعضالاریدان سیر توتیشگا و جسدنی تیزلیک بیلان پایتختگا سمرقندگا آلیب باریب دفن مراسمی نی اوشا ییردا اوتکازیشگا شاشیلدیلار. شو سبب اوزاق یاقیندا گی ولایتلارنی باشقاریب تورگان شهزاده لارگا نامه لار بیتیلیب ایلچی لار آرقالی پیغام لار یوباریلدی. امیر تیمور اوز نبیره سی پیرمحمد ابن جهانگیرنی حاکمیتگا وارث قیلیب تاینلاگان ایدی. لیکن شو کونگاچه بویوک امیرنینگ فرمانلاریگا سوزسیز اطاعت قیلیب کیلگان شهزاده لار اوز تاسیدا تخت اوچون اوزارا کوراش باشلاب کیتدی. امیر تیمور وفاتی حقیداگی خبر امیرزاده سلطان حسین گا باریب یتگندا سلطان حسین نینگ خیالی بوزیلدی و مینگ عسکر بیلان تیزلیکدا سمرقند تختینی ایگاللاش اوچون شتاب قیلدی. امیرزاده حسیننینگ بو حرکتینی ایلچی سیزیب اولاردان هم تیزراق حرکت قیلیب باشقه شهزاده لارنی بوندان آگاه قیلدی. جمله دان بو خبرنی سرکرده لار شیخ نورالدین و شاه ملک هم ایشیتدیلار. اولار تیزلیک بیلان سمرقندگا ارغونشاه گا خط یازیب سلطان حسین قیلمیشینی آشکار ایتدیلار و شهرنینگ ضبطی اوچون محکم توریب اونگ شهرگا کیرگالی یول بیرماس لیگینی تاینلادیلار.

سلطان حسین تخت آرزو هوسیدا اونگ سولیگا قارامای شتاب بیلان بارار ایکان عسکرلاری بیلان ییخون سوویدان اوتایاتگانلاریدا دریا موزی یاریلیب طلا و زر یوکلانگان اوچه تیوه سی سوگا چوکیب کیتدی. عسکرلار زور بزور سوودان اوتگاچ ییخون یاقینیدا توختاشگا مجبور بولدیلار و بو وقتدا امیرزاده خلیل سلطان ابن میرانشاه تاشکنتدا ایدی. امیر

تیمورنینگ و امیرزاده سلطان حسین نینگ خطی حرکتلاری خبرینی نوبین لاری و لشکر اهلی بیلان ایشیتکچ حیرت و سراسیمه لیکلاری الگی چندان آشدی. ممکندا یوز بیرایاتکان واقعه لار خلققه یول باشچی لازم ایکانینی کورساتماقدا ایدی. شونینگ اوچون امیرزاده عمرشیخ نینگ اوغلی امیر احمد امیر خوداداد حسینی امیر یادگارشاه امیر شمس الدین عباس امیر بوروندوق و باشقه سرکرده لارگا آدم یوباریلدیکه خاتونلار شهزاده لار سرکرده لاردان امیرشیخ نورالدین بهمه شاه ملکار بیلان لینگاشیب امیرزاده خلیل سلطان نی پادشاه قیلیب کوتاریش مساله سینی مسلحتلاشیب آلغایلار. عمراو سپاه نینگ امیرزاده خلیل سلطانگا بیعت یعنی اهد و پیمان قیلگان لاری نینگ خبرینی پایتختگا سمرقندگا قاراب (یوریب) بارایاتکان اهلی عیال شهزاده لار امیرشیخ نورالدین و امیرشاه ملکار یولدا ایشیتدیلار بو سیرتاشویش خبر اولارنی اوزلاریگا کیلتیردی. شوندان سونگ اولار اوزارا کینگاشتیلار و امیرلار شیخ نور الدین و شاه ملک تیزلیکدا قویداگی مضمونداگی نامه نی یبیردیلار «صاحبقران بویوریب ایردی کیم مندین سونگ امیرزاده پیرمحمد ابن جهانگیرنی اوز اورنومغا ولیعهد و قایم مقامیم بولسون دیگانلار. بیزلار مطلقا اندین اوزگا کیمه نینگ پادشاه لیک مسندی اوستیدا اوتیریشگا راضی ایمس بیز و امیرزاده خلیل سلطان نینگ تعشری دائره سیگا کیرمایمیز. بیزلارنینگ نادانلار سوزیگا کیریب کیینچه لیک بدنام بولیب قالیشینیزنی مصلحت بیرمایمیز. دشمن کامیدین ایمین بولینگ» اولار شو مضمونداگی سوزلار یازیلگان مکتوبنی هر تامانگا جوناتدیلار. مکتوب عالی مقام عمراحضوریگا ییتیشدی. اولار خطنی اوقوب اوزلاری نینگ اطوار و کردکارلاریدان پوشمان بولدیلار. لیکن بونینگ فایده سی یوق ایدی. چونکه ایش قولدان کیتگان ایدی. شوندای بولسا هم امیر بوروندوقنی یوباریب قولدان کیتگان نارسه لارنی قایتادان قولگا کیریتیشگا اوریندی لار.

امیر تیمور وفاتی دان سونگ...

امیر تیمور صاحبقران ۱۴۰۵ ییل ۱۸ فورلدا اوترارد‌ا وفات ایتدی. سرای عیانلاری مملکت آسایشته‌لیگینی اویلاب تیمور وفاتینی سوللا اعضالاریدان سیر توتیشگا و جسدنی تیزلیک بیلان یاشیریتگا – سمرقندگا آلیب باریب دفن مراسمی نی اوشا ییردا اوتکازیشگا شاشیلدیلار. شو سبب اوزاق یاقیندگی ولایتلارنی باشقاریب تورگان شهزاده لارگا نامه لار ییتیلیب ایلچی لار آرقالی پیغام لار یوباریلدی. امیر تیمور اوز نبیره سی پیرمحمد ابن جهانگیرنی حاکمیتگا وارث قیلیب تاینلاگان ایدی. لیکن شو کوتنگاچه بویوک امیرنینگ فرمانلاریگا سوزسیز اطاعت قیلیب کیلگان شهزاده لار اورتاسیدا تخت اوچون اوزارا کوراش باشلانیب کیتدی. امیر تیمور وفاتی حقیداگی خبر امیرزاده سلطان حسین گا باریب ییتگاندا سلطان حسین نینگ حیالی بوزیلدی و مینگ عسکر بیلان تیزلیکدا سمرقند تختینی ایگال لاش اوچون شتاب قیلدی. امیرزاده حسیننینگ بو حرکتینی ایلچی سیزیب اولاردان هم تیزراق حرکت قیلیب باشقه شهزاده لارنی بوندان آگاه قیلدی. جمله دان بو خبرنی سرکرده لار شیخ نورالدین و شاه ملیک هم ایشیتدیلار. اولار تیزلیک بیلان سمرقندگا – ارغونشاه گا خط یازیب سلطان حسین قیلیشینی آشکار ایتدیلار و شهرنینگ ضبطی اوچون محکم توریب اونگ شهرگا کیرگالی یول بیرماس لیگینی تاینلادیلار. سلطان حسین تخت آرزو هوسیدا اونگلو سولیگا قارامای شتاب بیلان بارار ایکان عسکرلاری بیلان ییخون سوویدان اوتایاتگانلاریدا دریا موزی یاریلیب طلا و زر یوکلاگان اوچته تیوه سی سوگا چوکیب کیتدی. عسکرلار زور بزور سودان اوتگاچ ییخون یاقینیدا توختاشگا مجبور بولدیلار و بو وقتدا امیرزاده خلیل سلطان ابن میرانشاه تاشکنتدا ایدی. امیر

تیمورنینگ و امیرزاده سلطان حسین نینگ خطّی حرکتلاری خبرینی نوبین لاری و لشکر اهلی بیلان ایشیتگاچ حیرت و سراسیمه لیکلاری ایگی چندان آشدی. مملکتدا یوز بیراباتگان واقعه لار خلققه یول باشچی لازم ایکانینی کورساتماقدا ایدی. شونینگ اوچون امیرزاده عمرشیخ نینگ اوغلی امیراحمد امیرخوداداد حسینی امیریادگارشاه امیرشمس الدین عباس امیر بوروندوق و باشقه سرکرده لارگا آدم یوباریلدیکه خاتونلار شهزاده لار سرکرده لاردان امیرشیخ نورالدین همده شاه ملیکلار بیلان کینگاشیب امیرزاده خلیل سلطان نی پادشاه قیلیب کوتاریش مساله سینی مصلحتلاشیب آلغایلار. عمراو سپاه نینگ امیرزاده خلیل سلطانگا بیعت - یعنی اید و پیمان قیلگان لاری نینگ خبرینی پایتختگا - سمرقندگا قاراب (یوریب) بارایاتگان اهلی عیال شهزاده لار امیرشیخ نورالدین و امیرشاه ملیکلار یولدا ایشیتدیلار بو سیرتاشویش خبراولارنی اوزلاریگا کیلتیردی. شوندان سونگ اولار اوزارا کینگاشتیلار و امیرلار شیخ نورالدین و شاه ملیک تیزلیکدا قویداگی مضمونداگی نامه نی یبیدیلار «صاحبقران بو یوریب ایردی کیم بیندین سونگ امیرزاده پیرمحمد ابن جهانگیرنی اوز اورنومغا ولیعهد و قایم مقامیم بولسون - دیگانلار. بیزلار مطلقا اندین اوزگا کیمسه نینگ پادشاه لیک مسندی اوستیدا اوتیریشگا راضی ایمس بیز و امیرزاده خلیل سلطان نینگ تعشری دائره سیگا کیرمایمیز. سیزلار نینگ نادانلار سوزیگا کیریب کیچیک لیک بدنام بولیب قالیشینگیزنی مصلحت بیرمایمیز. دشمن کامیدین ایمین بولینگ» اولار شو مضمونداگی سوزلار یازیلگان مکتوبنی هر تامانگا جوناتدیلار. مکتوب عالی مقام عمراحضوریگا یتیشدی. اولار خطنی اوقوب اوزلاری نینگ اطوار و کردکارلاریدان پوشیمان بولدیلار.

لیکن بونینگ فایده سی یوق ایدی. چونکه ایش قولدان کیتگان ایدی. شوندای بولسا هم امیربوروندوقنی یوباریب قولدان کیتگان نارسه لارنی قایتادان قولگا کیریتیشگا اوریندی لار.

امیربوروندوق تاشکنتگا ییتیب کیلدی و مذکور ایککی امیرنینگ یازگان نامه لارینی اولوغ امیرلارگا کورساتدی. همه بولیب اوتگان واقعه لاردان اولارنی خبردار قیلدی. معلوم بولیشیچه اوّل خلیل سلطان حکمرانلیگیگا راضی بولگان جماعت ایندیلیکدا قیلگان ایشلاریدان پوشیمان بولگان لار و تاج و تخت و صاحبقران تقدیم لهتیشنی اختیار قیلگان شهزاده نیکی بولیشی کیراک شو جهتدان بیزاول حزرت نینگ وصیتینی اوزگارتیریش یا که المااشتیریشگا یول قویمایمیز دیگان قطعی قرارگا کیلگانلار. بوجماعتنینگ کته ییغیندا-مجلسدا قیلگان اهدلاری بولیب اهدنامه گا هر بیر کمسه اوز مهرینی باسیب تصدیق لاگان ایدی. جمله دان شهزاده خلیل سلطان هم وضیعت تقاضاسی یوزاسیدان بونگا راضی لیک بیریب اهدنامه نی اوزینینگ خط و مهری بیلان زینتلاگان ایدی. اهدنامه نی اتالیش آرقالی شیخ نورالدین و شاه ملیکگا یوباردیلار تاکه اول ییردان تیزلیک بیلان یوریب اونی ولیعهد پیرمحمدگا ییتکورگایلار. اتالیش جوناب کیتار ایکان خلیل سلطان اونی حضوریگا چارلادی و «امیرزاده پیرمحمدگا بیزنینگ حیرخواهلیگیمیزنی ایتگیل. بیز اونی صاحبقران امیرتیمورنینگ ولیعهدی واورین باساری دیب بیلورمیز و بورون هم شوفکردا ایدیک. اماوقت تقاضاسی یوزاسیدان اوشوایشگا قاتیق کیریشیش نی لازم تاپدیک» دیدی. لیکن امرزاده خلیل سلطان وضیت نقطهٔ نظریدان کیلیب چیقیب و بعضی نوینلارگا موافقلاشیب آشکاره رویشدا بوندای سوزلارنی تکرارلاسادا اما زمیریدا پادشاه بولیشلیک آرزوسی کونگلیدان بیردم

هم ناری کیتماس ایدی. شهزاده بیلان همفکر بولگان امیرلارنینگ برچه سی بو اندیشه دا «من غلبه - سلبه» یعنی کیم غالب بولسا اوشا شان و شوکتگا ایریشادی» شو سبب فرصتنی غنیمت بیلماق و تیزلیک بیلان جنت مانند سمرقندگا جوناماق همده حکمرانلیک تختینی حمایه قیلماق کیراک. چونکه خزینه لار ایشیگینی آچماق و بو وقتدا آسانلیک بیلان قول بیردی. اگر فرصت بای بیریلسا بیغایده پوشیمان لیغ بیتگای دیگان گپلارنی ایتیب خلیل سلطان نینگ کونگلیدا اردا قلاب یورگان مدعاسینی یانادا الانگالاتار ایدیلار. امیرلارنینگ بو قوتقوسی خلیل سلطان آرزوسیگا قنات باغیشلادی. او صاحبقران امیر تیمور شهزاده و امیرلارگا تیگیشلی بولگان یاقین تورک اطرافدا اوتلاب یورگان آت تویه چهرلارنی همده شو حدوددا گی اسباب انجام قیمتبها نرسه لار تون و ساووتلارنی آلیب اوزی نینگ یاقین آدم لاری امیرلارگا بولیب بیردی و سمرقند ساری شتاب بیلان روانه بولدی. اولار سیحون دریاسینینگ قیرغاغیگا یتیب کیلدیلار. خلیل سلطان «امیر بوروندوق قوشینی نینگ اونگ قناتی بیلان شاه روحیه نینگ یوقاریسیگا کیمه آرقالی باغلانسین» دیگان فرمان بیردی. اما امیر بوروندوق شوندان ایلگاری یاشیرین رویشدا امیر خداداد و امیر شمس الدین گا اوزی نینگ امیر نور الدین و امیر شاه ملک تامانیدا اکانی مرحوم خاقان نینگ وصیتی تاقاضاسیدن بوین تاولاماس لیگی و خلیل سلطان سلطنتیگا راضی بولماس لیگینی فرلت (پرکینت) تامانگا یول سالگان ایدی. خلیل سلطان بوروندوق نینگ بو کیلیشماوچیلیکیدان آگاه بولدی لیکن هیچ بیر چونکا بارمای سو یقاسیگا کیلیب اوتگلیسیدان هم پخته راق کوپریک باغلاتدی و اوزی باشلیق برچه لشکر کوپریکدان اوتدیلار امیر بوروندوق دواله خوالیگا یتدی بو پیردا شهزاده لاردان قاچیب امیرزاده خلیل سلطان نینگ اوردوسیگا

بارایاتگان جلال باودرچیگا اوچرادی او بوروندوقتا امیرشاه ملیکینیگ سمرقندکا بارکانی و ازغون شاه اونینگ شهرکا کیریشیگا
یول بیرماگانینی بیان قیلدی بو سوزلارنی ایشیتگان بوروندوق امد و پیمان نی بوزیشدان هیچ بیراندیشه قیلمای درحال ایزیگا
قایتدی و خلیل سلطان گا حیرخواه لیک یوزه سیدان جهالت و اویالیش بیلان شهزاده نینگ یانیدا بارایاتگان خاص
عسکرلار گروهیگا متیشیب تیلینی عذرخواه لیک بیلان آچیب ادینی کوپراق آفت لبحیش بیلان محکم لاردی آنار ستم طغای
بوغاد بوروندوقنی یولدا کورگان و اونینگ ایشلاریگا قرشیلیک کورساتگان ادی شو سبب او شهزاده لار و اهل عیالی یانیگا
کیلیب اولارنی بو حالدان آگاه و خبردار قیلدی خلیل سلطان اوزیگا تابع آدم لار بیلان پیرمحمدکا یوبارکان عهدنامه نی
اونوتوب سمرقند شهریگا کیردی و سلطنت بیراغینی تیکدی وفاسیز امیرلارنینگ یانا قایتا امیرزاده خلیل سلطانگا بیعت
(عهدوپیمان) ایتیب سمرقندکا یوز بورگانلاری نینگ خبری امیرشیخ نورالدین و امیرشاه ملیکگا یتیتی کونگل لاری خون
بولیب حادثه سورتینی آغالار و خاتونلارگا بیان قیلیب دیدی لارکه بیزلار بخارا طرفیگا - پیرمحمد جهانگیر ملازمتیگا بارورمیز و اگر
یاردم بولسا عهدوپیمان نی سیندیرگان نانکورلارنینگ جزاسیگا کیریشورمیز بیزلار ایسا سمرقندکا باریشلار عالیتی حضرت (یعنی
عیال لار) یغیلیشیب مجلس توزدیلار و اوندا امیرلارنینگ فکرلارینی معقول لادیلار امیرشیخ نورالدین و امیرشاه ملیک
هم عیال لار انجمنیدا قاتناشدیلار مجلس دان سونگ اولار تاشقاری چیققاچ امیرتیمورنینگ اینک یاقینلاری - ایتالمیش
قارچین توگل قرقره حسین چیغداول اریلان خواجه طرخان استوی شمس الدین آلمه لیغی موسی رکل بستری و وفادارلار
بیلان جمع بولیب مصلحتلاشیب آلدیلار یعنی وضیعت طلبی بیلان وصیت و و لیعهلیکگا تعلوقلی بولگان پیرمحمدنینگ

خزینه‌گا باریشگا قرار قیلیب نیمکلارینی ایتدیلار و بو باره‌دا اولار نیمکفکرلارینی سورادیلار اولار اتفاقلیک بیلان حضرت صاحبقران
نینگ بوبرو قین حیات و مماتدا بیردیک توتماقلیک بیز بنده‌لارگا بجریلیشی شرط بولگان ایشلار جمله سیدان دیر و امیرزاده
پیرمحمد جهانگیرنی حالم و اوندان باشقا شهزاده لارنی محکوم (طابع) بیلامیز دیدیلار صاحبقران نینگ برچه یقین لاری هم بوبابدا
اولار بیلان همفکر ایدیلار شو طفیلی اولارنینگ بخارا‌گا باریشلاری مقرر بولدی شهزاده لاردان اولوغبیک و امیرزاده ابراهیم
سلطان (ایکالاسی اون بیریاشدا ایدی‌لار) هم عیال لار بیلان خیرلاشیب و کوزلارینی یاشلاب امیرشیخ نورالدین و امیر
شاه ملیک با‌چیلیکیدا بخارا تامان یول آلدیلار رمضان آیینینگ اونیچی کونی بخارا ولایتی اونیچی کونی بخارا ولایتی یاقینیگا
یتیشیلار رستم برلاس (اونی اوزلاریدان ایلگاریراق بخارا طرفیگا یوبارگان ایدیلار) قرداسی حمزه (بخارانینگ حاکمی و
فرمانبرداری ایدی) بیلان اولار استقبالیگا چیقیب شهرنینگ تاشقاری سیدا کوتیب آلدیلار امیرشاه ملیک امیرشیخ نور
الدین رستم برلاس و حمزه لار یانگی باشدان عهدلاشیب آلدیلار سونگ اویردان آتلانیب مذکور رمضان آییدا شهرگا
کیردیلار و اوزارا مصلحت لاشیب شهرگا آچیلادیگان دروازه و قلعه نینگ برمی امیرزاده اولوغبیک بیلان امیرشاه ملیکگا
یا بیر دروازه رستم برلاس و اونینگ اوکاسی حمزه گا تعلوقلی بولیشی ایتالمیش توکول قرقره و اولاردان اوزگا امیرلار
سردارلار ایسه شهردا تور یشلاری کیلیشیب آلیندی شو طریقه هرکیمسه اوزایشی یعنی دروازه لارنی ضبط قیلماق و باشقا خزمتلار
بیلان مشغول بولدیلار اول طرفدین خاتونلار یاتقرا ایجال سعدوقاس سوبور غنمیش و اولاردان اوزگا شهزاده لار حضرت
صاحبقران نینگ خاص نوکرلاری توغ و نغاره و بیراق لار بیلان کوک و قاره کیملاردا سمرقند طرفیگا یونالیب اذه شعارین

آشکار و عیان قیلیب ناله و فریادلار بیلان چهارره دروازه یگا ییتدیلار اما قلعه ایچیداگی عیاللار اولارنی شهرگا کیرگیزمادی لار شوندان سونگ اولار کونگل لاری ازیلیب دل لاری پریشان بولیب شو دروازه یاقینیدا بولگان شاه روح باغیگا توشدیلار آقشام نی اوتکازیب قویاش چیقیشی بیلان دروازه لارنی خاتونلار شهزاده لارنی اوغروق یعنی حرمی قسم بیلان شهرگا کیرگازدیلار قالگان جماعه امیرزاده محمد سلطان نینگ خانه قاهیگا قوندیلار چونکه حضرت صاحبقران نینگ قبری اوشا ییردا ایدی آغالار باشلارینی آچیب سینه لارینی تیرناب زمین و زمانگا غلغوله سالدیلار شهر ایچیداگی شهزاده و امیرلارنینگ خاتینلاری عیان و اکابرلارنینگ خاتونلاری بیلان ییغلاشیب ساچلارینی یاییب کلدیک سویلیم یوزلاریگا کوک یاش لاری درلارینی ساچیب بوینلاریگا قرا کیگیز سالیب حدین تاشقاری ناله عددوین تاشقاری فغانلار چیکدیلار ینه بارچه شهزاده لار و شیرگیر امیرلار علما و فاضل لاردان خواجه اسام الدین آلیم ربانی امیر سید شریف جرجانی امیرک و میر بمده برچه دانش اربابلاری معرفت و یلیم صاحبلاری لباس لارینی اوزگارتیریب حاضر بولدیلار شوندان سونگ شوندای حال روی بیردیکه اونینگ تعریفینی توسیفینی بیان قیلیشگا قلم عاجز عاقبت صبر قیلیش دان اوزگا چاره تاپا آلمادیلار بیرنچه کوندین سونگ تعزیت بساطینی ییغیشتیردیلار

امیرزاده خلیل سلطان امیرلار و قوشینی بیلان تاشکینتدان مقصدی ساری یاقینلاشتی سمرقندگاچه تورت فرسنگ مسافه قالگان ایدی امیر خواجه یوسوف ساقچی و تارتیغلار بیلان شهردین تاشقاری چیقیب شیراز قریه یگا باردی و بساطبوسلیق شرفیگا میسر بولدی بو شهرنینگ کتته لاری و سیدلاری و همه عالی طبقه و قاضی لاری تیزلیک بیلان شه زاده

نینک استقبالیگا یوزلاندیلار خلیل سلطان قوشینی کوچک سووی نینک قیرغاغیگا قوندی ارغونشاه قلعه دروازه لاری نینک

کلیدی و خزینه لارینینک آچقیچینی شهزاده نینک خزمتچی لاریگا تاپشیردی خلیل سلطان هجری سنه سینینک ۸۰۷

(۱۴۰۶ م) ییلی رمضان شریف آیی نینک ۱۶ کونی شهرگا کیردی امیر تیمورنینک جمیعی قیلگان نیمه لاری تصرفیگا

کیریتدی او صاحبقران و صیتینی ملاحظه قیلیب امیرزاده پیرمحمد جهانگیرنی (امیرزاده محمد سلطان نینک اوغلی و امیرزاده پیر

محمدنینک برادرزاده سی) ولیعهد قیلیب خانلیگی کوتاردی و رسم و عادت بوییچه اونینک آتینی فرمان و یارلیقلاردا ییتدی

خلّس امیرزاده خلیل سلطان هیچ بیرمانع لیکیسیز و جنجالسیز سلطنت ایشلارینی یورتیشگا کیریشدی ایگلی کوندان سونگ

صاحبقران دفن قیلینگان امیرزاده محمد سلطان نینک خانه قابی گا باریب یانگی باشدان تعزیه ایشینی باشلادی لار و برچه شهزاده

لار اغالار و حسارتلی نویین لار یان اطرافینینک تمانی عالی طبقه لاریگا مملکت عمل دارلاری و لایق آدم لارگا نذر و صدقه لار

بیردیلار آشلار تارتدیلار بیرنیچه کون اوتگاچ تعزیت رسمی توگال لاندی خلیل سلطان بویوردیکه برچه شهزاده لار و خاتون

لارنی عزت و حرمتلیک تونیلارنی اذه کییمیدان چیقاریب اولارگا قامت و قابلیتلاریگا یاراشا فخرلی کییملار طلادوز تونلار

تارقاتیلار و خاصو یاقینلار ایچکری و تاشقاریدا گی لار. بلکیم برچه خلایق نی مول کول انعام بیلان بختیار و خاترلارینی آسوده

قیلیبن لار یانا خزینه لار دروازه سینی آچیب لشکر اهلینی باشلاریگا زر و گوهر ساچیلار خزمتکار و صداقتلیلار فلکقادر

پادشاهینینک بحریلیکی شرط بولگان امرگا عمل قیلیب اسراف و یوقاتیشنی شو درجه گا یتکازدیلارکه طلانی خرور خرور یعنی

ساناچ-میش (حرم خلته) بیلان کیلتیرار ایدی لار بیرنیچه کونداکوپ خزینه لار اسراف و نابود بولیب خلیل سلطان مملکتی و حکوتی زوالگا یوز توتدی

(قیلاکیه فنلاری داکتاری - م. حمیداوه نینگ ایسکی اوزبیک یازووی کتابیدان آلینگان)

افراسیاب تاریخیدان

سمرقند شهری قدیمی سیاب ارنغیدان اوتیلسا جوده کتته میداندا یاستانیب یاتگان آقیش تیپالیکلارگا کوزیمیز توشادی. بو تیپالیکلار آستیدا انسان قولی بیلان یاراتیلگان ناياب يادگارلیکلار یاشیرینیب یاتیبدی. بو ییردا کهنه افراسیاب شهری بولگان. فردوسی شاهنامه اثریدا کیلتیریلیشیچا افراسیاب ایران شاهلارینینگ مرکزی آسیاگا قیلگان باسقینچیلیک یوروشلاریگا قارشی کوراشگان تورانلیک پادشاه و سرکرده نینگ نامیدیر. افسانه لاردا حکایه قیلینیشیچا افراسیاب کوپلینه شهرلارگا اساس سالگان. شو سبب دان سمرقند و تاشکند شهرلاری بیزنینگ دوریمیزگاچا تیپا شکلیدا سقلانیب قالگان قدیمگی خرابه لاری افراسیاب نامی بیلان یوریتیلادی دیگان توشونچا کیلیب تارقالگان. لیکن بوکونگی کوندا بیر گروه عالملار سمرقندداگی کهنه تیپالیک نامینی بو قهرمانگا علاقه سی یوق دیب چیقمافدالار. اولار فکریچا افراسیاب اسلیدا صوغدیچا نام بولوب سیاب یعنی قاراسو بویلاری معناسینی انگلاتگان. مشهور سیاب انهارلاریدان بیری سمرقند شهری نینگ شمالیدان آقیب اوتادی. قدیمدا اوز سووینی زرفشان دریاسیگا قویگان سیاگا کیلیب توتاشگان. بیرینچی سایلار اونینگ قویی قسمیدا تیک صاحل لارنی قیرقیب چوقور جرلیک لار حاصل قیلگان. بو ییرلار نهایتدا باهوا همدا مدافعه

اوچون جوده قولای بولگان. بوندان ۱۵ عصر مقدم سیاب انهاری نینگ حودی شو قسمیدا قدیمگی سمرقند قد کوتارگان.
بو شهرنینگ ۱۷۰۰ییل لیک جوشقین حیاتی و تاریخی واقعه لارگا بای او تمیشی مانا شو سیاب بویلاریدا صادر بولگان XIII
عصرباشیدا سمرقند چینگیزخان قوشینلاری تامانیدان باسیب آلینیب ویران ایتیلدی. اونینگ تیپاگا ایلاگان خرابه لاری
ایسا XVII عصردان باشلاب افراسیاب نامی بیلان یوریتیلا باشلادی. سوغد دولتینینگ پایتختی بولگان افراسیاب ۲۵
عصردان بیری قدیمگی سمرقندنینگ خرابه لاری اوز باغریدا ساقلاب کیلماقدا. او بو کهنه شهرنینگ بای تاریخینی اوزیدا
مجسم ایتگان یادگارلیک حسابلانادی. افراسیابدا عالم لاریمیز جوده کتتا علمی تدقیقات ایشلاری آلیب بارماقدالار.
شهرنینگ تورلی دورلاریدا بنیاد قیلینگان عمارت و انشات لارنینگ قالدیقلاری قازیب آچیلدی. اونینگ او تمیشی
تاریخی استه سیکین تیکلانماقدا. قازیشلار نتیجه سیدا معلوم بولدیکه افراسیاب نینگ شمالیدا سیابنینگ تیک صاحل لاری
شرق و غربدا ایسا جرلیک لار یاقالاب ۴ کیلامترگا چوزیلگان. دونگلیک قدیمگی شهر دیواری نینگ قالدیق لاری
جایلاشگان. او بیرینچه بیردان قازیلدی. بیرینچی خام غشت لاردان اوریب چیقیلگان بو بلند دیوارنینگ قالین
لیگی ۴ میترایچکی قسمی راواق سیمان اوزون یولاک ترضیدا بنا قیلینگان. دیوار تاشقاریسی بویلاب شاخمت گنگ لاریگا
اوخشاتیب نشان تویوک لاری اویبر بو بیردا تورت بورچکلی دریچالار ایشلانگان. بولار میلاددان اول ۳۲۹۳۲۷-
ییل لاردا مکیدانیه لیک اسکندر قوشین لاری ۷۱۲ییلدا عرب خلیفه لیگی ۱۲۲۰ییلدا ایسه چینگیزخان باشلیق مغول
استلاچیلاری نینگ یولیدا مستحکم غاو بولیب بیر قانچا وقت باسقینچیلارنی شهرگا کیریتمای سمرقند آستانالاریدا توتیب

تورگان. قدیمگی مدافعه انشاقی نینگ قالدیق لاری ایدی. قدیمدا افراسیابنینگ اوچتا دروازه سی بولگان شمالی دروازه سی بخارا جنوبی دروازه سی کیش و غربی دروازه سی نوبهار نام‌لاری بیلان یوریتیلگان. افراسیابنینگ میدانی ۲۱۹ گیکتر بولگان شهرنینگ سو بیلان تعمین لانیشی آغیر بولگانلیگیدان جنوب طرفدان سو کیلتیریلگان. سونی کیلتیریش اوچون پیشیق خشت و سوگا چیدام‌لی گنج دان رواقسیمان توغان قوریلیب اونینگ اوستیدان شهرگا کتتا اریق اوتکازیلگان. بو عجائب سو انشائیتینینگ ایچکی قسمی قورغاشین بیلان قاپلانگانلیگی سببلی او جوی ارضیس یعنی قورغاشینلی اریق نامی بیلان مشهور بولگان. کیینگی ییل‌لاردا افراسیابدا ایلک اورتا عصرلارگا منصوب کلاچیلیک کارخانه لاری هنرمندلارنینگ اوی جای لاری تاش تیریلگان. کوچه لار کمبزلی کینچکارلی سرای خرابه لاری قازیب آچیلدی. تاپیلگان یادگارلیکلار آراسیدا VII عصرگا منصوب تصویری صنعت اثرلاری ۱۹۶۵ ییلدا اسا سمرقند حاکمی نینگ سرایی آچیلدی. سرای نینگ ۱۱ میترلی کوادرت شکلداگی خانه سی نینگ دیوارلاری رسم لار بیلان بیزاتیلگان ایدی. اولاردا توی مراسیمی تصویرلانگان. آق فیل اوستیداگی تخت رواندا ملکه و اونینگ آرقاسیدا اوچ چوانداز عیال ایگی تویه کش سونگره بیزاتیلگان آت یتاکلاگان کیشی همده بیرینچه آق قوش حیداب کیلایاتگان اوپییرنلار تصویرلانگان. اولارنینگ یوز قول و کوبراق کیملاریدا صوغدچا یازوولار بار. دیوارنینگ بیر طرفیدا کیمه دا سایر قیلایاتگان ختای ایلچیلاری اتیگینچی تاماندا یرتیقچ حیوانلار بیلان آلیشوو منظره لاری تصورلانگان. ارحیالاگ لارنینگ مشقت لی محنتی طفیلی افراسیاب میدانی دان یانه کوبراق ارخیالاگیک اشیالار تاپیلاقدا.

میرزا اولوغبیگنینگ تورت اولوس تاریخیدان کتابیدان

اوغوزخاننینگ تورک قوملاریگا لقب قویگانی ذکری

مذکور تاریخدا اوغوزخان، تورکلارنینگ قوملاریگا لقبلار قویدیکه اولار تا حنوز اوشا اسمو لقبلار بیلان مشهوردورلار جمله دان، بیرنیچا قومنینگ لقبلاری قویداکیچا مثلی اویغور، قانقلی، قیپچاق، قارلوق، خالاج، چیغوغ لار

اما اویغورنینگ معنی سی (قوشماق) باغلاماق، بیری بیری بیلان عهدو پیمان باغلاماقدور بو طایفه اوغوزخانگا بیر جنگدا بی سبب مدد بیرگان ایردی شو باسدین اولارگا اویغور دیب نام قویدی

اما قانقلی عقللیک، فراستلیک معنی سیدور اوزی بیر نارسادین بیر معنی چیقارماقدیر چونانچه، بیر جنگدا اوغوزخان قولیگا جوده کوپ یالیک، اوجا توشگان ایردی غنیمدان هشیار اوجا آلیب اونینگ قلفینی آچا آلماگاندی لشکر داکیلارنینگ توغری فکر یوریتوچی بیر توده سی اورونیب کورشدی یتترتیب قیلدیلار، اول اوجانی آسانلیکچا آچیب تاشلاب، آلدیلار اوز عقلو فراستی بیلان دنیا مشکللارینی یچا آلگانلیکلاری سببیدین الارگا قانقلی، دیب لقب قویدی

اما قیپچاق قابوق سوزیدان آلینگان قابوق بیر درختنینگ نامیدور او درخت تنه سینینگ ایچی کاوک بولادی پوستیدان تاشقاریسیدا کوکلیک یوقدیر یاغاچنینگ ایچی چیریگان، غاوک بولادی ایتادیلارکه، جنگلارنینگ بیریدا اوغوزخان لشکری شکست بیدور اوغوزخان آدملارینینگ کوپچیلیگینی قتل ایتیرادی اغوزخاندا دشمنگا قارشی ضربه

بیریش قوتی قالمادی ناچار احوالدا قالیب، چیکینیشکا یوز توتادی صحرادا ایکی دریا آرالیغیدا آتدان توشادی لشکردا بیر خاتینینگ قارنیدا حامله سی بار ایردی اول خاتینینگ ایری و آتاسی اوغوزخان کوزی اونگیدا اوغوزخان دشمنی بیلان بولگان جنگدا اولدریلگان ایردیلار ال خاتینینگ دردی توزیب قالدی الاجسیز قالگان خاتین یانیداگی درختنینگ کاوکیگا کیردی او ییردا اوندان بیر بقووت او غیل توغیلدی اوغوزخان بو واقعدان خبر تاپگاچ، اولار حالیگا رحمو شفقت قیلیب، دیدی آتاسی و باباسینی و آتاسی و ایرینیکه بیز طفیلی اولدریشدی او یتیم قالدی اوشا او غیل بالانی فرزندلیگکا قبول قیلدی و قیپچاق دیب نام بیردی بوگونگی کونداگی قیپچاق قومی اونینگ بیر اوغلی نصلیدین دیب بیلادیلار

ایتیشلاریچا، اوغوزخانینگ اوشا جنگیدا ایران والیسی ایتبراق همراه ایدی ۱۷ ییل اوتگاچ، ایتبراق اوستیدان غالیب کیلدی و ایرانی استلا قیلدی بیر پچا مدت اوتیب، اوغوزخان تورانگا قایتگاندا، ایشیتدیکه، یانا اونینگ دشمنلاری باش کوتاریبدی فرزندیم دیب اتاگان قیپچاقغا بویوردیکه، اوزیگا یاقین تابع آدملاری بیلان اولار اوستیگا بارگای و ماماق ناحیه لاریدا چیگره محافزه سی بیلان شوغوللانگای اوغوزخان فرمانیگا بناعن او یولگا توشدی و ایتیلگان جایگا اورناشدی و یاشاب قالدی

قارلیق اوغوزخان غور سرحدیدان توران زمین تامان یولگا چیققاندا، قیش جودا ساووق کیلگان ایردی دشتو صحرانی تمام قار قاپلاب آلگان ایدی او بویوردیکه، بچ کیم لشکردان آرقادا قالیب کیتامون اما قار کوپلیکی و

ساووقنینگ کوچلیلیکیدین بعضیلار لشکردان آرقادا قالیب کیتدیلار اوغوزخانگا بو معلوم بولگاچ، یانا فرمان بیردی اولارنی تاپیب کیلدیلار سوراقلاگانلاری بیلان بارچه‌سی قالیب کیتگانلار بولدی سوزیشتیریب، اولارگا قارلیق دیب نام بیردیلار ایندی قارلیق نجادینی اولار نسلیدان دیب بیلادیلار

اما خالاچ توغرسیدا دیدیلارکه، اوغوزخان مملکتلار تسخیری اوچون لشکر تارتگاندا، حکم قیلدیلارکه، هیچ کیم لشکردان قالیب کیتماسین اوشا اورتادا بیرکیشی بولیب، خاتینی حامیلاسیدان قوتولگان ایردی. اما کمقوتلیکیدان سوتی یوق ایردی صحرادا بیرشاغالنی کوردیکه، تاووقنی آولاب تورگان ایردی سوتی یوق خاتینینگ ایری اوشا آدم بیرکالتاکنی آلیب، شاغالگا آتدی توساووقنی اوندان قوتقاریش واونی خاتینیگا کاباب قیلیب بیریش مقصدیدا ایردی، تا اول خاتیندا سوت پیدا بولگای و فرزندینی سوتدان تویدیرگای اوشا خاتین توساووق کابابیدان ییگاچ، سوتی کوپایدی و فرزندینی سوت بیلا تویدیردی اوغوزخان اولار احوالیدین واقف بولوب، یول عزابینی تارتگان معنی‌سیدا بولگان خلاج نامینی اول اوغولغا قویدی نظم مضمونی شو یوموشدان یوپاییب بیرنیچا آدم، اوغوزخان ایشیتدی اولاردان شول دم اچیغلاندی و دیدیکه: کیمنینگ خاتینی، توغسا، نیچون آرتگا تارتار آیینی شاه زمان اونگا قویدی خالاج نام، معنی‌سی شول قالیب کیتما، آپاجان

اما چیپورغا ایتادیلارکه، اوغوزخان سفرلارینینگ بیریدا اسکیرلیک یوز بیردی بیربیرگا ییتگاچ، آتدان توشدی و قارلسا، بیرتوده آدملاری لشکردان اجراب آرقادا قالیب کیتگانلار قاتار آرقاسیدان کیلا باشلاگانلار شو سببدان اول آدملارنی چیپورغانلار دیب اتادی نظم مضمونی چیپورغان تورکی دا قاتار معنی‌سینی بیرادی شهریار شونداى دیب

خطاب قیلدی اوغوزخان تورکی نجاد قوملاریگا شو ترظدا نام قویدی سین اولارنینگ بارچاسینی تورک دیب بیل، فقط نامالاری تورلیچا بولدی

اوغوزخاننینگ اوغیل لاریگا اورین بیلگیلاگانی ذکری

ایتیشلاریچا، بیرکونی اوغوزخان اوغیللاری بیلان بیرگالیکدا شکارگا بارگان ایدیلار شکار پیتیدا هر بیری بیرآو کیتیدین قوودیلار ناگاه. هر آلتی نفر اوغول بیربولوب شکارگاهدا بیرگالیکدا بیرجایگا ییتیشدیلار و بیرکمان بیلان اوچ زرین اوق تاپیب آلدیلار آتالاری حضوریگا محاکمه گا کیلتیردیلار اوغوزخان اولوغ اوغوللاریگا کمانی و اوچ کیچیک اوغلیگا اوقلارنی بیردی کاتتا اوغیللاری کمانی اوچ قسمگا بولوب آلدیلار شونینگ اوچون هم اولارنی بوزوق دیب آتایدیگان بولدیلار کیچیک اوغوللارنی اوچ اوق دییشادیگان بولیشدی یولدا بوزوقیلار اوچ اوقدین کوپ بولادیلار اوق ایلچی حکمینی. کمان پادشاه حکمینی کیلتیرادی مثل اوق-ایلچی. کمان پادشاه بولدی یولدا ایلچی شاهدان کمتردیر او اونغاردین یوریشنی بوزوقلارغا بویوردی. جوانغاردین اوچ اوق گیتگان ایردی لیکن اوز اختیارینی بوزوقغا بیردی اوچ اوق اوچون عمارت سالدی

بوزوقلارگا دیدیکه سواری لار اوچون و قور اورنینی اونگ تاماندیکه اونغار دیرلار، تاپینلاسونلار و اولتورسونلار اوچ اوقلارگا بویوردیکه چپ قول تاماندیکه، اونی جونغار دیرلار. سواری لارگا و پیاده لارگا اورین تیارلاب اولتیرسونلار اوریلاریگا قایتسونلار. شونینگدیک، بوزوقلارگا ولیعهدلیک امرینی قیلدیلار اوچ اوروقغا امرلیک فرمانی بیردیلار

خوارزمشاهلار

قاراخانی لار دولتی موراء النهرنینگ اجتماعی اقتصادی و سیاسی ترقیاتیدا یانگی باسقیچنی باشلاب بیردی ترک اهالیسی کوچمانچی قسمینینگ اوتراقلاشووی، شهرلار کوپلمیشی و هنرمندچیلیک ایشلاب چیقاریشینینگ رواجلانیشی شرائطیدا کوچمانچی بیلن اوتراق اهالی منفعتلاری قوشیلیب کیتدی و مرکزلاشگان بیتتا دولت دائره سیدا ایگکالاسینینگ بیرگالیکدا یاشاشی بیلن همکارلیگی شکلی قرار تاپدی نتیجه دا ۱۲۱۳اصرلاردا خوارزمدا قیسقا بیر تاریخی وقت ایچیدا خوارزمشاه لار دولتی اولوغ جهان دولتیگا ایلاندی

اموداریانینگ سول ساحلیدا جایلاشگان کورگنج شهری ۱۰ اصردا سیبیر و جنوبی روسیه بیلان کروان سوداسینینگ سونگی چگره سی بولگانلیگی تفیلی کاتتا اقتصادی بیلن سیاسی اهمیت کسب ایتدی کروانلار بو ییردان اوترار گاچا باررار، او ییردان ایسا ختای گا آلیب بارادیگان یول نینگ نوبتدگی قسمیگا اوتاردیلار باشقا یول بخاراگا ایلتار و بو ییردا ختای بیلن هندستانگا یاکه مرو و خراسان آرقالی یاقین شرقگا آلیب بارادیگان یوللار ایریلیشگاچا میتیب باراردی

سیردریانینگ قویی آقیمیدا جایلاشگان بولیب، اسلامنی انچا آلدین قبول قیلگان جیند، خوواره و یانگی کند شهرلاری کاتتا حربی-سیاسی و اقتصادی اهمیت کسب ایتدی اولاردا اساسن اوغوزلار و قیپچاقلار یاشار، بوندا اوغوزلار تاسری کوپراق ایردی قیپچاقلار ملکتیدان بخاراگا آلیب بارادیگان کروان یولی اوستیدا جایلاشگان جیند اجرالیب تورار ایردی، اورتا اصر سیاه لارینینگ تاکیدلاشیچا. او کاتتا شهر ایردی خوارزمشاه لار لشکرینینگ اینگ یاخشی حربی قسملاری، سرکرده

لاری شو ییردان آلینار، یوقاری لوازملی عملدارلار شو ییردان چیقار ایدی افسانه وی تکیش اوزینی خوارزمشاه دیب اعلان قیلمینیچاچا چیند نامی بولگان، بو ییرکا اینک سویوکلی اوغلی نصرالدین ملکشاه نی ناب ایتیب تاینلاگان ایدی ۱۰۹۷ییلدا سلطان برک یاروق اوزیگا صادق بولگان انوش تکینینگ اوغلی محمدنی خوارزم حکداری ایتیب تاینلاب، اونگا خوارزمشاه عنوانینی بیرادی شو وقتدان باشلاب انوشتگینی خوارزمشاه لاری دولتینینگ تارخی باشلانادی محمد خوارزمدا اوتیز یل حکدارلیک قیلدی و وفاتیگاچا سنجرنینگ صادق فقراسی بولیب قالادی همدا اونینگ ایشانچینی قازانادی شونینگ اوچون محمد وفات ایتگانیدا سنجر اونینگ اوغلی آتسیزنی سیرا ایکیلانماسدان وارث ایتیب تاینلایدی لکین او آتسیز خوسیدا جودا یاتکلیشگان ایدی

آتسیز خوارزمنینگ تولاموستقللیگینی تاینلای آلمادی قاراختایلارگا اولپان تولاشنی دوام ایتیرگان حالدا ۱۱۵۶ یل ۳۰ ایولدا وفات ایتدی، نوبتداگی حکدار ایل ارسلان خراسانی بویسوندیریب، آذربایجاندا اورناشیب آلادی و او ییردا اولگی حاکمنی و یل قیلیب قالدیرادی صین وقتدا او خوارزم همان اولپان تولاب تورگان قاراختایلارگا قارشی آغیر کوراش آلیب بارادی، او ۱۱۷۲ ییلدا وفات ایتادی اونینگ کاتتا اوغلی تکیش قاراختایلار مددی بیلان تختنی ایگاللایدی او آتاسی کبی قاراختایلارگا قارشی کوراش آلیب بارادی تکیش نشاپورنی، سونگرا خراساننینگ معلوم قسمینی باسیب آلادی و خوارزمشاهلار ملکیگا قوشیب آلادی تکیش اوکاسی سنجر یوراک خسته لیگیدین اولگانیدان سونگ ترکیبیگا خراسان، مرو و هرات کیرگان بویوک بیر دولتنینگ حکداری بولیب قالادی تکیش ۱۲۰۰ یل ۳ یولدا بغداد اوستیگا

قوشین تارتکاندا خوارزم و نشاپور اورتاسیدا وفات ایتادی آرادان اوچ کون اوتیب اوینینک اوغلی محمد الاوالدین

کورگنج احالیسی کوز اوتکیدا سرای ایانلاری و امیرلاری حاضر بولگان بیر وضعیتدا خوارزمشاه لار دولتی تختیگا اوتیرادی

آرادان کوپ اوتمای اوینینک شاه لیکی تحلکه لی بولیب قالدی محمدنینک اوگای اغاسی نشاپور حاکمی هندوخان و

خوارزمشاه آناسی تورکانخاتون بیلان باغلیق ایدی

BUYUK AJDODLARIMIZ

ابو نصر فارابی

(۸۷۳ - ۹۵۰)

ابو نصر فرابی قاموسی بیلیم ایگاسی بولگان. ابو نصر فرابی جهان فنی خصوصا فلسفه منطیقه فیزیکه کمیا تیلشناسلیک موسیقه شناسلیک کبی فنلار رواجیگا قوشگان حصه سی بینهایه کاتتادیر. او سیردریا بویبدا جایلاشگان فاراب (اوترار) شهریدا سپاهی (حربی) عائله سیدا دنیاگا کیلگان. دستلابکی بیلیم نی بخارا و سمرقند شهرلاریدا آلدی. سونگ او قیشنی دوام ایتتیریش مقصدیدا بغدادگا بارادی. عمری نینگ کوپ قسمینی اوشا ییرده علم اورگانیش بیلان اوتکازادی. ۹۴۱ ییلدا دمشق دا، ۹۴۱ - ۹۵۰ ییل لاردا مصردا یاشادی. عالم ۱۶۰ دان آرتیق اثر یازیب قالدیرگان. ابو نصر فرابی نینگ اثرلاری دنیانینگ کوپلاب تیللاریگا ترجمه قیلینگان. فارابی باغچیلیک اوروش لارینی قاراگان. او اوزینینگ قولیازمالاریدا دولت نینگ وظیفه سی انسان لارنی بخت سعادتگا آلیب باریش فاضل جمعیت قوریشدان عبارتدیر دیب یازگان. فرابی گوچکینه یونان عالم لاری نینگ اثرلاریگا محل شرحلار یازیب قالدیرگان. فرابی کمتر انسان بولیب فقیرانه کون کیچیرگان. سرای عالمی بولیشنی ایستاماگان. عالم یازیب قالدیرگان اثرلار کیلگوسی اولاد اوچون کاتتا خزینه دیر. شو بابیش عالمینینگ علمی میراثینی اورگانیش همیشه دالزرب بولیب قالماقدا.

ابو ریحان بیرونی

(۱۰۴۸ ۹۷۳)

ابو ریحان بیرونی ۹۷۳ییل ۴ سینتیبردا خوارزم نینگ کت شهریدا توغیلگان. او آتا آنادان ایرتا یتیم قالگان. او معمون اکادیمیه سیدا خدمت قیلگان و زمانه سی نینگ همه فنلارینی پخته ایگال لاگان. استرانامیه فیزیکه تیماتیکه گیاگرافیه معدن شناسلیک و باشقه فنلار ترقیاتیگا قوشگان خصه سی بیلان اونینگ نامی دنیا فنی نینگ بویوک سیمالاری قتاریدان جای آلگان. او خارجی تیل لاردان عرب هند لاتین فارس یخودی و باشقه تیل لارنی مکمل بیلگان. عالم ایلگی یوزگا یاقین علمی اثر یاراتگان و ترجمه لار قیلگان گلابوسی دنیادا بیرینچی بولیب اختراع قیلگان. استرانامیک کوزاتوولار آلیب باریش مقصدیدا کوزاتیش اسباب لارینی هم اوزی یاراتگان. اونینگ «قدیمگی خلقلاردان قالگان یادگار لیکلار» «هندستان» اثرلاری اجدادلاریمیز تاریخینی اورگانیشدا مهم منبع بولیب حسابلانادی. بیرونی ۲۲ یاشیدا خوارزمنی تاشلاب چیقیب کیتیشگا مجبور بولادی. اول او افغانستاننینگ غزنه شهریدا سونگرا هندوستاندا یاشاگان. بیرونی فن همیشه عملیاتگا و کیشیلار نینگ حیاتی فعالیتیگا خدمت قیلسین دیگان فکرلارنی ایلگاری سورادی. او ۷۵ ییل عمر کورگان.

ابو علی ابن سینا

(۱۰۳۷ ۹۸۰)

ابن سینا جوده کوپ فنلارنی طب فلسفه موسیقه پسخالاکیه و باشقه علم لارنی مفصل بیلگان و شو فنلار بوییچه اوچ یوزگا یاقین کتاب یازیب قالدیرگان بویوک عالم دیر. حسین ابن عبد الله ابن سینا بخارا ولایتی نینگ افشانه قیشلاغیدا عمل دار عائله سیدا توغیلگان. کیین بخاراگا کوچیب باریب اوشا ییردا اوسیب اولغای گان. زهنی جوده او تکیر استعدادی یوقاری بولگان. شو سبب علم لارنی تیزلیک بیلان اوزلاشتیرا آلگان. اون یاشیدا قرآن کریمنی یاد آلگان. اون بیر اون اوچ یاشیدا تیمیگه فقه (مسلمان قانون شناسلیگی مجموعه سی) منطق موسیقه شناسلیک و باشقه فن لارنی قت بیلان اورگانا باشلادی. اون آلتی اون یتتی یاشلاریدا پایتختدا قولی ینگیل طبیب صفاتیدا شهرت قازاندی. توققیز یوز توقسان توققیزینچی ییلی حاکمیت قاراخانی لار قولیگا اوتگاچ ابن سینا خوارزم گا بارادی. بو ییردا او ابو ریحان بیرونی ابو سهل مسیحی و باشقه عالم لار بیلان بیرگا اوشا زمانلاردا جهانگا شهرت تاراتگان معمون اکادیمیه سیدا خزمت قیلدی. بیر مینگ یگیرمه اوچینچی ییلی هندستان گا باردی و قالگان عمرینی اوشا ییردا اوتکازدی. عالم بیر مینگ اوتیز یتتینچی ییل ایللیک یتتی یاشیدا همدانده وفات ایتدی. ابن سینا طب قانونلاری اثری بیلان جهانگا مشهور بولدی. عالم نینگ مذکور اثری ۱۲ عصردایاق لاتینچه گا ترجمه قیلینیب ۱۷ عصرگاچه یوراپه مملکت لاری نینگ اونیور سیتیتلاریدا هم اوقیتیلیب کیلیندی. اثر حاضرگی کونده هم اوزی نینگ علمی قمتینی یوقاتماگان. طب قانونلاری تولیق حالدا اوزبیک و روس تیل لاریدا بیرنیچه مرته نشر قیلینگان.

علی شیر نوائی

(۱۵۰۱ ۱۴۴۱)

اوزبیک خلقینینگ اولوغ شاعری و متفکر دانشمندی علی شیر نوائی جهان ادبیاتینینگ بویوک سیمالاریدان دیر.
علی شیر نوائی ۱۴۴۱ ییل ۹ فیورلدا هرات شهریدا توغیلدی. اوننگ آتا بابالاری تیموری لار خذمتیداگی عمل دار کیشیلار
بولیشگان. آتاسی غیاس الدین کیچکینه اوز زمانه سینینگ ایلغار و اوقیمیشلی کیشیسی بولگان. علی شیر بالالیگیدان ادبیاتنی
علمنی موسیقه نی سوادی. مکتبدا اوقیب یورگان ییل لاری جوده کوپ شعرلارنی یاددان بیلگان. خطا فارس شاعری فرید
الدین عطارنینگ منطق الطیر دیگان داستانینی یاددان ایتیب کوپچیلیکنی حیرت لاتیرگان. او سمیرلیگیدا ایسا ۵۰
مینگ بیت شعرنی یاد بیلگان. علی شیرادبی اثرلارنی اوقیش و اورگانیش بیلان کفایه لانیب قالمادی. ۱۰ ۱۲ یاشلاریدا
ایلک شعرلاری بیلاناق کوپچیلیکنینگ دقتینی اوزیگا جلب ایتدی. علی شیر غایت قابلیتلی تیزیشقاق حرکتچان ذهنلی
بولیب اوننگ استعدادی اوشا دورنینگ اولوغ کیشیلاری تامانیدان جوده ایرتا تن آلینگان. علی شیر بیرکونی
اوستازی مولانا لطفی حضرتلاریگا

عارضین یاپقاچ کوزوم دین ساچیلور هر لحظه یاش

بویلاکیم پیدا بولور یولدوز نهان بولغاچ قویاش

دیب باشلانگان غزلینی اوقیب بیرادی. لطفی اگر الاجی بولگانیدا برچه شعرلاریمنی شو ایکّی مصرعه گا المشگان بولاردیم دیدی. حضرتینینگ بو فکرلاری یاش علی شیراوچون کتته مکافات ایدی. نوائی ۱۴۷۲ و ۱۴۸۶ییللاردا ایکّی شعری توپلام نوادر النهایه و بدایع البدایه دیوانلارینی توزدی. جوده قیسقا ایکّی ییلدا (۱۴۸۳ ۱۴۸۵)میش داستانی اوز ایچیگا آلگان خمسه اثرینی یارآتدی. ۵۱۲۳۰ مصرعه دان تشکیل تاپگان خمسه حیرت الابرار فرهادو شیرین لیلی و مجنون سبعهٔ سیار سد اسکندری داستانلاریدان عبارت. نوائی هر وقت ایجاد قیلیش بیلان بیرگا یاشگیدان بیرگا اوشگان بیر کتتیدا اوقیگان دوستی حسین بایقرا سراییدا دولت ایشلارینی هم وجدانًا آلیب باردی. مهردار سونگرا باش وزیر بولگانیدا مملکتنی آبادانلاشتیریش خلق حیاتینی فراوان لاتیش محتکشلاردان آلینادیگان سالیقلارنی قیسقارتیریشگا الاهیدا اهمیت بیردی. اریق لار قازدیردی. شفاخانه لار کتابخانه لار قوردیردی. خلقنینگ تورموشینی یاخشیلاش یکلار و عملدارلارنینگ اوزباشیمچه لیگینی یوقاتیش اوچون حرکت قیلدی. قنه چیلارگا قارشی کوراشدا شخصاً اوزی قاتناشیب مملکتدا تیچلیک اورناتیشگا اوریندی. او خلق آراسیدا کتته آبرو قازاندی. اونینگ زامنداشلاری آراسیدا «وزیر روشن زمین» پاکدل وزیر لقبیگا سزاوار بولدی. علم صنعت و ادبیات اهللاریگا همیشه رهنمالیک قیلدی. نوائی اجتماعی ایشلار بیلان جوده بند بولگان وقتلاریدا هم هیچ قاچان قولیدان قلمینی قویمادی. او اوزینی اوّلا شاعر دیب بیلار بیران کون شعر یازماسدان

توراآلماس کونیگا یوز ایگی یوز بیت شعر ایجاد ایتاردی. نوائی اوزینینگ اولماس اثرلارینی اوزبیک تیلیدا یازدی. اوزبیک تیلینینگ گوزل لیگی باییگینی و قدرتینی عالمگا نمایش قیلدی. علی شیر نوائی ادبی میراثینینگ کتته بیر قسمینی اوننگ لیریک شعرلاری تشکیل ایتادی. اوننگ ایگی ییل دوامیدا یاراتگان غزل رباعی قطعه تویوغ مخمس موسدس معما فرد چیستان کبی شعر تورلاریگا آئد لیریک اثرلاریدان توزیلگان. خزاین المعانی دیوانی ۵۰ مینگ مشره دان عبارت فارس تیلیداگی شعرلارنی شاعر وقتیچه او تکیپچی معنالارینی انگلاتوچی فانی تخلصی بیلان ایجاد ایتگان. شوننگ اوچون هم اوننگ فارس تیلیداگی شعرلار توپلامی دیوان فانی دیب اتالادی. نوائی بوتون ایجادینی خلق منفعتلاری اوچون کوراشگا انسان قدر قمتینی بهایه لیتیشگا ملکتدا تیچلیک و آسایشته لیک اورناتیشگا باغیشلادی. نوائی اوزبیک ادبیاتینی جهان یوکساکلیگیگا کوتارگان و اولادلاریگا بای ادبی میراث قالدیرگان بویوک شاعردیر. نوائی حیاتینینگ سونگگی ییللاری هم سیرتاشویش بولدی. او حسین بایقرا اوننگ اوغیللاری اورتاسیداگی نظا اداوتلارنی برطرف قیلیشگا کوپ کوچ سرفلادی. حکمدارنینگ نوائیگا مناسبتی هم ایلگاریگیدیک ایماس ایدی. زمان تشویشلاریدان حارگان و تالیققان شاعر مینه گاقان قیلیشی نتیجه سیدا ۱۵۰۱ییل ۳ ینورداوفات ایتدی. بومشعوم واقعه نی تاریخچی خاندمیر مکاریم الاخلاق کتابیدا نوائی وفاتیگا خطا طبیعت هم ماتم توتدی دیب تعریفلاگان. چونکه اونی دفن ایتیش چاغیدا مایدالاب سخاوت یامغیری یاغیب تورگان ایدی. نوائی اثرلاری کتته بیر عمّان و چوقور معنالار حزینه سیدیر. اوننگ اثرلارینی قایته قایته اوقیرایکانمیز هرگل اولاردان یانگی معنوی آزوقه آلامیز.

علی قوشچی

(۱۴۰۳-۱۴۷۴)

مولانا الاویددین علی ابن قوشچی سمرقندی مشهور استرانم ، اولوغبیکنینگ قابلیتلی شاگردی ، زبردست عالم ، او تکبیر متفکر ایدی.

علی قوشچینینگ علمی و فلسفی قاراشلاری مهم اهمیتگا ایگادیر. اونینگ ۱۶-۱۷ عصرلاردا اورتا شرق و یاقین شرق مملکتلاریدا اتیمتیکه فنیننگ رواجلانیشیدا تعسیر کورساتگان "ارفمتیکه عاید رساله"، "کسرسانلار حقیدا رساله"، "ال محمدی رسالسی" کبی اثرلاری بار.

عالم عرب ، فارس تیللارینی مکمل بیلگان. علی قوشچی فلسفه ، حقوق ، ادبیات ، تاریخگا عاید کتابلارگا هم کوپ شرحلار یازگان.

عبدالله اولانی اثرلاریدان نمونه لار

اتفاق

جانوارلار ایچیدا اینک کیچیکی چومالیدور لیکن اوزلاری کیچیک بولسالار هم نهایتدا غیرتلی اتفاق جانداتلاردور اوزلارینینگ پادشاه لاری کاتتا لاری اسکرلاری بولادور اولوغلاری نیمانی بویورسالار شونی باجارورلار اتفاق و غیرتلاری ساپاسیندا اوزلاریدان کاتتاکاتتا دشمنلاردان قورقماسلار اگر اولارگه بیر دشمن کیلیب بیرلارگه تیگسا همه لاری بیردان یاپوشوب بیری قولینی بیری ایاغینی بیری قناتینی قاتتیغ تیشلاب اوزلاریندان نیچا برابر کاتتا بولسا هم تیزلیکینا قاچیرورلار

کوردینگیزمی یونگک اوزی خوب مایدادور   بیرلاشیب ارقان بولسا فیل باغلانور

اتفاق قا کوچ قوت کار ایلاماس   اتفاق قاچین هم آزار ایلاماس

قناعت

بیر کیشینینگ علی و ولی آتلیغ ایکی اوغلی بار ایردی علی قناعتلیغ ولی ایسا قناعتسیز ایردی بیر کون آتاسی بازاردین آلما آلیب کیلیب ایردی بالالارینی سیناماق اوچون چاقیریب مانا سیزلارغا آلما آلیب کیلدیم دیدی ولی تیزلیک بیلان کیلیب آتاجان مینگا همه سینی بیرینگ دیدی

علی سیکینگینا کیلیب مانگا بیرگینا آلما بیرسانگیز بولادیر دیدی آتاسی علی نینگ قناعتیگا آفرین ایتدی و قوچاغیغا آلدی پیشاناسیدان اوپوب ایکی آلما بیردی اما ولی گا آلما بیریش اورنیگا قناعتسیز بولما دیب ادب بیردی

قناعت بیرلا قارین تویدورور سیز　　　قناعت بولماسا کوپ آچ قالور سیز

قناعتسیز کیشی بغرینی داغلار　　　قناعتلیک کیشی آغزینی یاغلار

توغریلیغ

بیر کمپیرنینگ اویدا بیر توپ بلخ توتی بار ایردی نهایتدا توغری اوسغان ایردی بیچاره کمپیرنینگ شو توتدین باشقا هیچ نیمرساسی یوق ایردی توت پیشگان وقتدا میوه لارینی قوروتوب قافغا سالوب بایلارغا تارتوق قیلوب بونینگ ایوازیگا پول آلیب شو آرقالی و قتینی اوتکارور ایردی بیر کون اول شهرنینگ پادشاهی بیر ایوان سالماقچی بولوب اوستون تاپمیشنی بویوردی طلازیملار اوستون اختاریب کمپیرنینگ اویدا جایلاشگان توت آلدیدا توختادیلار و اوزلاریچا شول توت یاغاچی توغری کیلسا کیراک دیب اویلادی و اونی کمپیردین مینگ آلتونغا ساتیب آلدی بیچاره کمپیر بای خاتون بولوب قالدی بیر کون کمپیر توتنی کورماق اوچون سرایگا کیلدی کوردیکه توتی جنت کبی بیر ایوان اورتاسیندا توریبدور کمپیر توتیغا قاراب دیدی

ای توتوم توغریلیغینگ قیلدی بیزنی دولتغا یار
ایگری بولسانگ سین اوتون بولغای ایردینگ مین خوار و زار

توغریلار جنتنینگ ایوانیدادور
اوغریلار رنج و علم کونمیندادور

طلب علم

علم قیدیرینگیز توغولگاندین اولگونچا دیگان سوز همه آدملارغا برابر بویروق بولسا هم اوقوماقنی بیر یاخشی وقتی بارکه اول یاشلیک و بالالیک وقتیدور یاشلیکدا اورگانگان علم تاشقا اویولغان بیتیکدیک اصلا خیالدین کیتمایدور ای شاگردلار امکانی باریچه یاش وقتلاریگیزدا اوقوماقغا سعی قیلینگلارکه آلتین عمر بیکارگا صرف بولماسون

یاخشی صفت

آدمزادنینگ عیبی کوپ‌می آدمزادنینگ عیب و نقصانی شونداغ کوپکه ساناب تمام قیلیب بولمایدور اول عیبلاردین نیمه قیلسا خلاص بولور اندین قوتولماق اوچون بیر صفت بارکه انینگ اوزیغا لازم کورسا اول عیبلاردین قوتولسا بولور اول صفت قیییدور اول صفت ملایک و تیلنی ساقلاماقلیکدورکه ملایک شریف صفت اولوب تیلنی ساقلاماق سلامتلیککا سببدور

نادانلیک

بیر بالا قودوق باشیدا نان ییب اولتوروب ایردی نانی قولیدان قودوققا توشوب کیتتی بالا ییغلاب آتاسینینگ آلدیغا باروب حالین بیان قیلدی آتاسی درراو اورنیدان توروب بالاسین قولیدین اوشلاب قودوق باشیغا کیلدی ایکی قولین قودوقنینگ ایکی یاغیچا قویوب باشین ایگاشتیروب قودوق ایچیگا باقغانیدا سوودا اوز عکسینی کوروب نادانلیکدان سوودا لوریگان کیشی اوزی ایکانین بیلمادی کمال اچچیغی ایلا انگا باقوب ای شیطان بونداغ یاش بالانینگ قولیدین نانین تارتوب

آلوب ییب تیریکنینک قیلکونچه آچلیکیدین اولکانینک یاخشی ایماسمو دیدی حصه نادانینک کیشیگا اوز اوزینی حقارت قیلدیرور

اتفاق

بیر کیشینینک ییتی ساگیز نفر بالاسی بار ایردی آتاسی بالالارینینک آراسیدا بولگان اتفاقسیزلیک اوروش نالاشلارنی کوروب همه لارینی آلدیگا چاقیردی اون دانا ینگیچکا چوبنی بیرگا قوشوب باغلاب بونی سیندورینگیز دیب بالالاریگا بیردی بالالارینینک هر بیرلاری چوب اورامینی قوللاریگا آلوب زور بیروب سیندوریشگا حرکت قیلیب کوردیلار هیچ بیرلاری سیندیرا آلمادیلار آخردا سیندوریشقا کوچیمیز ییتمادی دیب چوب اورامینی قایتاریب بیردیلار آتالاری چوبنینک باغینی یچیب هر قایسیلاریگا بیر دانه دان چوب بیروب مانا بونی سیندیروب کورینگیز دیگانیدا هر بیرلاری سویونوب چوبلارنی آلوب آسانلیک بیلان سیندوردیلار سونگرا اول کیشی بالالاریگا باقوب اوغلانلاریم کوردینگیزمی سیزهم شول چوبلارگا اوخشایسیز اگر بارچانگیز اتفاق بولوب بیرگا قوشولوب تورسانگیز سیزگا هیچ کیمنینک کوچی ییتمایدور اگر بیر بیرینگیز ایلا اوروشیب تالاشوب ایریلیشوب تورسانگیز سیزگا هر کیمنینک هم کوچی ییتوب آیاغ آستی قیلادور دیدی

قناعت

اولوغ کیشیلارنینگ یاقیملی خصلاتلاریدان بیری قناعتدیر قناعتلی کیشی هیچ قاچان خوار بولمایدی عکسیچه کیشیدا قناعت بولماسا تاپگان توتگانیگا صبر قیلمای کوپیگا اینتیلسا عاقبت خوارلیک عذابینی تارتادی شونینگ اوچون هم استادلار

بولسا اگر سوو برچه قاتگان نان   اوزگا کاسه سیگا کوز تیکما انسان

بولسانگ اگر تاج تخت اوچون محتاج   زمیننی تخت دیب بیل و قویاشنی تاج

قناعتنینگ یانا بیر ثمره سی لیچیش و ییشدا بیلینادی آزگینا آوقاتگا قناعت قیلیب یورگان کیشی کم کسل بولادی: تعلم

کوپ ییما کورداگی قورتلار مثالی

بیر طبیب بیر کونی بیر عجب حکمت

آز ییرگا بیل باغلا گویا چومالی

ایل اوچون ایتگانیش قیلیب مرحمت

ییگین ایچگین دانم کونگیل تارتگونچا

نه فقط بوغزینگدان تاشیب آرتگونچا

BADIIY MATNLAR

فداکار دهقان

کوزنینگ ساووق کونلاریدان بیری قویاش باتیش محلی ایدی قویاش آذربایجان قیشلاقلاری اطرافیداگی قارلی ناغلار آرتیگا باتایاتگان ایدی. دهقانلارنینگ ایش کونلاری پایانیگا ییتگان و اولار اویلاریگا قایتار ایدی. ریزعلی هم قولی ایشدان بوشاگاچ اوزینینگ قیشلاغیگا قایتاردی. اوشا قرانغو و ساووق کیچادا کیچیک فانوسینینگ تیبراناتگان نورلاری اونینگ یوللارینی یاریتاردی.

ریزعلی یاشایدیگان قیشلاق تیمیریول یاقینیدا جایلاشگان ایدی. ریزعلی هر کونی ایشدان سونگ تیمیریول یاقالاب اویگا قایتاردی. بیر کونی ناگهان تاغدان قور قینچلی گومبیرلاگان آواز ایشیتیلدی. گومبیرلاش نتیجه سیدا تاغدان تونگگان تاش اویومی تیمیریولنی توسیب قویدی.

ریزعلی بیر آزدان سونگ یولاوچی تاشووچی پاپزد بو بیرگا میتیب کیلیشینی بیلاردی. او اوزیچا اگر پاپزد او شبو تاش اویوملاری بیلان توقناشسا حلاکت یوز بیریشی ممکن دیب اویلادی. او شبو اویلاردان قاتتیغ ایضطرابگا توشدی و قاندای قیلیب پاپزد حایداوچیسینی آلدینداگی خطردان آگاه ایتیشنی بیلماسدی. شو وقت تاغ آرتیدان کیلگان پاپزد لوداگینینگ آوازی اونینگ یاقینلاشیب قالگانلیگیدان خبر بیراردی.

ریزعلی پاپزدنی تماشا قیلگالی بارگان کونلارینی ایسگا آلدی. شو بیلان بیر قاتاردا پاپزد ایچیداگی یولاوچیلار اونگا قاراتا تبسم بیلان قول سیلتاگانلارینی حیالیدان اوتکازدی. آلدینداگی خطرنی حیالیگا کیلتیرارکان یوراگی تیز اورا باشلادی. او شولارنی اویلارکان یولاوچیلارنی جانینی ساقلاب قالیش مقصدیدا چاره ایزلای باشلادی.

ناگهان بیر چاره تاپگاندای بولدی و او تیزلیک بیلان اوستیداگی کییملارینی یچیب بیر تیاققا باغلادی و مشعله یاسادی. مشعلهگا فانوس مایدان توکدی و اونی یاقدی. ریزعلی مشعلهنی کوتاریب پاپزد کیلایاتگان تامانگا چاپا باشلادی.

پاپزد حایداوچیسی مشعلهنی کورگاچ آلدیندا قاندایدیر خطر بارلیگینی توشوندی و تورمزنی باسدی. پاپزد قاتتیغ سیلکینیشدان سونگ توختادی. حایداوچی و یولاوچیلار سراسیمهدا پاپزددان توشدیلار. یالانغاچ ریزعلی مشعله همرا تاغدان توشگان تاش اویوملارینی کورگان آدملار نیما بولگانینی و ریزعلی نینگ فداکارلیگی نتیجهسیدا عمرلاری آمان قالگانلیگینی توشوندیلار.

ریزعلی شو کیچا اوشا لحظهداگی شادلیگینی هیچ قاچان یادیدان چیقارمایدی.

ریزعلی اوشاکیچا شادلیکدان اویقوسی کیلاس و یولاوچیلارنینک حیاتینی ساقلاب قالگانی اوچون خداگا شکر قیلدی.

همه بیرگالیکدا

بیر توده کبوترلار ماوی آسماندا پرواز قیلاردیلار و آزادلیک بیلان زنگاری آسماندا ایرکین اوچیشدان لذت آلاردیلار. بیر آز مدتدان سونک چرچاق یازیش مقصدیدا بیر درخت شاخلاریگا قوندیلار. درختنینک آستیدا دانلار کوپ ایدی. کبوترلاردان بیری دانلارنی کوردی و استا قنات قاقیب پاستگا توشدی. دانلاردان بیر پچاسینی ییب کوردی. دانلار جودا مزلی ایدی. دوستلارینی هم اوشبو مزلی دانلاردان ییمیش اوچون چاقیردی. کبوترلار پاستگا توشدیلار و دان ییماق بیلان مشغول بولدیلار. قارینلاری توییگچ کبوترلاردان بیری اوچماقچی بولیب قنات قاقدی. لیکین اوچا آلمادی. شوندا آیاقلاری توزاق قا ایلینیب قالگانلیگینی توشوندی. بونی کورگان باشقا کبوترلار هم اوچماقچی بولدیلار. لکین اوچا آلیشمادی. چونکه اولارنینگ آیاقلاری هم توزاق تورلاریگا ایلینیب قالگان ایدی.

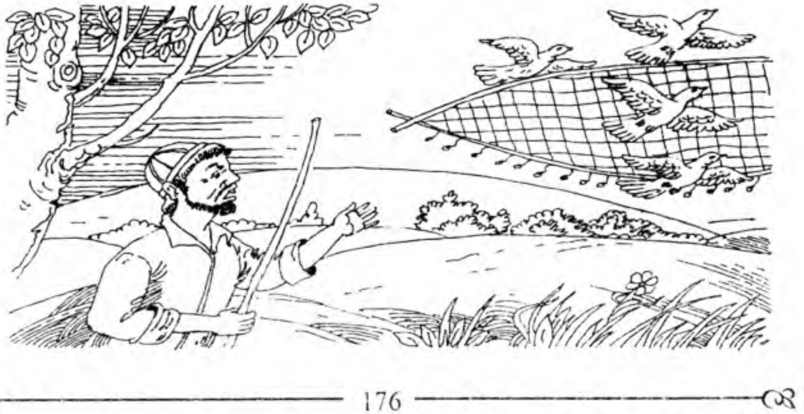

یاشیرینیب تورگان آوچی کبوترلارنینگ قنات تاووشلارینی ایشیتیب خرسند بولدی و اوشا تامانگا قاراب یوگورا باشلادی.

کبوترلار اوزلارینی قوتقاریش مقصدیدا ترتیبسیز حرکت قیلاردیلار. کبوترلارنینگ بو حرکتیدان تورلاقنینگ گاهی او چیتی گاهی بو چیتی ییردان یوقاری کوتاریلار و یانا ییرگا توشاردی. بو حالنی کورگان زیرک و خوشیار کبوترلاردان بیری طوقی قالگان کبوترلارگا دیدی. ای دوستلار بیز دانلارنی کورگان و قیمیزدا بوندای تازه و مزلی دانلارنی کیم ییلتیرگانینی اویلاب هم کورمادیک. اگردا اویلاگانیمیزدا بونداى احوالگا توشماسدیک. اگر حاضر هم بیر آز اویلاساک و بارچامیز بیرگالیکدا حرکت قیلساک بو حالگا نجات تاپا آلامیز. بیر آز آرام آلگاچ مینینگ فرمانیم بیلان همه میز بیرگالیکدا قنات قاقامیز، آسمانگا پرواز قیلامیز.

آوچی اولارگا یاقین کیلیشی آلدیدان طوقی اوچیشگا فرمان بیردی. کبوترلار اونینگ فرمانی بیلان بیرگالیکدا قنات قاقدیلار و تورلاقنی آلیب هواگا کوتاریلدیلار.

آوچی اوزیچا بو کبوترلار آخر عاقبت چارچاشادی و ییرگا توشادیلار شوندا اولارنی توتامان دیب اویلادی. لیکین کبوترلار قدرتلارینی باریچا قانات قاقیب آوچینینگ کوزیدان اوزاقلاشدیلار و بیر جیلغا یاقینیگا کیلیب قوندیلار.

اوشو جیلغا چیتیدا بیر ییچقان نینگ اینی بار ایدی. طوقی بو ییچقان بیلان آلدیندان دوست بولیب طوقی اونی زیرک دیب چاقیرار ایدی. زیرک کبوترلار آوازینی ایشیتیب اینیدان چیقدی. طوقی و دوستلارینی کورگاچ اولارنی آزاد ایتیش مقصدیدا اونینگ آلدیگا باردی. شو وقت طوقی زیرک گا دیدی: اول دوستلاریمنی بنددان آزاد قیل.

زیرک زودلیک بیلان اولارنینگ همه سینی آیاقلارینی بنددان آزاد قیلدی. کبوترلار یحقانگا تشکر ایتیشدی. شوندان سونگ کبوترلار بیرآز سوو ایچدیلار و آسمانگا پرواز قیلدیلار.

کبوترلار اوزلارینی قایتا آزاد حس قیلیشگاچ باشقا بوندای خطا قیلماسلیککا و آوچینینگ توزاغیگا توشماسلیککا قرار قیلیشدی.

نان قدری

بیرکونی نان ساتیب آلیش اوچون نان دکانیگا باردیم. میندان آلدین بیربالا نان آلدی. اوندان سونگ مینینگ نوبتیم کیلدی و مین هم نان آلدیم. اویگا قایتایاتگانیمدا میندان آلدین نان آلگان بالا آلدیمدا کیتایاتگان ایدی. بالا بالا بیرگا توشدی. لیکن اوشاق آلگان نانیدان بیرتوغرام آلیب ییب باراردی. ناگهان اونینگ نانیدان بیرنیچا اعتبار بیربادی.

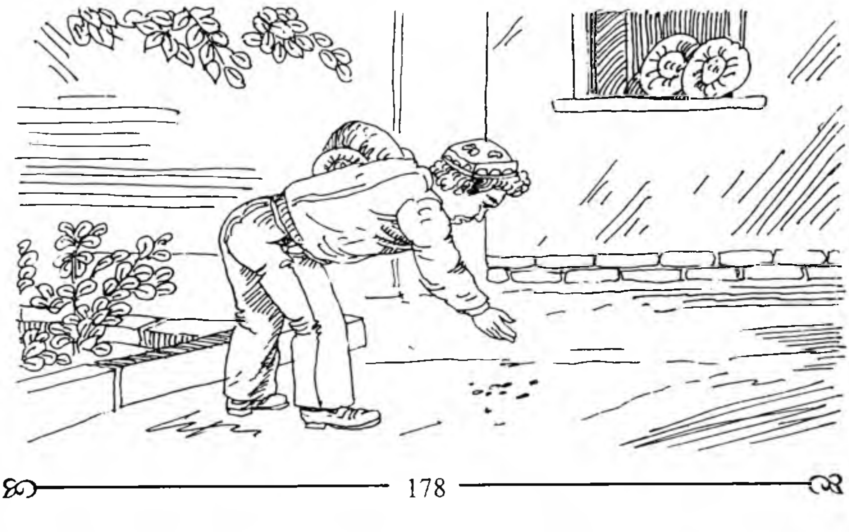

مین ایسا نان اوشاغینی بیردان آلیب بیرچیتگا قویدیم. بونی کورگان بالامیندان عذر سورادی. مین ایسا اونگا نان هم نان اونینگ اوشاغی هم نان ایکانینی شو سببلی نانی یوریب یماسلیک کیرا کلیگینی توشونتیردیم.

تولکی و خروس

تاووقلار و خروسلار بیر قیشلاقدا بیربیرلاری بیلان اناق یاشاشاردیلار. اولار آراسیدا باشقا تاووقلار و خروسلار جودا یاقتیرادیگان عقللی خروس بار ایدی. بو خروس قاچانکه قیشلاقنینگ تاووق و خروسلارینی کورارکان اوزی بیلان اوتیریشگا و قصه ایتیب بیریشگا تکلیف قیلاردی.

ایتیردیلار کیلینگلار توللی و شاقاللارنینگ فریب و حیله لاریگا گرفتار بولماسلیگیمیز اوچون تجربه لاریمیزدان فایدالانایلیک.

کونلارنینگ بیریدا خروس اوز اینیدان تاشقاریگا چیقدی و ایلانیش اوچون دالاگا باردی. بهار فصلی ایدی.

درختلار غونچه لاگان ایدی. گللار افاری اطرافنی توتگان ایدی. خروس بو گوزاللیک و اطرافینینگ طراوتیدان ذوق آلدی و بلند آوازدا قیچقیردی.

شو یاقیندا اویی بولگان بیر تولکی خروسنینگ آوازینی ایشیتیب اونی توتیش اوچون اوشا تامانگا یوگورا کیتدی.

تولکینی کورگان خروس شو یاقینداگی بیر درخت تیپاسیگا اوچیب چیقدی.

مکار تولکی قولی یتمایدیگان جایدا تورگان خروسنی کورگاچ یاقین کیلدی و تیلیاغلامالیک بیلان دیدی: خروس جنابلاری السلام علیکم! نیما اوچون درخت تیپاسیگا چیقیب آلدینگیز؟ نیماگه مندان قورقان بولسانگیز؟ مینی سیزگا دوشمنلیگیم یوق! مین سیزنی آوازینگیزنی ایشیتدیم و آوازینگیز منگا جودا یاقدی. قارانگ هوا نقدر عجایب و داللار ایسا یام یاشیل! کیلینگ بو خوش هوادا بیرآز سیر قیلامیز و سیزنینگ یاقیملی آوازینگیز بیلان کویلاب بیراسیز.

اورتاقلاری دورسیدا کوپلاب دوستلاریدان تولکینینگ حیله لاری و مکارلیگی توغریسیدا ایشیتگانلاری یادیگا توشگان، خروس دیدی: ایتگانینگیزدیک هوا جودا یاخشی داللار هم یام یاشیل مینینگ آوازیم هم یامان ایماس. لیکن مین سیزنی نامایان و ایشیتیشیمچا تولکیلار بیلان خروسلار هیچ قاچان دوست بولیشماگان. یانا شونی بیلامانکه تولکیلار تاووق و خروسلار دوشمنیدیر. مین هم عقلیمنی ایشلاتیشیم و تولکیلار بیلان دوستلاشماسلیگیم لازم.

تولکی دیدی: دوشمن دیمه‌کچیسیزمی؟ قایسی دوشمن؟ شیر بارچا حیوانلار بیر بیرلاری بیلان دوست بولیشنی و هیچ کیم بیر بیریگا آزار بیرماسلیگیگا فرمان بیرگانلیگینی ناهاتکه خبرینگیز بولسانگیز. حاضردا بوری و قویلار هم بیر بیرلاری بیلان

دوست بولیشگان. ایتلارنینگ تولکی بیلان ایشلاری یوق. حتی تاووقلار شاقالار اوستیگا چیقیب دالالاردا سیر قیلیشماقدا. سیزنینگ بو یانگیلیکدان بیخبر ایکانینگیزدان تعجبدامان. نهاتکه بو خبرنی ایشیتماگان بولسانگیز؟

تولکی شو سوزلارنی ایتایاتگان وقتدا خروس اوزینی قوتقاریش اوچون اطرافگا نگاه تاشلاردی.

بونی کورگان تولکی قایرگا قارایاپسیز دیب سورادی. نیما اوچون مینینگ گاپلاریمگا قولاق سالمایاپسیز؟

خروس ایتدی: خرسند بولیب بو تاماناگا قاراب کیلایاتگان حیوانلارنی کوریاپمان. بیلمادیم قاندای حیوانلار ایکان. لیکن سیزدان بیراز کاتتاراق. اوزونگینا قولاقلاری هم بار. بیز تاماناگا جودا تیزلیک بیلان چاپیب کیلیشماقدا.

بو سوزلارنی ایشیتگان تولکی خروس بیلان صحبتینی نیهایاسیگا ییتکازماسدان یاشیرینیش اوچون اوزیگا بیر بیر جای تاپیش مقصدیدا آیاغینی قولیگا آلگانیچا قاچا باشلادی.

قورققان تولکینی کورگان خروس دیدی: صبر قیلینگ کوراییلیکچی قاندای حیوان ایکان. بلکه بیرار تولکی بولسا کیراک.

تولکی دیدی: یوق ، بیلگیلاردان معلوم بولیشیچا آوچی ایتلارگا اوخشایدی. بیز بو یاقینداگی ایتلار بیلان اورتامیزدا قدر یاخشی ایماس.

خروس دیدی: تولکی جنابلاری سیز اورمانداگی همه حیوانلار بیر بیرلاری بیلان دوست دیب ایتگان ایدینگیزکو؟

تولکی قاچارکان دیدی: فکرینگیز توغری لیکن کیلایاتگان ایتلار سین کبی شیرینینگ فرمانینی ایشیتماگان بولیشی ممکن.

مینی یاقیندان تانیب آلینگ

مین ایشی کوپ حشارتمان. مینینگ اسمیم عسل اریدیر. مینینگ انه‌نیمنی کندو دیب ایتیشادی. هر کونی تانگدا تیز اویدان تاشقاریگا چیقامان و تاغ، دشت و صحراگا سفر قیلامان. بو سفردان مقصد عسل تاییارلاشدیر. گلزار و باغلارنی ایلانمیشدان لذت آلاردیم. خوشبوی و معطر گللارنی یاقتیرامان. اولارنی تاپیش اوچون بارچا جایلارگا پرواز قیلامان. خوشبوی گللارنی تاپگان وقتدا اولارنینگ اوستیگا قونامیز و اولارنینگ شیراسینی سوریب آلامیز. گل شیرالارینی سوریش وقتیدا گللارگا هیچ آزار بیرمایمیز بلکه اولار اوچون فایده هم کیلتیرامان. مین گللار اوچون چانگلاش عملینی هم باجارامیز یعنی درخت گل لاری میوه توگیش اوچون بیرگلداکی چانگلارنی باشقا گللارگا آلیب بارامیز. گل شیرهلاریدان شیرین و فایده‌لی عسل تاییارلایمین. عسلگا علاوه صفتیدا موم هم تاییارلایمین. بیزنینگ آلتی بورچاکلی اویه‌میزنی البته کورگانسیزلار. بو اویلارنی مومدان تاییارلایمیز و اونی بیر اندازه‌دا تاییارلایمیز.

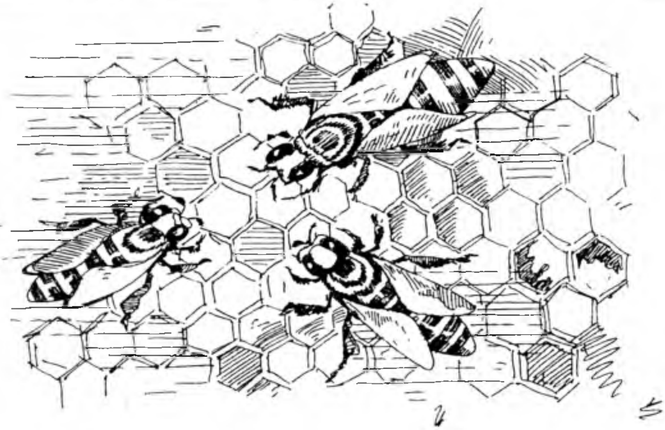

اینیمیزگا قایتگان و قیتمیزدا هیچ وقت یولنی یوقاتمایمیز. قایتگان و قیتمیزدا خوشبوی گللار جایلاشگان مسکنلارنی باشقا اریلارگا هم ایتامیز. اولار بیزایتگان جایلارنی ایسلاب قالیشار و اولار هم بیزبارگان جایلارگا پرواز قیلیشادی. مین و باشقه عسل اریلار بیزاولارگا آزار بیریشنی خواهلامایمیز. اما بیرار کیشی بیزگا حمله قیلگودیک بولسا بیز اولارگا نیشیمیزنی سانچیب آلامیز و شو طریقه اوزیمیزنی حمایه قیلامیز.

مین یاشایاتگان ایندا میکحاب مین کبی عسل اریلار یاشایدیلار. بو این در حقیقت بیر شهردیر. بو شهرداگی بارچا ایشلار تقسیملانگان. بیزهمه میز ایندهاگی بارچا ایشلارنی باجاریش اوچون او وظیفه لاریگا دقت بیلان عمل قیلیشادی. بو شهرداگی نارسا جودا مهم. بیری ایشداگی ترتیب بولسا ایکینچیسی تازالیکدیر.

بیز عسل اریلار جماعت بولیب حیات کیچیرامیز. بیزهر دایم بیر بیرلامیز بیلان صمیمی مناسبتدا بولامیز. دوشمنلاریمیزگا نسبتا بجهملیکدا کوراشامیز و شو طریقه اوزیمیزنی حمایه قیلامیز.

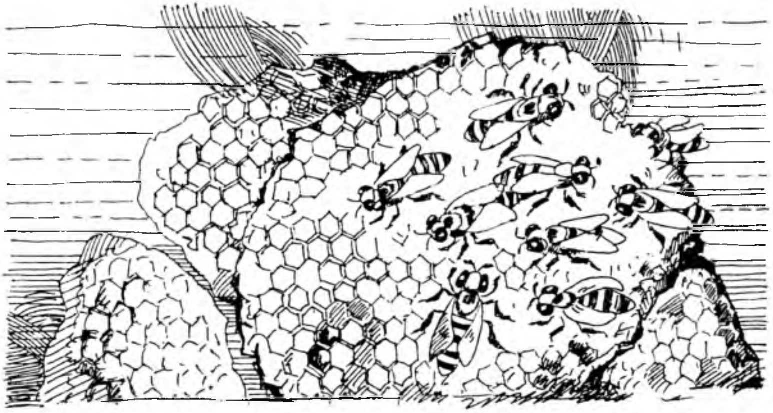

بیز خدانینگ نعمتلاریدان بیریمیز. قرآن سوره لاریدان بیری نحل دیب ناملانادی. نحل سوزینینگ معنی سی عسل اری دیر. او شبو سوره دا بیز یانادا یاخشیراق تعریفلانامیز.

LUG'AT

ابا	**ibo**	tortinish, ko'nmaslik
ابر	**abr**	bulut
ابر نيسان	**abri nayson**	bahor buluti
ابرو	**abro'**	qosh
اتباع	**atbo'**	itoat etuvchilar, tobelar (birligi تابع tobe)
اتراک	**atrok**	turklar, turkiy xalqlar (birligi ترک turk)
اثنا	**asno**	payt, vaqt, mavrid
اجر	**ajr**	mukofot, evaz
اجلاف	**ajlof**	sodda va go'l kishilar (birligi جلف jalf)
اجمال	**ajmol**	qisqalik, qisqasi
احادس	**ahodis**	hadislar, naqllar, rivoyatlar (birligi حديس hadis)
احباب	**ahbob**	do'stlar, yorlar (birligi حبيب habib)
احتساب	**ihtisob**	hisoblash, tekshirish
اختصار	**ixtisor**	qisqartirish
احتمام	**ihtimom**	tamom bo'lish
اختر	**axtar**	yulduz
اختلات	**ixtilot**	aralashish, qorishish
اخراج	**ixroj**	chiqarmoq, chiqarib yubormoq
اخضر	**axzar**	yashil, ko'k
اداق	**adoq**	oyoq
ادنى	**adni**	past, tuban
آرايش	**oroyish**	bezak, ziynat, pardoz
ارذال	**arzol**	tubanlar, raziliar (birligi ذليل zalil)
ارغالى	**arg'oli**	yovvoyi qo'y
ارغوان	**arg'uvon**	chiroyli qizil gul
ارن	**eran**	kishilar, odamlar, erkaklar
آزاده وش	**ozodavash**	ozoda sifat, erkin, sof ko'ngil, pokiza
آزرم	**ozarm**	sharm, hayo, uyat
اسامى	**asomi**	ismlar (birligi اسم ism)

استغفار	**istig'for**	afv so'rash, tavba qilmoq
استغنا	**istig'no**	birovga muhtoj bo'lmaslik, ehtiyotsizlik
استقبال	**istiqbol**	kelajak, kutib olish
اسد	**asad**	arslon, yo'lbars, sher
اسرو	**asru**	ko'p, juda, g'oyat, eng
اسما	**asmo**	ismlar, nomlar (birligi اسم ism)
اسناد	**isnod**	ayblash, gunohkor qilish
اشتباه	**ishtiboh**	xato, yanglish, gumon, shak
اشتهار	**ishtihor**	shuhrat topish
اشجار	**ashjor**	daraxtlar (birligi شجر shajar)
اشراف	**ashrof**	sharaf egalari, oliy tabaqa
اشک	**ashk**	yosh (ko'z yoshi)
آشوب	**oshub**	g'avg'o, to'polon
آشیان	**oshyon**	in, uya
اطبا	**atibbo**	tabiblar (birligi طبیب tabib)
اطفال	**atfol**	bolalar (birligi طفل tifl)
اطوار	**atvor**	harakatlar, yo'sinlar (birligi طور tavr)
اظهار	**izhor**	ko'rsatish, izhor qilish, bildirish
اعاده	**ioda**	qaytish, qaytarish
اعتدال	**i'tidol**	mo'tadillik, o'rta daraja
اعتراض	**i'tiroz**	qarshilik, kelishmaslik
اعتصام	**i'tisom**	o'zini ehtiyot qilish
اعتقاد	**e'tiqod**	ishonish, inonish, ko'ngilda tasdiqlash
اعتماد	**e'timod**	ishonch, ishonish, suyanish
اعراض	**e'roz**	yuz o'girish
اعمال	**a'mol**	amallar, ishlar (birligi عمل amal)
آغاز	**og'oz**	boshlash
اغلال	**ag'lol**	bandlar, kishanlar
اغنیا	**ag'niyo**	boylar (birligi غنی g'aniy)
آفاق	**ofoq**	ufqlar, dune (birligi افق ufq)
افراد	**afrod**	yakkalar, yolg'izlar (birligi فرد fard)
افراط	**ifrot**	haddan oshish, oshirish
افزون	**afzun**	ortiq, ziyoda
افشا	**ifsho**	fosh etish, oshkor qilish

افعال	**af'ol**	ishlar, harakatlar (birligi فعل fe'l)
افلاک	**aflok**	falaklar, osmon (birligi فلک falak)
اقالیم	**aqolim**	iqlimlar, qit'alar, mintaqalar (birligi اقلیم iqlim)
اقبال	**iqbol**	davlat, boylik, omad, baxt
اقطاع	**iqto'**	bo'lak, qism, parcha
اقلیم	**iqlim**	qit'a, mintaqa
اقیر	**aqir**	1) hurmatli; 2) og'ir
اکابر	**akobir**	ulug'lar, kattalar (birligi اکبر akbar)
اکمل	**akmal**	mukammal, yetuk
آلت	**olat**	qurol, asbob
اماره	**amora**	amr etuvchi, qistovchi, zo'rlovchi
امساک	**imsok**	baxillik, xasislik
امواج	**amvoj**	mavjlar, to'lqinlar (birligi موج mavj)
اموال	**amvol**	mollar (birligi مال mol)
آمیزیش	**omizish**	aralashish, borish-kelish
امین	**amin**	ishonchli, omonatni ehtiyot qiluvchi
انبر	**anbar**	xushbo'y narsalar aralashmasidan tayyorlangan qora modda
انبیا	**anbiyo**	payg'ambarlar, avliyolar (birligi نبی nabiy)
انتشار	**intishor**	yoyilish, tarqalish
اندام	**andom**	jism, tana, gavda
اندوه	**anduh**	g'am, g'ussa
انقراض	**inqiroz**	tamom bo'lish, botish, orqaga ketish
انواع	**anvo'**	har xil, turlicha (birligi نوع nav')
اهانت	**ihonat**	kamsitish, xo'rlash
اهتمام	**ihtimom**	harakat qilish, g'amxo'rlik, ahamiyat berish
اهرمن	**ahraman**	eng dahshatli dev
اهل دل	**ahli dil**	sufiylar, tasavvuf kishilari
اهل زهد	**ahli zuhd**	taqvodorlar ahli, tarki dunyo qilgan kishilar
آهنین	**ohanin**	temirdan ishlangan
آهو	**ohu**	kiyik
اوباش	**avbosh**	bevosh, sayoq

اوترو	**o'tru**	qarshi, ro'para
اوچماخ	**uchmox**	jannat
اوسروک	**usruk**	mast
اوش	**ush**	endi, shunday
اوغان	**o'g'on**	tangri, xudo
اوق	**o'q**	xuddi, aniq, hamono
اوقات	**avqot**	vaqtlar (birligi وقت vaqt)
اوقاف	**avqof**	vaqflar, masjid va madraslarga tegishli yer, mol-mulk (birligi وقف vaqf)
اوکوش	**o'kush**	ko'p, ancha
اوکون	**o'kun**	o'kinmoq, pushaymon qilmoq
اوگ	**o'g**	maqtamoq, madh etmoq
اولوش	**ulus**	xalq, omma
ای	**ay**	aytmoq, so'zlamoq
اياق	**ayoq**	kosa, piyola, may ichadigan kishi
ايام	**ayyyom**	kunlar, davr (birligi يوم yavm)
ايتماکچی	**itmakchi**	novvoy
ايدگو	**edgu**	ezgu, yaxshi
ايدی	**idi**	xudo, tangri
ايرين	**erin**	dudog', lab
ايزا	**iyzo**	ozor berish, uyaltirish
ايلديريم	**ildirim**	Yashin
ايمان	**iymon**	ishonch, e'tiqod, tilda iqror qilish
ايمگاک	**emgok**	mehnat, mashaqqat
ايمگانماق	**emgonmoq**	qiyinchilik tug'dirmoq
اينجو	**inju**	marvarid
ايندورماک	**indurmak**	bosh engashtirmoq
آيين	**oyin**	rasm, odat, qiliq, usul, tartib
باجمعهم	**biajmaihim**	yalpisi, hammasi, butkul
بادصبوحی	**bodi sabuhi**	ertalabki shamol
باديی	**bodiya**	dasht, sahro, cho'l, biyobon
بار	**bor**	1) yuk; 2) hosil, meva
باران	**boron**	yomg'ir
بارگاه	**borgoh**	qasr, podshoh saroyi
بازی	**bozi**	o'yin

باک	**bok**	qo‘rqinch, havf
باوجود	**bovujud**	shunday bo‘lsa-da, shunday bo‘laturib
باور	**bovar**	ishonish
بحث	**bahs**	so‘z talashmoq, tortishish
بحر	**bahr**	dengiz
بحروبر	**bahru bar**	dengiz va quruqlik, butun dunyo
بخل	**buxl**	baxillik, xasislik
بداندیش	**badandish**	yomon fikrli, fikri buzuq
بدکردار	**badkirdor**	yomon qiliqli, yomon tabiatli
برباد	**barbod**	yelga, havoga, yo‘q qilmoq
برج	**burj**	qarz, qarzdorlik
برداش	**bardosh**	chidamli
برزخ	**barzax**	a’rof, jannat bilan do‘zax oralig‘i
برزهگر	**barzagar**	urug‘ sochuvchi, dehqon
برق	**barq**	chaqmoq, yashin
برقع	**burqa’**	yuzga tutadigan parda, niqob
بزل	**bazl**	berish, bag‘ishlash, saxiylik, ehson qilish
بست	**basta**	berk, bog‘liq
بسمل	**bismil**	so‘yilgan, so‘yish
بصر	**basar**	ko‘z, ko‘rish
بضاعت	**bazoat**	mol-mulk, boylik
بغض	**bug‘z**	kek, adovat, dushmanlik
بغیر	**bag‘ir**	jigar, ko‘krak
بقا	**baqo**	abadiy, doimiy
بکتا	**bekta**	bekitmoq
بلجار	**buljor**	qo‘shin to‘planadigan joy
بلد	**balad**	shahar
بلوغ	**bulug‘**	balog‘atga yetgan
بنگ	**bang**	nasha
بنیاد	**bunyod**	poydevor, asos
به	**beh**	yaxshiroq
بهلیم	**bahoyim**	to‘rt oyoqli hayvonlar
بودونابود	**budu nobud**	boru yo‘q
بوش	**bush**	achchiq, g‘azab, achchiqlanmoq

بول	**bul**	topmoq
بولعجب	**bulajab**	taajjublanarli, juda qiziq
بيابان	**biyobon**	cho'l, dasht, dala
بيات	**bayat**	tangri, xudo
بياض	**bayoz**	1) oq; 2) she'riy to'plam
بيحد	**behad**	hadsiz, chegarasiz
بيخود	**bexud**	o'zidan ketgan, xushsiz
بيداد	**bedod**	jabr, zulm, adolatsizlik
بيدرنگ	**bedarang**	tez, to'xtovsiz, tezlik bilan
بيدريغ	**bedarig'**	ayovsiz
بيسامان	**besomon**	parishonhol, kambag'al
بيش	**besha**	to'qay, o'rmon, o'tloq
بيشى	**bishi**	1) meva; 2) pishiq, yetuk
بيكران	**bekaron**	hadsiz, hisobsiz, o'lchovsiz
بيكين	**bikin**	kabi, o'xshash.
پابست	**pobasta**	tutqin, oyog'i bog'langan, giriftor
پاداش	**podosh**	badal, evaz, jazo, mukofot
پاره	**pora**	bo'lak, parcha
پايان	**poyon**	oxir, chekka, chegara
پرّان	**parron**	uchuvchi, uchgan holda
پرواز	**parvoz**	uchish
پژمرده	**pajmurda**	g'amgin, notavon, so'ligan
پسنديده	**pisandida**	saylangan, sara, yaxshi, maqbul
پشتكش	**pushtakash**	bug'doypoya, poxol kabilarni orqalab tashuvchi
پناه	**panoh**	suyanchiq, homiy
پند	**pand**	pand, o'git, nasihat
پوى	**po'ya**	o'rtacha tezlikda yurish
پير	**pir**	qari, mo'ysafid
پيرو	**payrav**	ergashuvchi, izidan boruvchi
پيش	**pesha**	hunar, kasb
پيشوا	**peshvo**	yo'lboshlovchi, rahbar
پيوست	**payvasta**	tutashgan, doimo, ketma-ket
تاب	**tob**	1) toqat, chidam; 2) harorat, isitma
تابان	**tobon**	yorug', yorqin, yaltiroq

تاجر	**tojir**	savdogar
تاديب	**ta'dib**	adab berish, jazo berish
تار	**tor**	ip, tola: تارو پود toru pud o'rish, arqoq
تاراج	**toroj**	o'g'irlik, bosmachilik
تامل	**taammul**	chuqur o'ylash, mulohaza qilish
تانگلا	**tongla**	ertaga, ertangi kun
تتبع	**tatabbu'**	ergashish, izidan borish
تجار	**tujjor**	savdogarlar (birligi تاجر tojir)
تجنيس	**tajnis**	tuyuq, adabiyotda omonimlardan foydalanib yozilgan to'rtlik
تحسين	**tahsin**	maqtov
تحقيق	**tahqiq**	tekshirib ko'rish, haqiqat qilish
تخيل	**tahayyul**	hayolga keltirish, hayol qilish
تدقيق	**tadqiq**	maydalab, sinchiklab tekshirish
تر	**tar**	ho'l, nam
ترحم	**tarahhum**	rahm qilish, g'amxo'rlik
تردد	**taraddud**	tayyorgarlik
ترفع	**taraffu'**	yuqori ko'tarilish, yuqorilash, yuksalish
تركتاز	**turktoz**	talamoq, g'orat qilmoq
ترنم	**tarannum**	kuylash, ashula aytish, sayrash
تزيين	**tazyin**	ziynatlash, bezash
تسليم	**taslim**	topshirish, tan berish, qabul qilish
تشبيح	**tashbih**	o'xshatish
تصرف	**tasarruf**	egallash, egalik qilish
تظلم	**tazallum**	zulmdan shikoyat qilish
تعالا	**taolo**	yuksaklik, ko'tarilish
تعب	**taab**	mashaqqat, qiyinchilik
تعبى	**ta'biya**	tayyorlash, moslash
تعجيل	**ta'jil**	oshiqish, shoshilish
تعدى	**taaddi**	zulm qilish, tajovuz qilish
تعرض	**taarruz**	1) tegish, tiqilish; 2) qarshilik ko'rsatish
تعفن	**taaffun**	chirish, aynish
تعقل	**taaqqul**	o'ylash, fikrlash, aqlga keltirish
تغيير	**tag'yir**	o'zgarish, o'zgartirish
التفات	**iltifot**	yaxshilik qilmoq, e'tibor bermoq

تفريط	**tafrit**	ishga sustkashlik bilan qarash, o‘rtachadan pastki holat
تفصيل	**tafsil**	biror narsani atroflicha, ochiq, aniq bayon qilish
تفهيم	**tafhim**	anglatish, fahmlatish, tushuntirish
تقاضا	**taqozo**	istash, talab etish
تقسير	**taqsir**	qisqartish, kamchilik ko‘rsatish
تقويت	**taqviyyat**	quvvatlash, madad berish
تقى	**taqi**	yana
تكفير	**takfir**	kofir (dinga ishonmovchi) deb hukm qilish
تكلم	**takallum**	so‘zlash, gapirish
تكى	**takiyya**	yostiq, suyanchiq, darveshlarning maxsus turar joylari
تلخ	**talx**	achchiq, nordon
تليم	**talim**	ko‘p, talay, mo‘l
تمنا	**tamanno**	tilak, orzu, istak
تموج	**tamavvuj**	mavjlanish, to‘lqinlanish, chayqalish
تموز	**tamuz**	yozning eng issiq payti, saraton
تموغ	**tamug‘**	do‘zax
تميز	**tamiz**	sof, pokiza, ozoda
تند	**tund**	achchiq, g‘azab, g‘azabli
تندلوق	**tundluq**	tezlik, qo‘rslik
تنعم	**tana’um**	rohatda yashash, ne’matlar ichida yashash
تنگدست	**tangdast**	kambag‘al, muhtoj
تنگرى	**tangri**	xudo, tangri, alloh
تنوع	**tanavvu’**	turlanish, xilma-xil bo‘lish
تهى	**tihi**	holi, bo‘sh
توابع	**tavobe’**	1) bo‘ysunuvchilar; 2) so‘ng, davomi (birligi تابع tobe’)
تواضع	**tavozu’**	kamtarlik
توتيا	**to‘tiyo**	mis zangidan olingan ko‘zni ravshan qilish uchun surtiladigan dori
توحيد	**tavhid**	yagona deb bilish, birlashtirish
توزلوک	**tuzluk**	to‘g‘rilik
توش	**tusha**	oziq-ovqat jamg‘armasi, g‘amlab

		qo'yilgan narsa
توقع	**tavaqqu'**	ko'z tutmoq, umid qilmoq
توقف	**tavaqquf**	to'xtash, tek turish
توكل	**tavakkul**	umid bog'lash, ishonch
تومن	**tuman**	1) o'n ming; 2) nohiya
تى	**te**	demoq, aytmoq, so'zlamoq...
تيشى	**tishi**	Xotin
تيكين	**tekin**	-gacha,...ga qadar
تيگرو	**tegru**	-gacha,...ga qadar
تيلب	**telba**	jinni, devona
ثبات	**sabot**	barqarorlik, mahkam o'rnashmoq, barqaror turmoq
ثبت	**sabt**	yozish, qayd etish
ثنا	**sano**	maqtash, maqtov
جادو	**jodu**	sehr, sehrgar
جازم	**jozim**	jazm qiluvchi, ishga astoydil kirishish
جامدران	**jomadarron**	kiyim yirtar
جانب	**jonib**	tomon, taraf, yoq
جانكاه	**jonkoh**	jonni koyituvchi, azob beruvchi
جاه	**joh**	martaba, amal, mansab
جاهل	**johil**	bilimsiz, nodon
جاودان	**jovidon**	abadiy, mangu, mudom
جبال	**jibol**	tog'lar (birligi جبل jabal)
جبلى	**jabaliy**	tug'ma, tabiiy
جرع	**jur'a**	bir yutum, bir qultum
جز	**juz**	boshqa, o'zga
جزوى	**juzviy**	bir oz, qisman, arzimas
جشن	**jashn**	to'y, bazm, bayram
جلوهگر	**jilvagar**	jilva qiluvchi, yaltirab ko'rinuvchi
جمال	**jamol**	husn, go'zallik
جميع	**jami'**	barcha, hamma
جنگره	**jangira**	urishqoq, janjalchi
جهال	**juhhol**	johillar, nodonlar (birligi جاهل johil)
جهانبين	**jahonbin**	dunyoni ko'ruvchi, uzoqni ko'ruvchi
جهانگرد	**jahongard**	jahonni kezuvchi, jahongashta

جهد	**jahd**	tirishish, astoydil harakat qilish
جهيم	**jahim**	jahannam, do'zax
جوارح	**javorih**	badan a'zolari: qo'l, ko'z, quloq, oyoq kabi
جوان	**javon**	1) yosh; 2) yigit
جوانمرد	**javonmard**	yigit
جود	**jud**	ehson, in'om
جوی	**jo'y**	ariq
چاتم	**chotma**	kapa, chayla
چاشنی	**choshni**	maza, ta'm
چست	**chust**	chaqqon, epchil, tez
چشما	**chashma**	chashma, buloq
چند	**chand**	bir qancha
چوغال	**chug'ol**	chaqimchi
چين	**SHin**	1) ajin; 2) sochning jingalagi; 3) Xitoy
حاذق	**hoziq**	bilimdon, mohir
حاسد	**hosid**	hasadchi, ko'rolmovchi
الحال	**alhol**	hozir, shu on
خبيث	**habis**	yomon, yaramas, iflos
هدايت	**hidoyat**	to'g'ri yo'l ko'rsatish, to'g'rni yo'l topish, to'g'ri yo'lga kirish
هدهد	**hudhud**	popishak
حذاقت	**hazoqat**	hunar, san'at, mohirlik
حراسان	**haroson**	qo'rquvchi, qo'rqoq
حرامی	**haromi**	yo'lto'sar, o'g'ri
حرص	**hirs**	ochko'zlik, tama qilish
حزن	**hazan**	g'am, alam, hasrat
حزين	**hazin**	xafa, g'amli, qayg'uli
حسب	**hasab**	nasl, nasab
حسب حال	**hasbi hol**	o'z ahvolini bildirish, tanishtirish
حسن	**hasan**	yaxshi, chiroyli, go'zal
حصار	**hisor**	qo'rg'on, istehkom, qal'a
حضرت	**hazrat**	janob, hurmatli
حضيره	**hazira**	atrofi o'ralgan qabriston

حفظ	**hifz**	saqlash, muhofaza qilish
حکما	**hukamo**	hakimlar, olimlar (birligi حکیم hakim)
حکمت	**hikmat**	bilimdonlik, falsafa, sir
حلال	**hulal**	bezakli kiyimlar, ipakli mato
حلم	**hilm**	yumshoq, yuvosh, sabrli
حمار	**himor**	eshak
حنظل	**hanzal**	achchiq tarvuz – tibbiyotda surgi o‘rnida qo‘llanadigan tarvuzning turi
حور	**hur**	1) ozod, erkin; 2) go‘zal qiz
حی	**hay**	tirik
حیثیت	**haysiyyat**	sabab, jihat
حیرت افزا	**hayratafzo**	hayratlantiruvchi, kishini hayratga soluvchi
خار	**xor**	tikan
خارا	**xoro**	tosh, granit
خازن	**xozin**	xazinachi, soqchi
خاص	**xos**	1) alohida; 2) yuqori tabaqa; 3) yaqin
خاکراه	**xokroh**	o‘zini past tutuvchi, kamtar
خاکسار	**xoksor**	tuban, past, kuchsiz, kamtar
خالق	**xoliq**	yaratuvchi, xudo, tangri
خانقاه	**xonaqoh**	masjid, shayxlar zikr tushadigan joy
خجسته	**xujasta**	qutlug‘, muborak, baxtli
خجلت	**xijlat**	xijolatlik, uyalishlik
خدم	**xadam**	xizmatchilar, mulozimlar (birligi خادم xodim)
خدنگ	**xadang**	o‘q, kamon o‘qi
خراباتی	**xaroboti**	mayxona ahli, mayxonaga qatnovchi
خرام	**xirom**	chiroyli yurish
خرد	**xirad**	aql
خرگاه	**xirgoh**	chodir, parda
خروش	**xurush**	shovqin, g‘avg‘o, qichqirish, fig‘on
خریطه	**xarita**	to‘rva, xalta, qop
خساست	**xasosat**	tama qilishlik, pastkashlik
خسته	**xasta**	kasal, bemor
خشک	**xushk**	quruq

خشک وتر	**xushku tar**	quruqlik va suvlik, butun dunyo
خصال	**xisol**	xislatlar, xulqlar (birligi خصلت xislat)
خصم	**xasm**	dushman, raqib, qarshi
خصومت	**xusumat**	janjal, ziddiyat, qasdma-qasdlik
خضاب	**xizob**	bo'yoq, rang
خطب	**xutba**	xutba, 1) juma yoki hayit nomozida aytadigan pand-nasihat; 2) nikoh paytida imom o'qiydigan duo; 3) kitob boshidagi hamdu sano qismi
خلعت	**xil'at**	hashamatli kiyim, kimxob to'n
خلقت	**xilqat**	1) yaratilish; 2) qadrli
خندق	**xandaq**	chuqur, o'ra
خواستكار	**xostko**	sovchilik, nikohga taklif qilish
خودرای	**xudroy**	o'jar, qaysar
خودكام	**xudkom**	o'z maqsadini o'ylovchi
خورشيد	**xurshid**	quyosh
خوش چين	**xo'sha chin**	boshoqchi, boshoq teruvchi
خوشمند	**hushmand**	hushyor, aqlli
خونبار	**xunbor**	achchiq yig'lovchi
خوی	**xo'y**	qo'y
خير	**xayr**	yaxshi, yaxshilik, ihson
خيره كش	**xiyrakash**	zolim, qonxo'r, nohaq o'ldiruvchi
خيط	**xita**	ixota qilingan, o'ralgan
خيل	**xayl**	guruh, to'da
خيم	**xiyma**	chodir
داب	**da'b**	odat, urf, qiliq
دادر	**dodar**	1) uka, ini; 2) yaqin do'st
داروغ	**dorug'a**	shahar boshlig'i
دام	**dom**	tuzoq
دامگاه	**domgoh**	tuzoq qo'yilgan joy, dunyo
دامن	**domana**	etak, chet, qirg'oq
داو	**dov**	talashish, navbat so'rash
داوی	**dovi**	tinchlantiruvchi, og'riq qoldiruvchi
دايی	**do'yi**	aka-uka, og'a-ini
دبرستان	**dabiriston**	maktab

دخل	**daxl**	kirishish, aralashish
دخی	**daxi**	tag'in, yana
دراج	**durroj**	tustovuq
درافتاد	**daraftod**	so'zga kirishish, gap boshlash
درثمین	**duri samin**	qiymatli dur
درشتگوی	**durushtgo'y**	dag'al so'zli
درم	**diram**	kumush tanga
دقیق	**daqiq**	chuqur ma'noli, nozik, chuqur fahmli
دلپسند	**dilpisand**	yoqimli, ko'ngilga yoqadigan
دلجوی	**diljo'y**	ko'ngli tilagan, orzu qilingan
دلیر	**dalir**	yurakli, jasur, botir, qo'rqmas
دمساز	**damsoz**	hamdam, ulfat, do'st
دنو	**dunuv**	past
ده	**deh**	qishloq
دهر	**dahr**	dunyo, olam, davr, zamon
دود	**dud**	tutun, is
دوداغ	**dudog'**	lab
دوشاب	**dushob**	shinni, uzumdan qilingan shinni
دون	**dun**	pastkash, دهر دون dahri dun pastkash dunyo
دیانت	**diyonat**	insof, dindorlik
دیر	**dayr**	mayxona
دیرپیی	**dary piri**	mayxona boshlig'i
ذقن	**zaqan**	bag'baqa, چاه ذقن chohi zaqan bag'baqa chuqurchasi
ذکا	**zako**	ziyraklik, zehnlilik
ذکر	**zikr**	eslash, so'zlash
ذلیل	**zalil**	xor, tuban, haqir
ذوالجلال	**zuljalol**	eng buyuk, buyuklik sohibi
ذوالقافیتین	**zulqofiyatayn**	qo'sh qofiyali bayt
رابط	**robita**	aloqa, bog'lanish, tartib, qoida
راس	**ra's**	bosh
راست	**rost**	1) o'ng: 2) to'g'ri
راسخ	**rosix**	mustahkam, barqaror
راغب	**rog'ib**	rag'batli, xohishli, moyil

راقم	**roqim**	xat yozuvchi, raqam qiluvchi
راكب	**rokib**	minib boruvchi
رام	**rom**	bo'ysunish, itoat ettirish
راهب	**rohib**	xristian dinidagi taqvodor, zohid, monax
راوى	**rovi**	rivoyat qiluvchi, hikoyachi, qissachi
رايگان	**roygon**	yo'ldan topilgan, tekin
ربع مسكون	**rub'i maskun**	yer sharining to'rtdan biri
رتب	**rutba**	martaba, daraja
رجا	**rajo**	umid, tilak
رجعت	**raj'at**	qaytish
رحب	**rahba**	sahna, o'yin-kulgi joyi
رحلت	**rihlat**	ko'chish
رحيل	**rahil**	ko'chish, jo'nash
رحيم	**rahim**	rahm qiluvchi, mehribon
رخسار	**ruxsor**	yuz, chehra
رزاق	**razzoq**	1) rizq beruvchi, to'ydiruvchi; 2) xudo, tangri, allohning sifati
رزم	**razm**	urush, jang
رستاخيز	**rustoxez**	g'avg'o, to'polon
رسوم	**rusum**	rasmlar, urflar, odatlar (birligi رسم rasm)
رشوت	**rishvat**	pora
رضوان	**rizvon**	jannat
رعايت	**rioyat**	rioya qilmoq, e'tiborga olish, hurmatlash
رعد	**ra'd**	momaqaldiroq
رعيت	**raiyyat**	bir hukmdorning qo'l ostidagi xalq
رفعت	**rif'at**	yuksaklik, baland martabalik
رفق	**rifq**	muloyimlik, yumshoqlik, yoqimlilik
رمق	**ramaq**	eng oxirgi nafas, jon chiqar paytdagi nafas
رنج	**ranj**	mashaqqat, qiynalish, kasallik
رنجور	**ranjur**	kasal, kuchsiz, ezilgan
رند	**rind**	nozik tabiat, beparvo
ره	**rah**	yo'l
رهگزر	**rahguzar**	o'tkinchi, yo'lovchi
رهن	**rahn**	garov

رواق	**ravoq**	toq, qubba, gumbaz
روايت	**rivoyat**	hikoya aytish, naql qilish
رود	**rud**	1) ariq, anhor, daryo; 2) musiqa asbobi, soz
ريا	**riyo**	ikkiyuzlamachilik, munofiqlik
رياحين	**rayohin**	rayhonlar (birligi ريحان rayhon)
رياضت	**riyozat**	qiynalish, mashaqqat
الزام	**ilzom**	mulzam bo'lish, yengilish
زايل	**zoyil**	yo'q bo'luvchi, yo'q bo'ladigan
زبون	**zabun**	ojiz, notovon
زج	**zij**	falakiyot jadvali
زجر	**zajr**	qiynash, zo'rlash, azob berish
زردالو	**zardolu**	o'rik
زقوم	**zaqqum**	zahar, og'u
زكات	**zakot**	kishilardan ularning umumiy boyligining qirqdan biri miqdorida har yili olinadigan soliq, zakot
زلال	**zilol**	tiniq suv
زمره	**zumra**	guruh, to'da
زهد	**zuhd**	tarki dunyo qilish, zohidlik, sufiylik, darvishlik
زوال	**zavol**	yo'q bo'lish, so'nish
زورق	**zavraq**	qayiq, kema
زيروزبر	**zeru zabar**	ostin-ustin
ساربان	**sorbon**	tuyakash
ساقين	**saqin**	saqlanmoq, chetlanmoq
سامان	**somon**	boylik, farovonlik, qudrat
ساير	**soyir**	boshqa, o'zga
سايل	**soyil**	so'rovchi, tilanchi, gadoy
سباع	**sibo'**	yirtqich hayvonlar (birligi سبع sabu')
سبرگ	**sebarga**	uch yaproqli daraxt
سبزه خط	**sabza xat**	sabza chiziq, miyiq
سبكبار	**sabukbor**	yuki yengil, yengil, chaqqon
سپاه	**sipoh**	askar, qo'shin, amaldor
سپاهى	**sipohi**	amaldor
سپهر	**spehr**	osmon, osmon gumbazi

سحرخیز	**saharxez**	erta tongda turuvchi
سخا	**saxo**	saxiylik, qo'li ochiqlik
سخت	**saxt**	qattiq
سراپرده	**saroparda**	saroy pardasi, podshoh pardasi
سرحد	**sarhadd**	chegara, qirg'oq, chet
سرگزشت	**sarguzasht**	boshidan o'tgan
سرگشت	**sargashta**	boshi aylangan, sargardon
سرمنزل	**sarmanzil**	yo'lovchilarning birinchi qo'nar joyi
سرور	**sarvar**	yo'lboshchi, yetakchi
سرور	**surur**	shodlik, xursandlik
سعادت	**saodat**	baxt, iqbol
سعی	**sa'y**	harakat
سفیه	**safih**	aqlsiz, tentak, nodon
سکه	**sikka**	chaqa, tanga, oltin pul, muhrni zarb qilish
سلاسل	**salosil**	zanjirlar, tizmalar (birligi سلسله silsila)
سلاطین	**salotin**	sultonlar, podshohlar (birligi سلطان sulton)
سمت	**samt**	tomon, yo'nalish
سمن	**saman**	yosmin so'zining qisqa shakli, oq, sariq rangli xushbo'y gul, suman ham deyiladi
سنت	**sunnat**	odat, qoida, tutilgan yo'l
سنبل	**sunbul**	1) qora rangli xushbo'y o'simlik; 2) go'zallarning qora sochi
سنگباران	**sangboron**	toshbo'ron
سنگریزه	**sangreza**	tosh to'kilgan
سنگسار	**sangsor**	1) toshloq yer; 2) toshbo'ron qilib o'ldirish
سهو	**sahv**	xato, yanglish
سواحل	**savohil**	sohillar, qirg'oqlar (birligi ساحل sohil)
سود	**sud**	foyda, naf'
سودا	**savdo**	1) kuchli ehtiros, shaydolik; 2) jinnilik; 3) istak, xohish
سوزان	**so'zon**	kuygan, alamli
سوهان	**suxon**	1) arra; 2) egov
سی	**si(y)**	sindirmoq

سياره	**sayyora**	sayr etuvchi, planeta, sayyora
سيب	**sib**	olma
سيد	**sayyid**	1) boshliq, yetakchi; 2) payg'ambar avlodi
سير	**siyar**	xislatlar, xulqlar, atvorlar (birligi سيرت siyrat)
سينه	**siyna**	siyna, ko'krak
شام	**shom**	1) kechqurun; 2) qorong'ulik
شامل	**shomil**	yoyilgan, yoymoq, umumga tegishli
شايع	**shoye'**	yoyilgan, tarqalgan
شبان	**shubon**	cho'pon
شبستان	**shabiston**	qorong'ulik, qorong'u kecha
شبيه	**shabih**	o'xshash, monand
شتاب	**shitob**	oshiqish, shoshilish, sura't
شجاعت	**shijoat**	botirlik, dovyuraklik, jasurlik
شجر	**shajar**	daraxt
شجره	**shajara**	1) daraxt, daraxt shoxlari; 2) avlod, naslu nasab
شرع	**shar'**	shariatga tegishli, diniy qoidalar
شريف	**sharif**	sharofatli, aziz, qadrli
شست	**shust**	yuvish, tozalash
شعار	**shior**	odat, urf
شعرا	**shuaro**	shoirlar (birligi شاعر shoir)
شفاعت	**shafoat**	o'rtada turish, vositachilik
شفقت	**shafqat**	yaxshilik, mehribonlik
شفيع	**shafe'**	vositachi, himoyachi
شكار	**shikor**	ov
شكاف	**shikof**	yoriq, darz, teshik
شماتت	**shamotat**	birov boshiga tushgan musibatdan shodlanish
شمس	**shams**	quyosh
شمشاد	**shamshod**	sarvga o'xshash xushqomat va chiroyli daraxt
شنگرف	**shingarf**	qizil bo'yoq, qizil rang
شهادت	**shahodat**	shohidlik, guvohlik
شهد	**shahd**	asal, bol

شهكار	**shahkor**	beadab, makkor
شورش	**sho'rish**	janjal, to'polon
شوروشر	**sho'rushar**	g'avg'o, to'polon
شوروشور	**sho'ro'sho'r**	to'polonchi
شوم	**shum**	1) buzuq, nopok, nojo'ya; 2) baxtsiz
شوم	**shum**	mudhish, xunuk
شيركت	**shirkat**	sheriklik, o'rtoqlik, birgalik
شيوه	**sheva**	odat, yo'sin
صابر	**sobir**	sabrli, sabr qiluvchi
صاحب راى	**sohibi roy**	fahmli, farosatli, dono
صاحب قران	**sohibqiron**	1) zo'r podshohlarga berilgan laqab, jahongir; 2) ilmi nujumda ikki sayyora bir-biriga to'qnashgan paytda tug'ilgan bola (bunday bola baxtli, ulug' martabali bo'ladi deb sanalgan)
صاعقه	**soiqa**	yashin, yildirim
صبح	**subh**	tong payti
صحا	**saxo**	saxiylik, qo'li ochiqlik
صد	**sad**	yuz (100)
صداقت	**sadoqat**	do'stlik, sodiqlik
صرفه	**surfa**	yo'tal, ko'kyo'tal
صعب	**sa'b**	qiyin, og'ir, mashaqqatli
صغار	**sig'or**	yosh bolalar, go'daklar (birligi صغير sag'ir)
صفح	**safha**	1) sahifa, varaq, bet; 2) kitob
صفى	**safiy**	pok, toza
صلاح	**saloh**	yaxshilik
صنع	**sun'**	1) yasash, yaratish; 2) hunar
صنم	**sanam**	1) but; 2) sevikli, go'zal
صهبا	**sahbo**	qizil may
صوت	**savt**	tovush, ovoz
صياد	**sayyod**	ovchi
صيانت	**siyonat**	saqlash, asrash, qo'riqlash
صيد	**sayd**	ov
صيدگر	**saydgar**	ovchi
ضارب	**zorib**	uruvchi, zarb qiluvchi

ضایع	**zoye**	zararlangan, bekor ketgan, yaroqsiz holga kelgan
ضد	**zidd**	qarshi, aksi, dushman
ضم	**zamm**	qo'shish, orttirish, birlashtirish
ضمیر	**zamir**	1) olmosh; 2) mohiyat, ma'no, ich, dil
ضیق	**ziq**	tor, siqiq, qisiq
الطاف	**altof**	lutflar, marhamatlar (birligi لطف lutf)
طامع	**tome'**	tama qiluvchi, ochko'z
طایر	**toyir**	qush, uchuvchi
طرب	**tarab**	xursandlik, o'yin-kulgi
طربناک	**tarabnok**	xursand, shod, quvnoq
طرفه	**turfa**	qiziq, ajoyib, kam uchraydigan
طریق	**tariq**	usul, yo'l, tartib
طعمه	**tu'ma**	yemish, ovqat
طفل	**tifl**	bola
طفولیت	**tufuliyat**	bolalik, go'daklik
طلاطم	**talotum**	urilish, to'lqinlarning bir-biriga urilishi
طلعت	**tal'at**	husn go'zallik
طلوع	**tulu'**	chiqish, ko'rinish, boqish
طمع	**tama'**	ochko'zlik, qizg'anchiqlik, umidvorlik
طوایف	**tavoyif**	toifalar, xalqlar, qabilalar
طور	**tavr**	ravish, tarz, usul, tartib
طیراز	**tiroz**	go'zallik, yo'sin, shakl, uslub
طیور	**tuyur**	qushlar (birligi طیر tayr)
ظالم	**zolim**	ezuvchi
ظاهر	**zohir**	ko'rinib turadigan, ochiq, oshkor
ظاهرا	**zohiran**	ko'rinishicha, tashqi tomondan
ظرافت	**zarofat**	go'zallik, noziklik, nozik fahmlik
ظرف	**zarf**	idish
ظفر	**zafar**	g'alaba, g'oliblik
ظلاه	**zillulloh**	xudoning soyasi, podshoh
ظلومات	**zulumot**	zulmatlar, qorong'uliklar (birligi ظلمت zulmat)
ظهور	**zuhur**	ko'rinish, paydo bo'lish
عارض	**oraz**	yuz, bet, chehra, ruxsor

عام	**om**	xalq, omma, ko'pchilik
عامی	**omiy**	bilimsiz
عبادت	**ibodat**	sig'inmoq, topinmoq
عبره	**ibra**	soliq, xazina kirimi
عبودیت	**ubudiyat**	qullik, bandalik
عبیر	**abir**	xushbo'y narsa, anbar
عجز	**ajz**	ojizlik, kuchsizlik, zaiflik
عداوت	**adovat**	dushmanlik, g'animlik
عدم	**Adam**	yo'q, yo'qlik
عدو	**adu**	dushman, yov
عدیل	**adil**	teng, barobar, o'xshash
عزل	**azl**	bo'shatish, mansabdan tushirish
عزلت	**uzlat**	chekinish, kishilardan chetlashish
عشاق	**ushshoq**	oshiqlar (birligi عاشق oshiq)
عصیان	**isyon**	bo'yin tovlash, itoatsizlik
عضو	**uzv**	mucha, a'zo (tananing bir qismi)
عطارود	**atroud**	Merkuriy sayyorasi
عفت	**iffat**	poklik, nomus
عفو	**afv**	kechirish
عفونت	**ufunat**	ifloslanish, chirish
عقیق	**aqiq**	haqiq, qimmatbaho qizil tosh
علاف	**allof**	bug'doyni un qilib sotuvchi
علال	**alola**	shovqin-suron, to'polon
علم	**alam**	bayroq, tug', belgi
علو	**ulv**	yuqori, yuksak
علوم	**ulum**	ilmlar, bilimlar (birligi علم ilm)
علویت	**ulviyat**	yuqorilik, baland martabalik
علویه	**uluvviya**	ulug'lik, oliy darajali
علی ا سویه	**alassaviya**	baravar, teng
علیل	**alil**	kasal, bemor
عمده	**umda**	1) muhim, zarur; 2) tayanch, asos
عمیق	**amiq**	chuqur
عنایت	**inoyat**	iltifot, yordam, mehribonlik
عنبر	**anbar**	mushk kabi bir xil xushbo'y modda. Xushbo'y va qora bo'lgani uchun

		go‘zallarning qora sochiga o‘xshatiladi.
عندليب	**adalib**	bulbul
عهد	**ahd**	1) va’da, so‘z berish; 2) davr, zamon, asr
عين	**ayn**	1) ko‘z; 2) buloq, chashma. عين الحيات aynul hayot – hayot chashmasi
غارت	**g‘orat**	barbod qilmoq, oyoq osti qilish
غربا	**g‘urabo**	g‘ariblaı (birligi غريب g‘arib)
غرض	**g‘araz**	maqsad, niyat
غريب	**g‘arib**	1) musofir, kimsasiz; 2) ajoyib, qiziq
غزا	**g‘izo**	ovqat, yemish
غسال	**g‘assol**	yuvintiruvchi, yuvguvchi, o‘lik yuvadigan
غسل	**g‘usl**	yuvinish, cho‘milish
غمذه	**g‘amza**	noz-karashma
غمگسار	**g‘amgusor**	g‘amxo‘r, mehribon
غنيم	**g‘anim**	yov, dushman, qarshi tomon
غنيمت	**g‘animat**	1) urushda olingan o‘lja; 2) qulay sharoit
فاحش	**fohish**	yomon, yaramas
فارغبال	**forig‘bol**	xotirjam, bo‘shalgan
فاش	**fosh**	ochiq, oshkor
فاصله	**fosila**	ajratib turuvchi, ayiruvchi
الفاظ	**alfoz**	so‘zlar, gaplar (birligi لفظ lafz)
فاقه	**foqa**	kambag‘allik, muhtojlik
فايق	**foyiq**	ustun, yuqori
فتانت	**fatonat**	ziyraklik, tez fahmlilik
فتح	**fath**	bosib olish, zabt etish, ochish
فراغ	**farog‘**	tinchlik, rohat
فراغت	**farog‘at**	1) tinchlik, xotirjamlik; 2) rohat, istirohat
فراق	**firoq**	ayriliq, ajralganlik
فراموش	**faromush**	unutish, esdan chiqarish
فرد	**fard**	yakka, yolg‘iz
فرسخ	**farsax**	masofa o‘lchovi (bir farsax 6-7 km.ga to‘g‘ri keladi)
فرض	**farz**	zarur, lozim, majbur
فرط	**fart**	ortiqlik, cheksizlik, haddan tashqari

فرمانپزیر	**farmonpazir**	farmon bajaruvchi, bo'ysunuvchi
فری	**fari**	juda soz, ajoyib, yaxshi, yoqimli
فزون	**fuzun**	ortiq, ziyoda, ko'p
فصاحت	**fasohat**	so'zning ochiq, ravshan, yoqimli bo'lishi
فعال	**fiol**	odatlar, harakatlar (birligi فعل fe'l)
فقرا	**fuqaro**	faqirlar, kambag'allar (birligi فقیر faqir)
فکرت	**fikrat**	o'ylash, fikr qilish, tushuncha
فگار	**figor**	jarohat, yara
فنا	**fano**	yo'q bo'lish, o'lish
فنون	**funun**	fanlar (birligi فن fan)
فهیم	**fahim**	aqlli, fahmli, tez tushunadigan
فواکه	**favokih**	mevalar (birligi فاکه fokiha)
فواید	**favoyid**	foydalar (birligi فایده foyda)
فوت	**favt**	o'tish, yo'qolmoq, o'lim
فوق	**favq**	ust, yuqori
فیض	**fayoz**	baraka, mo'llik, quvonch
قاتل	**qotil**	o'ldiruvchi, qatl qiluvchi
قاصد	**qosid**	xabarchi, xat tashuvchi
قاصر	**qosir**	qisqa, kamchilikli
قالی	**qoli**	agar, mabodo
قانع	**qone'**	qanoatli, sabrli
قباحت	**qabohat**	yomonlik, xunuklik
قبض	**qabz**	tutish, ushlash
قبضه	**qabza**	1) changal; 2) dasta, qabzai hukm-hukmronlik
قبل	**qabal**	qamal
قتل	**qatl**	o'ldirish
قتیل	**qatil**	o'ldirilgan, so'yilgan
قدس	**quds**	poklik, muqaddas
قری	**quro**	qishloqlar (birligi قریه qarya)
قصاید	**qasoyid**	qasidalar (birligi قصیده qasida)
قصبه	**qasaba**	shaharcha, katta qishloq
القصه	**alqissa**	nihoyat, xulosa
قطع	**qat'**	kesish, uzish
قطعه	**qit'a**	bo'lak, parcha

قلب	**qalb**	1) yurak; 2) soxta, qalbaki, yasama
قلت	**qillat**	ozlik, kamlik
قلمزن	**qalamzan**	kotib, yozuvchi
قلندر	**qalandar**	dunyodan ko'nglim sovigan deb o'zini chetga olgan kishi, devona tabiat shaxs
قله	**qulla**	cho'qqi
قموغ	**qamug'**	barcha, hamma
قناعت	**qanoat**	qoniqish, kifoyalanish, ta'minlanish
قوت	**qut**	yemak, ovqat, oziq
قودی	**qudi**	quyi, tuban
قول	**qavl**	so'z, gap
قولونج	**qulunj**	sanchiq, xala, tirishib qolish kasali
قیوم	**qayyum**	barqaror, abadiy
کاج	**koj**	shapaloq, shappati
کاریز	**koriz**	tepalikdan ikkinchi tepalikka yer tagidan o'tkazilgan suv yo'li
کازب	**kozib**	yolg'onchi
کام	**kom**	1) tilak, maqsad; 2) bahramand bo'lish
کامران	**komron**	1) tilagiga erishgan, baxtli; 2) hokim, hukmronlik qiluvchi
کامکار	**komkor**	baxtiyor, qudratli
کثرت	**kasrat**	ko'plik, mo'llik
کثیف	**kasif**	1) qo'pol, dag'al; 2) iflos
کدخدا	**kadxudo**	1) xotin kishi, oila boshlig'i; 2) hukmdor
کدکس	**karkas**	o'limtik yeydigan, uzoq umr ko'radigan qush
کدو	**kadu**	qovoq
کرامی	**kiromi**	karamli, sahovatli, muhtaram
کران	**karon**	chet, chegara, qirg'oq
کردار	**kirdor**	ish, qiliq, ravish
کرم	**karam**	yaxshilik, saxiylik, ehson
کرو	**keru**	qayiq, kema
کریم لاخلاق	**karimul-axloq**	xulqlari yaxshi
کزب	**kizb**	yolg'on
کشاد	**kushod**	ochiq, ochilish

کل	**kull**	hamma, barcha
کلام	**kalom**	so'zlar, gaplar, nutqlar (birligi کلیمه kalima)
کلک	**kilk**	qamish qalam, qalam
کمند	**kamand**	1) sirtmoq, tuzoq; 2) sevgilining sochi
کناره	**kanora**	qirg'oq, chet, chekka
کنت	**Kent**	qishloq
کنج	**kunj**	burch, burchak
کندین	**kendin**	keyin, so'ng
کنگر	**kungir**	qal'a, devor, tom ustiga ishlangan panjara
کوزازماق	**kuzazmoq**	1) kuzatmoq; 2) saqlamoq
کوس	**kus**	nog'ora
کوکب	**kavkab**	yulduz
کونی	**ko'ni**	to'g'ri, chin
کونیلیک	**ko'nilik**	to'g'rilik, rostgo'ylik
کونین	**kavnayn**	ikki dunyo
کیمیش	**kimish**	tushmoq, tashlamoq
کین	**kiyn**	kek, dushmanlik
کینکش	**kiynakash**	kiynachi, dushmanlik qiluvchi
گذر	**guzar**	o'tish, kechish, o'tadigan joy
گرد	**gird**	atrof, yon, aylana
گرداگرد	**girdogird**	atrofi, aylanasi, yonlari
گردون	**gardun**	1) falak, osmon: 2) taqdir
گرنمایه	**gironmoya**	qimmatbaho
گزند	**gazand**	zarar, ofat, musibat
گزیر	**guzir**	chora, tadbir, iloj
گشت	**gasht**	aylanish, sayr qilish
گفت وگزار	**guftuguzor**	so'zlashish, gap-so'z
گلچین	**gulchin**	gul teruvchi
گلفام	**gulfom**	guldek, gul singari
گنج	**ganj**	qimmatbaho narsalar, xazina, boylik
گوشه	**go'sha**	burchak, xilvat, chekka joy
گوناگون	**gunogun**	har xil, turli-tuman
گونه	**guna**	rang, tus, tur

گوینده	**go'yanda**	so'zlovchi, gapiruvchi, baxshi
گیسو	**gisu**	ayollar sochi, kokil, o'rilgan soch
لاجرم	**lojaram**	chorasiz, noiloj
لایح	**loyih**	ochiq, ravshan
لحن	**lahn**	ovoz, kuy, sayrash
لسان	**lison**	til
لطف	**lutf**	muloyimlik, rahmdillik, yaxshi muomala
لعل	**la'l**	qizil tosh, qip-qizil lab
لعين	**lain**	la'nat, la'natlangan
لفظ	**lafz**	so'z, gap
لمعه	**lam'a**	yolqin, shu'la, porloqlik, yiltillash
لهو	**lahv**	o'yin-kulgi, foydasiz ish
ليم	**laim**	xasis, past odam
ماجد	**mojid**	ulug' zot, mashhur
مادر	**modar**	ona
مافى الضمير	**mufizzamir**	ko'ngildagi, xayoldagi
مانع	**mone'**	to'sqinlik qiluvchi
مانند	**monand**	o'xshash, kabi
مایی پیوند	**moyai payvand**	farzand
مبادی	**mubodi**	boshlovchi
مباهات	**mubohot**	maqtanish, faxrlanish
مبدا	**mabda'**	kelib chiqish, boshlanish o'rni
مبرا	**mubarro**	holi, ozod
مبرز	**mabraz**	axlatxona, xalo
مبرهن	**mubarhan**	aniq, ravshan, ochiq, belgili
مبنی	**mabno**	asos, o'zak, poydevor
متابقت	**mutobaqat**	ergashish, payravliq, tobelik
متحرک	**mutaharrik**	harakatlanuvchi
متحیله	**mutaxayyila**	chuqur xayol qilish
متصرف	**mutasarrif**	biror ishni istaganicha bajara oluvchi, tasarruf qiluvchi
متصرق ذيحن	**mutasarrif zehn**	kuchli talant egasi, o'tkir zehnli
متصل	**muttasil**	davomli, uzluksiz

متعزر	**mutaazzir**	1) qiyin, mushkul; 2) uzrli
متعفن	**mutaaffin**	chiruvchi, aynuvchi
متعين	**mutaayyin**	aniq, belgili, tayinlik
متمکن	**mutamakkin**	turg'un, barqaror, bir joyda turuvchi
متميز	**mutamayyaz**	ayrilgan, ajratilgan, farq etilgan
متنوع	**mutanavvit'**	farq etilgan, turlicha, har xil
متهتک	**mutahattik**	rasvo, pardasi yirtilgan
متين	**matin**	mustahkam, puxta
مثابه	**masoba**	1) daraja, holat; 2) o'xshash, kabi
مثقال	**misqol**	og'irlik o'lchovi bo'lib, taxminan 5 grammni bildiradi. Aniqrog'i bir qadoqning (400 gr.) 96-dan bir qismidir.
مثمر	**musmar**	mevali
مثنوی	**masnaviy**	ikkilik, har ikki misrasi qofiyadosh bo'lib kelgan bayt
مثنويات	**masnaviyyot**	masnaviylar (birligi مثنوی masnaviy)
مجانين	**majonin**	majnunlar, devonalar (birligi مجنون majnun)
مجاور	**mujovir**	doim o'zi uyida yashovchi, musofirning aksi
مجلد	**mujallad**	jildlangan, muqovalangan
مجموع	**majmu'**	jami, yig'ilgan, to'plam
مجنون وار	**majnunvor**	devonalarcha, majnunday, jinnilarcha
محاربه	**muhoraba**	urush, jang
محب	**muhib**	sevuvchi, do'st tutuvchi
محفل	**mahfil**	joy, manzil
محق	**muhiq**	haqli
محمود	**mahmud**	maqtalgan, yaxshi
محيط	**muhit**	okean, dengiz
مخالف	**muxolif**	teskari, zid, qarshi
مختصر	**muxtasar**	qisqa
مخزن	**maxzan**	Xazina
مخلوق	**maxluq**	yaratilgan narsa
مخليس	**muxlis**	astoydil berilgan, ixlos qiluvchi
مدام	**mudom**	1) doimo, har choq; 2) may, sharob
مدح	**madh**	maqtash, maqtov

مدعی	**muddaiy**	1) da'vogar; 2) raqib
مراتب	**marotib**	martabalar, darajalar (birligi مرتبه martaba)
مربی	**murabbiy**	tarbiyachi, ustoz
مرتفع	**murtafi'**	ko'tarilgan, yuksalgan
مرحمت	**marhamat**	yaxshilik
مردار	**murdor**	nopok, harom; so'yilmay harom o'lgan
مردود	**mardud**	haydalgan, rad etilgan, quvilgan
مرزوق	**marzuq**	rizqi berilgan, birovning qaramog'ida
مرغوب	**marg'ub**	yoqimli, sevimli, ma'qul
مرکب	**markab**	ulov, ot, xachir va b.
مروت	**muruvvat**	mardlik, odamgarchilik, saxiylik, yaxshilik
مرید	**murid**	ergashuvchi, eshonga qo'l beruvchi
مریض	**mariz**	kasal, bemor
مزرع	**mazraa**	ekinzor
مزلت	**mazallat**	xo'rlik, xorlik
مزموم	**mazmum**	yomonlangan, nafratli
مزیت	**maziyyat**	ortiqlik, ziyodalik, xushxabar
مژده	**mujda**	xushxabar
مساوی	**musoviy**	teng, barobar
مستجاب	**mustajob**	talabi qabul bo'lgan, duosi qabul bo'lgan
مستحسن	**mustahsan**	ma'qullangan, maqtalgan
مستعمل	**musta'mal**	qo'llanadigan, amalda ishlatiladigan
مستغنی	**mustag'ni**	ehtiyotsiz, tortinuvchi
مستمند	**mustamand**	g'amgin, bechora, muhtoj
مستور	**mastur**	yozilgan, satrga tushirilgan
مسخ	**mash**	xunuk qiyofa, badshakl
مسخر	**musaxxar**	o'ziga qaratilgan, bo'ysundirilgan, yengilgan
مسرور	**masrur**	shod, xursand
مسکن	**maskan**	tura rjoy, o'rin, uy
مسکین	**miskin**	kambag'al, qashshoq
مسلسل	**musalsal**	bir-biriga zanjirga o'xshab ulangan, keti uzilmas darajada siralangan
مسموع	**masmu'**	eshitilgan

مسمى	**musammo**	nomlanuvchi, ataluvchi
مسيح	**masih**	Iso payg'ambarning laqabi
مشام	**mashom**	dimog'
مشترى	**mushtariy**	1) xaridor, sotib oluvchi; 2) Yupiter sayyorasi
مشتزن	**mushtzan**	urushqoq
مشرب	**mashrab**	odat, xulq, ravish
مشرف	**Musharraf**	1) sharaflangan; 2) erishmoq
مشک	**mushk**	qora tusli xushbo'y modda
مشکات	**mushkot**	mushklar (birligi مشک mushk)
مشموم	**mashmum**	yoqimli, hid; hidli narsa
مشورت	**mashvarat**	maslahat, kengash
مصاحب	**musohib**	suhbatdosh, ulfat, o'rtoq
مصلا	**musallo**	joynamoz, nomozgoh
مصنفات	**musannafot**	tasniflar, asarlar (birligi مصنف musannaf)
مصور	**musavvar**	suratlangan, tasvirlangan
مطبخ	**matbax**	oshxona, taom pishiriladigan joy
معنبر	**muanbar**	anbar hidi berilgan, xushbo'y
معيوب	**ma'yub**	aybli, zararlangan, buzilgan
مغتنم	**mug'tanam**	g'animat sanalgan, o'lja hisoblangan, o'lja olingan
مغفرت	**mag'firat**	kechirish, gunohidan o'tish
مغنى	**mug'anniy**	sozanda, ashulachi
مغيلان	**mug'ilon**	cho'lda o'sadigan tikanli o'simlik
مفتى	**mufti**	fatvo beruvchi, diniy huquqshunos
مفرط	**mufrit**	juda ortiq, haddan tashqari
مفلس	**muflis**	kambag'al, bechora
مفهومات	**mafhumot**	fahmlanganlar, anglashilgan ma'nolar
مقابله	**muqobila**	qarshi
مقاصد	**maqosid**	maqsadlar, muddaolar, niyatlar (birligi مقصد maqsad)
مقالات	**maqolot**	nutqlar, so'zlar
مقبول	**maqbul**	ma'qul, yoqimli, go'zal
مقطع	**maqta'**	she'riy asarning oxirgi bayti
مقطعات	**muqattaot**	qit'alar (birligi قطعه qit'a)

مقلد	**muqallid**	taqlid qiluvchi
مقوى	**muqavviy**	quvvatlovchi, madad beruvchi
مقياس	**miqyos**	o'lchov, andoza
مقيد	**muqayyad**	bog'langan
مكث	**maks**	to'xtalish, turib qolish
مكرر	**mukarrar**	qaytadan, qayta-qayta, takror
مكروه	**makruh**	1) yoqimsiz, jirkanch; 2) iste'mol etilishi lozim ko'rilmagan
مل	**mul**	may, sharob
ملاح	**malloh**	qayiqchi, kemachi
ملازم	**mulozim**	amaldorlar yonida yuruvchi, xizmat qiluvchi
ملتمس	**multamas**	iltimos, so'rov
ملک	**malik**	podshoh
ممالک	**mamolik**	mamlakatlar
ممتاز	**mumtoz**	saralangan, saralab olingan
منادى	**munodiy**	biror xabarni baland ovoz bilan e'lon qiluvchi, jarchi
مناظره	**munozara**	muzokara, muhokama
منافق	**munofiq**	ikkiyuzlamachi, kishilar orasiga nifoq soluvchi
منبسيت	**munbasit**	ochiq chehrali, shod, xursand
منتخب	**muntaxab**	saylangan, tanlangan
منجنق	**manjaniq**	neft bilan otiladigan harbiy qurol
منشا	**mansha'**	kelib chiqish joyi
منشى	**munshi**	yozuvchi, kotib
منطق	**mantiq**	mantiq ilmi, logika
منظور	**manzur**	ko'rilgan, ko'ringan; nazardan o'tib maqbul bo'lgan
منعكس	**mun'aks**	aks etmoq
منفعل	**munfail**	xijolatli, uyalgan, ta'sirlangan
منقش	**munaqqash**	naqshlangan
منقطع	**munqate'**	ajralgan, kesilgan, uzilgan
منكر	**munkir**	inkor qiluvchi, rad etuvchi
مهر خاورى	**mehri xovoriy**	sharq quyoshi
مهلک	**muhlik**	halok qiluvchi, o'ldiruvchi, yo'q

		qiluvchi
مهوش	**mahvash**	oyga o'xshagan, go'zal
موت	**mavt**	o'lim, vafot etish
موجب	**mujib**	sababchi
موجح	**muvajjah**	ma'qul, yoqimli, yaxshi, maqbul
مودت	**muvaddat**	do'stlik, muhabbat
مور	**mo'r**	chumoli
موزون	**mavzun**	o'lchangan, vaznga solingan, vaznli; chiroyli, go'zal
موسوم	**mavsum**	atalgan, nomlangan
موكب	**mavkib**	biror ulug' kishining yonida dabdaba bilan birga yuruvchi otli yoki piyoda kishilar
مولف	**muallif**	avtor, muallif
مونس	**munis**	ulfat, hamdam, do'st
ميان	**miyon**	o'rta, o'rtalik; bel
ميسر	**muyassar**	yuzaga chiqqan, hosil bo'lmoq, qo'lga kelmoq
مينگز	**mengiz**	yuz, bet, chehra
نابينا	**nobino**	ko'r, ko'rmas
ناتوان	**notavon**	kuchsiz, zaif, bemor
نار	**nor**	o't, olov
نارنج	**noranj**	limon, apelsin, mandarinlar turiga tegishli sariq tusli meva
ناشايشته	**noshoyista**	kelishmagan, o'xshovsiz
نافرجام	**nofarjom**	ishning oxiri tugamagan, natijasiz, foydasiz
ناقه	**noqa**	urg'ochi tuya, tuya
ناهموار	**nohamvor**	g'adir-budir, tekis emas
ناوک	**novak**	1) o'q; 2) kiprik
نبوت	**nubuvvat**	payg'ambarlik
نبی	**nabi**	payg'ambar (ko'pligi انبيا anbiyo)
نتاج	**natoyij**	natijalar (birligi نتيجه natija)
نجوم	**nujum**	yulduzlar (birligi نجم najm)
نخل	**naxl**	ko'chat, daraxtlar; xurmo daraxti
نداف	**naddof**	paxta tituvchi, yung tituvchi

نرگیز	**nargis**	guli ko'zga o'xshash gulning bir turi
نز	**niz**	yana, tag'in
نسق	**nasaq**	1) tartib; 2) tarz, ravish
نسیم	**nasim**	tong shabadasi, yoqimli shabada
نش	**nish**	1) ari va chayonning nayzasi; 2) tikan, tikanning uchi
نشونما	**nashunamo**	gullab-yashnamoq
نصایح	**nasoyih**	nasihatlar, o'gitlar (birligi نصیحت nasihat)
نصرت	**nusrat**	zafar, g'alaba
نظاره	**nazzora**	qarash, tomosha
نظافت	**nazofat**	tozalik, soflik
نظام	**nizom**	tartib, qoida
نظیر	**nazir**	o'xshash, monand
نعره	**na'ra**	hayqiriq, baqiriq
نعش	**na'sh**	tobut
نعم	**naam**	ha, arabcha tasdiq bildiruvchi so'z
نفاق	**nifoq**	ikkiyuzlamachilik, munofiqlik
نفس	**nafs**	1) shaxs, vujud, tan; 2) istak
نقش توتماق	**naqsh tutmoq**	chizilmoq, o'yilmoq
نقطه	**nukta**	nozik ma'noli so'z, ma'nosi chuqur so'z
نقل	**nuql**	maydan so'ng yeyiladigan shirinlik, gazak
نقود	**nuqud**	naqdlar (birligi نقد naqd)
نقوش	**nuqush**	naqshlar (birligi نقش naqsh)
نکو	**naku**	yaxshi, saxiy
نگار	**nigor**	1) surat, tasvir; 2) go'zal, ma'shuqa
نگین	**nigin**	uzuk, muhr
نمودار	**namudor**	ko'rinishli, ko'rinib turuvchi, ko'rinarli
نهی	**nahy**	qaytarish, ma'n etish, taqiqlash
نوا	**navo**	1) ovoz, sado; 2) kuy; 3) boylik; 4) navo kuyi
نواساز	**navosoz**	dodga yetuvchi, g'amxo'r; navo qiluvchi
نواعی	**navohi**	mamlakatlar, viloyatlar (birligi ناحیه nohiya)
نوحه	**navha**	nola, mungli yig'i

نوخيز	**navhez**	yangi o‘sayotgan, ko‘karayotgan
نوش	**no‘sh**	1) totli, shirin ta’m, chuchuk; 2) ichmoq, may ichuvchi
نوكيس	**navkisa**	birdan boy bo‘lib qolgan kishi
نياز	**niyoz**	kambag‘allik, muhtojlik, ehtiyoj
نيازمندليغ	**niyozmandlig‘**	muhtojlik
نيران	**niyron**	1) o‘tlar, olovlar; 2) do‘zax
نيكبخت	**nikbaxt**	baxtli
نيگو	**negu**	nega, nimaga, nima?
نيگون	**nigun**	egilgan, bukilgan, tuban
واجب	**vojib**	lozim, shart
واجد	**vojid**	vujudga keltiruvchi, yaratuvchi, ixtirochi
واحديت	**vohidiyat**	yagonalik, birlik
واسطه	**vosita**	oraga tushish, o‘rtaga tushish
واصل	**vosil**	yetishuvchi, erishuvchi, bog‘lanuvchi
واضح	**vozih**	ochiq, ravshan
واضح	**voze’**	quruvchi, tuzuvchi
واقف	**voqif**	biluvchi, xabardor
والد	**volid**	ota
وبال	**vubol**	ayb, kamchilik, uvol
وجه	**vajh**	1) yuz; 2) sabab, yo‘l, vaj, bahona, xizmat haqi, narsa, ko‘nikma
وحدت	**vahdat**	birlik, yagonalik, tanholik
وداع	**vido’**	xayrlashish, ajralib ketish
ورد	**vard**	gul, atirgul
ورزش	**varzish**	mashq, ko‘nikma, harakat
وسط	**vasat**	o‘rta, bel
وصف	**vasf**	maqsad, ta’riflash
وصل	**vasl**	birikish, yetishish, uchrashish, bog‘lanish
وضع	**vaz’**	tartib, nizom, bino etish
وقوع	**vuqu’**	yuz berish, voqe’ bo‘lish, paydo bo‘lish
وقوف	**vuquf**	bilish, xabardorlik, voqiflik
ولی	**vali**	1) avliyo, aziz; 2) [illegible] sohib
هادی	**hodi**	yetakchi, to‘g‘ri yo‘l ko‘rsatuvchi
هرگيز	**hargiz**	hech qachon, hech vaqt

هم آغوش	**hamog'ush**	quchoqlashgan
همای	**humoy**	afsonaviy balandparvoz qush, «davlat» qushi
همایون	**humoyun**	qutlug', baxtli
همت	**himmat**	biror ishga urinish, niyat
همدم	**hamdam**	ulfat, birga yuruvchi, o'rtoq, do'st
همراز	**hamroz**	sirdosh, o'rtoq
هولناک	**havlnok**	qo'rqinchli, dahshatli
هویدا	**huvaydo**	belgili, oshkora
یاپوش	**yopush**	yopishmoq, yetishmoq
یارلیغ	**yarlig'**	amr, farmon
یاغما	**yag'mo**	talon-taroj, buzg'unlik
یاغی	**yog'iy**	dushman, yov
یاکتا	**yakto**	yakka, tengsiz
یانماق	**yonmoq**	qaytmoq
یاوق	**yovuq**	yaqin
ییراق	**yiraq**	yiroq, uzoq
ییریل	**yiril**	uzoqlashmoq, chetlashmoq
ییلیک	**yilik**	ilik

MUNDARIJA

So‘z boshi 3
Mashg‘ulot materiallarini bajarish ushun metodik tavsiyalar 5
Namuna ushun mashg‘ulot ishlanmasi 6
Birinchi mashg‘ulot 16
Ikkinchi mashg‘ulot 20
Uchinchi mashg‘ulot 23
To‘rtinchi mashg‘ulot 26
Beshinchi mashg‘ulot 29
Oltinchi mashg‘ulot 32
Yettinchi mashg‘ulot 37
Sakkizinchi mashg‘ulot 40
To‘qqizinchi mashg‘ulot 43
O‘ninchi mashg‘ulot 47
O‘n birinchi mashg‘ulot 50
O‘n ikkinchi mashg‘ulot 54
O‘n uchinchi mashg‘ulot 57
O‘n to‘rtinchi mashg‘ulot 60
O‘n beshinchi mashg‘ulot 64
O‘n oltinchi mashg‘ulot 69
O‘n yettinchi mashg‘ulot 75
O‘n sakkizinchi mashg‘ulot 80
O‘n to‘qqizinchi mashg‘ulot 85
Yigirmanchi mashg‘ulot 91
Yigirma birinchi mashg‘ulot 94
Yigirma ikkinchi mashg‘ulot 97
Yigirma uchinchi mashg‘ulot 102

Yigirma to'rtinchi mashg'ulot 109
Ilovalar 116
Arab –o'zbek alifbosidagi harflarning biri-biri
bilan bog'lanish usullari 123
«Ho-ye hutti» 126
O'zakdosh so'zlar jadvali 137
Tarixiy matnlar 139
Buyuk ajdodlarimiz 162
Badiiy matnlar 174
Lug'at 185

INOMJON AZIMOV, ALISHER G'OZIYEV

ESKI O'ZBEK TILI VA YOZUVI PRAKTIKUMI FANIDAN MUSTAQIL ISHLAR

Muharrir **S. Ashurboyev**
Rassom **Sh. Odilov**
Texnik muharrir **D. Jalilov**

Bosishga ruxsat etildi 27.09.2010.
Bichimi 60x84 $^{1}/_{16}$. Tayms garniturasi. Ofset bosma.
13,5 bosma toboq. 18-raqamli buyurtma.
Adadi 200 nusxa. Bahosi kelishilgan narxda.

MCHJ «SHIDASP» matbaa korxonasida chop etildi.
Toshkent shahar, Shayxontohur tumani,
Sobir Rahimov ko'chasi, 70^{b}-uy.